

**PRIENŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
 2020–2022 METŲ STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS**

Asignavimų valdytojas (-ai)	Prienų rajono savivaldybės administracija, 288742590; Finansų skyrius, 288742590; Prienų rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba, 188640990, Prienų rajono savivaldybės priešgaisrinė tarnyba, 7077382; Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras, 300886599; Prienų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, 301846675; Prienų globos namai, 190795318; Prienų „Žiburio“ gimnazija, 190189676; Prienų „Revuonos“ pagrindinė mokykla, 190189861; Prienų r. Jiezno gimnazija, 190881450; Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazija, 190193030; Prienų r. Stakliškių gimnazija, 190192277; Prienų „Ažuolo“ progimnazija, 190190269; Prienų r. Balbieriškio pagrindinė mokykla, 190189338; Prienų r. Išlaužo pagrindinė mokykla, 190194851; Prienų r. Naujosios Ūtos pagrindinė mokykla, 190196489; Prienų r. Pakuonio pagrindinė mokykla, 190189523; Prienų r. Šilavoto pagrindinė mokykla, 190198344; Prienų r. Skriaudžių pagrindinė mokykla, 190197819; Prienų lopšelis-darželis „Pasaka“, 290213480; Prienų lopšelis-darželis „Gintarėlis“, 190213141; Prienų lopšelis-darželis „Saulutė“, 190212573; Prienų švietimo pagalbos tarnyba, 300047768; Prienų rajono savivaldybės kūno kultūros ir sporto centras, 190203567; Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka, 188210711; Prienų krašto muziejus, 188206823; Prienų r. Veiverių Antano Kučingio meno mokykla, 191553816; Prienų r. Jiezno muzikos mokykla, 191553392; Prienų meno mokykla, 190202465; Prienų kultūros ir laisvalaikio centras, 301792028; Veiverių kultūros ir laisvalaikio centras, 301792658; Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centras, 301792633; Jiezno kultūros ir laisvalaikio centras, 301792626; Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centras, 301791983.

Misija	Kokybiškai tenkinti viešuosius bendruomenės poreikius ir interesus, skatinant vietos savivaldą ir tinkamai įgyvendinant viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas.

SITUACIJOS ANALIZĖ	
IŠORINĖS APLINKOS ANALIZĖ:	
POLITINIAI – TEISINIAI VEIKSNIAI	
Prienų r. savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionaliniu ir regioniniu lygiu patvirtintų strategijų prioritetus, taip pat atsižvelgiant į Prienų rajono strateginio plėtros plano prioritetus ir tikslus.	
Politiniai įvykiai Lietuvoje ir Europoje	
<i>Rinkimai į Lietuvos Respublikos Seimą.</i> 2016 m. įvyko Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai – pirmasis rinkimų turas vyko 2016 m. spalio 9 d., antrasis – 2016 m. spalio 23 d. Rinkimuose buvo naudojama mišrioji rinkimų sistema: pagal ją 70 Seimo narių turėjo būti išrinkti pagal proporcinio atstovavimo sistemą, 71 – daugumos atstovavimo sistemą dviem etapais. Seime veikia Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų, Lietuvos socialdemokratų partijos, Liberalų sąjūdžio, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos, partijos „Tvarka ir teisingumas“ frakcijos ir Mišri Seimo narių grupė. Kiti Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai vyks 2020 m. spalio 11 d.	
Vyriausybės veiklos programa yra svarbus dokumentas šalies savivaldybėms, nes joje apibrėžtos pagrindinės mokesčių, valstybės ir savivaldybių valdymo reformų gairės. Vyriausybės ilgalaikis tikslas yra suderinti sąlygas ekonomikos vystymuisi, gyventojų gerovei ir aukšties aplinkos kokybės standartams. Skatinti savarankišką ir už savo sprendimus atsakingą vietos savivaldą, įgyvendinti efektyvią regionų politiką, pasirengti regioninio valdymo reformai. „Ateities Lietuvos regioninė politika turi įtraukti ir suteikti	

galią vietos partneriams, bendruomenėms, verslui, nevyriausybiniams organizacijoms.“ Vyriausybės dėmesys taip pat skiriamas ir kultūros sričiai – Vyriausybė planuoja tobulinti paramos kultūrai sistemą, siekti visiems prieinamos ir įtraukiančios kultūros. Bus siekiama, kad stiprėtų regioniniai švietimo ir kultūros centrai – bibliotekos, jaunimo centrai ir kitos įstaigos, taip pat kaimo bendruomenės.

Rinkimai į Europos Parlamentą. Lietuvoje rinkimai į Europos Parlamentą vyko 2019 m. gegužės 26 d. Šiuose rinkimuose dalyvavo – 53,48 % rinkėjų. 2019 m. Lietuvoje Europos Parlamento rinkimuose dalyvavo 14 politinių partijų ir 8 visuomeniniai rinkimų komitetai. Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD) gavo 19,74 % rinkėjų balsų ir 3 mandatus, Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP) – 15,88 % balsų ir 2 mandatus, Lietuvos Valstiečių ir Žaliųjų Sąjunga (LVŽS) – 12,56 % balsų ir 2 mandatus, Darbo partija – 8,99 % balsų ir 1 mandatą; Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (LRLS) – 6,59 % balsų ir 1 mandatą, Visuomeninis rinkimų komitetas „Aušros Maldeikienės traukinys“ – 6,51 % balsų ir 1 mandatą, Lietuvos lenkų rinkimų akcija-krikščioniškų šeimų sąjunga – 5,50 % balsų ir 1 mandatą. Kitos partijos ir visuomeniniai rinkimų komitetai (Lietuvos centro partija (LCP) – 5,13 % balsų, Visuomeninis rinkimų komitetas „Prezidento Rolando Pakso judėjimas“ – 4,00 % balsų, Visuomeninis rinkimų komitetas „Vytautas Radžvilas: susigrąžinkime valstybę!“ – 3,35 % balsų, Partija Tvarka ir teisingumas – 2,73 % balsų; Lietuvos socialdemokratų darbo partija – 2,36 % balsų, Lietuvos žaliųjų partija – 2,27 % balsų, Lietuvos laisvės sąjunga (liberalai) – 1,92 % balsų, kitos partijos – 2,47 % balsų) mandatų negavo. Kiti rinkimai į Europos Parlamentą vyks 2024 m. birželio mėn.

Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimai. Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimai vyko 2019 m. gegužės 12 d. ir gegužės 26 d. (pakartotinis balsavimas). Pagal Vyriausiosios rinkimų komisijos patvirtintus galutinius rinkimų rezultatus Lietuvos Respublikos Prezidentu išrinktas Gitanas Nausėda. Rinkiminėje programoje Lietuvos Respublikos Prezidentas įsipareigojo siekti suvienyti Lietuvą ir sukurti Gerovės valstybę; svarbiausios jo nuostatos: pagarba, saugumas, gerovė. Kiti Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimai vyks 2024 m. gegužės mėn.

Nacionalinis planavimas

Valstybės pažangos strategija. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“. Valstybės pažangos strategija – tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis Valstybės ilgalaikės raidos viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės-kultūrinės ir politinės situacijos analize. Valstybės pažangos strategija yra svarbiausias planavimo dokumentas, padedantis suderinti tarpusavyje ir integruoti valstybės bendrąsias ir šakines strategijas. Šiame planavimo dokumente numatyta Valstybės ilgalaikės raidos vizija, atspindinti tarpusavyje suderintas visų sektorių ilgalaikės plėtros kryptis. Dokumente numatytos valstybės raidos prioritetinės sritys: sumani visuomenė; sumani ekonomika; sumanus valdymas. Valstybės pažangos strategijoje numatyta, kad „svarbus vaidmuo telkiant ir stiprinant bendruomenes bei skatinant visuomenę veikti teks savivaldybių institucijoms“, kad būtina „supaprastinti verslo aplinką ir atsakyti perteklinio, sudėtingo ir neskaidraus reguliavimo verslumą ir verslo plėtrą labiausiai ribojančiose srityse. Sukurti atvirą, skaidrią ir racionalią institucinę verslo aplinką“, „užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę ir įsidarbinimo galimybes visos šalies gyventojams (nesvarbu, kurioje vietovėje jie gyventų), modernizuojant ir kuriant infrastruktūrą bei skatinant smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrą skirtinguose šalies regionuose“.

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“. Pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi siekis – pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti 2003 metų ES valstybių narių vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti ES leistinių normatyvų, laikytis tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimų. Valstybės darnaus vystymosi vizija: Lietuva – visateisė ir lygiavertė ES narė, išsaugojusi kultūros savitumą ir sėkmingai prisitaikiusi prie globalizacijos sąlygų, nuosekliai įgyvendinanti darnaus vystymosi politiką, užtikrinančią sveiką aplinką, tinkamą gamtos ir intelektinių išteklių naudojimą, nuosaiką, bet stabilų ekonomikos augimą, visuotinę visuomenės gerovę ir patikimas socialines garantijas. Bendrasis darnaus vystymosi strateginis tikslas – suderinti aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę, stiprias socialines garantijas ir per Strategijos įgyvendinimo laikotarpį (iki 2020 metų) pagal ekonominius, socialinius ir gamtos išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius pasiekti 2003 metų ES-15 valstybių vidurkį, o pagal aplinkos taršos rodiklius neviršyti ES leistinių normatyvų, įgyvendinti tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimus.

Regioninis planavimas

Lietuvoje yra ryškių regioninių gamtinių, ekonominių, demografinių ir infrastruktūros sąlygų, turinčių įtakos ūkio plėtrai, skirtumų, kurie lemia nemažus gyventojų užimtumo, pajamų lygio ir kitų socialinio-ekonominio regionų išsivystymo rodiklių skirtumus. Nacionalinė regioninė politika formuojama atsižvelgiant į Europos Sąjungos regioninės politikos prioritetus ir tikslus. Regioninė politika glaudžiai siejasi su ES struktūrine politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir nacionalinių regioninių politikų koordinavimu mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus. Siekiant subalansuoti Lietuvos ūkio plėtrą regioniniu aspektu bei užtikrinti visų regionų tolygią ekonominę plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą, rengiami regionų plėtros planai ir integruotos teritorijų vystymo programos

Kauno regiono plėtros planas. Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. 1. Kauno regiono plėtros planas – tai Kauno miesto bei rajono, Kėdainių, Kaišiadorių, Prienų, Raseinių, Jonavos rajonų ir Birštono savivaldybių plėtros perspektyvos modelis bei priemonių šiam modeliui įgyvendinti sisteminė visuma, kuria siekiama integruoti aukštesnio lygio ir žemesnio lygio strateginius dokumentus. Kauno regiono plėtros plane iki 2020 metų yra išskirti 3 regiono prioritetai: 1. Pažangi ekonomika, 2. Gyvenimo kokybė, 3. Žmogaus ir aplinkos santara. Prioritetų tikslų pasiekimui yra suplanuota priemonių už 362,5 mln. Eur (be rezervinių projektų). Iki 2019 m. pradžios buvo baigta įgyvendinti projektų, kurių vertė siekia 16,1 mln. Eur, t. y. įgyvendinta 4,4 proc. plano. Plano įgyvendinimo stebėsenos rezultatai rodo, kad iš 324 Kauno regiono plėtros plane iki 2020 metų suplanuotų projektų (be rezervinių projektų) nepasirašytos tik 32 projektų sutartys, t. y. įgyvendinama 90,1 proc. suplanuotų projektų.

Kauno regiono integruota teritorijų vystymo programa. Kauno regiono integruota teritorijų vystymo programa patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 9 d. įsakymu Nr. 1V-709 „Dėl Kauno regiono integruotos teritorijų vystymo programos patvirtinimo“. Programoje iškeltas teritorijos vystymo tikslas – padidinti gyventojų verslumą ir užimtumą, kuriant ir išlaikant darbo vietas, didinant verslo įvairovę ir darbo vietų pasiekiamumą. Programos uždaviniai: 1) pritraukti investicijas, pertvarkant pagrindines miestų viešąsias erdves ir aktyvinant miestų traukos centrus; 2) gerinti darbo jėgos judėjimo galimybes, nedidinant neigiamo poveikio aplinkai.

ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija. Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslui įgyvendinti pagal 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programą skirta 6,709 mlrd. eurų: 3,501 mlrd. eurų iš Europos regioninės plėtros fondo; 1,127 mlrd. eurų iš Europos socialinio fondo; 2,049 mlrd. eurų iš Sanglaudos fondo; 31,8 mln. eurų iš specialiųjų asignavimų Jaunimo užimtumo iniciatyvai. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui įgyvendinti skirta 113,7 mln. eurų iš Europos regioninės plėtros fondo.

Įgyvendinant ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslą, 2014–2020 m. laikotarpiu didelis dėmesys numatomas skirti į aukštą pridėtinę vertę orientuotai ekonomikai. Lėšos koncentruojamos tose srityse, kurios gali užtikrinti ilgalaikį ir tvarų ekonomikos augimą ir jos konkurencingumą. Apie 10 % ES fondų lėšų planuojama skirti mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimui, apie 8 % – smulkaus ir vidutinio verslo skatinimui. Tikimasi, kad šios investicijos prisidės prie sąlygų vietinių ir užsienio investicijų pritraukimui pagerinimo, didins verslo konkurencingumą ir sudarys prielaidas spartesniam ekonomikos augimui. Taip pat labai svarbios yra investicijos į energetinio efektyvumo bei atsinaujinančios energetikos sritis, kurioms numatoma skirti 14,5 % 2014–2020 m. ES fondų lėšų. Informacinės visuomenės skatinimui numatoma skirti 3,6 % lėšų. 2014–2020 m. laikotarpiu taip pat numatomos neinfrastruktūrinės veiklos, orientuotos į socialinės atskirties mažinimą, švietimą, žmoniškųjų išteklių potencialo didinimą, socialinės atskirties mažinimą. Bendrai šioms sritims numatoma skirti 28,8 % 2014–2020 m. ES fondų lėšų. Iš jų ne mažiau nei 20 % lėšų bus skirta kovai su skurdu. Viešojo valdymo veikloms, taip pat finansuojamoms Europos socialinio fondo lėšomis, bus skirta 2,2 % ES fondų lėšų. 2014–2020 m. laikotarpiu toliau bus plėtojama ir gerinama transporto ir energetikos infrastruktūra (bendrai šioms sritims numatoma skirti 17,2 % ES fondų lėšų) bei bus investuojama į aplinkosaugos priemones (apie 12,5 % ES fondų lėšų).

EKONOMINIAI VEIKSNIAI

Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai

Lietuvos banko 2019 metų rugsėjo mėnesio prognozės rodo, kad pasaulio ekonominės raidos vertinimas blogėja; prastesnė tarptautinė ekonominė aplinka neigiamai veikia Lietuvos prekybos partnerius, tačiau Lietuvos eksporto plėtra tebėra gana sparti; kitaip nei daugelio užsienio prekybos partnerių, Lietuvos ekonominė plėtra nelėtėja – 2019 metų pirmąjį pusmetį metinis realiojo BVP augimas siekė net 4 %. Vis dėlto Lietuvos ūkio padėtis nėra vienareikšmė – kai kurie rodikliai rodo beprasidedantį ūkio augimo lėtėjimą. Ekonomikos augimo lėtėjimo tendencijos bus juntamos ir artimiausiais metais. Atsižvelgiant į tokias tendencijas, šalyje prognozuojama, kad užimtumo lygis šalyje augs, tačiau vis lėtesniu tempu, o 2020 metais užimtumo lygio augimas turėtų sustoti, atitinkamai prognozuojamas ir nedarbo lygio pokytis artimiausiu metu – jis tebemažės, tačiau jau mažesniais tempais (prognozuojama, kad šalyje vidutinis metinis nedarbo lygis iki 2020 metų sumažės 4 procentiniais punktais).

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2019 m. rugsėjo mėnesį atnaujintas šalies ekonominės raidos scenarijus 2019–2022 metams: numatomas Lietuvos ekonomikos augimo lėtėjimas, vartojimą palaikys stipri gyventojų perkamoji galia, darbo užmokestis viešajame sektoriuje augs sparčiau nei privačiame, infliacija išliks nuosaiki.

Padėtis darbo rinkoje darbuotojams visą vidutinį laikotarpį išliks palanki. Nors pastaruoju metu pagerėjo migracijos tendencijos – 2019 m. pirmąjį pusmetį į Lietuvą atvyko daugiau gyventojų nei išvyko iš šalies, dėl natūralios gyventojų kaitos, darbingo amžiaus gyventojų skaičius šalyje mažės visą vidutinį laikotarpį, todėl darbdavių konkurencija dėl kvalifikuotų darbuotojų turėtų išlikti. Atvykusieji į šalį padidino darbo jėgos pasiūlą ir sumažino pastaraisiais metais susiformavusią įtampą darbo rinkoje bei sudarė sąlygas tvariau augti darbo užmokesčiui privačiame sektoriuje.

Vidutiniu laikotarpiu darbo užmokesčio (DU) pokyčius šalies ūkyje iš esmės lems Vyriausybės vykdoma viešojo sektoriaus darbo užmokesčio politika, sprendimai dėl minimalios mėnesinės algos pokyčio ir verslo siekis pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus.

Įvertinus 2019 metų pirmojo pusmečio Lietuvos ekonominės raidos rezultatus, 2019 m. Lietuvos bendrasis vidaus produktas (BVP) padidintas iki 3,7 proc. Lietuvos BVP pokyčio įverčiai 2020–2022 m. prognozuojami šie: BVP pokytis 2020 m. sudarys 2,4 proc., o 2021–2022 m. stabilizuotis ties 2,3 procento.

1 lentelė. Pagrindinių šalies makroekonominių rodiklių prognozės

Rodiklio pavadinimas	2018	2019	2020	2021	2022
1. Bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	3,5	3,7	2,4	2,3	2,3
2. BVP palyginamosiomis kainomis, mln. Eur	37.216,2	38.583,7	39.520,9	40.446,9	41.396,3
3. BVP to meto kainomis pokytis, procentais	6,9	7,1	5,2	4,5	4,4
4. BVP to meto kainomis, mln. Eur	45.113,8	48.333,1	50.862,3	53.128,1	55.459,0

(Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija)

Materialinės investicijos. 2017 metais, lyginant su 2013 metais, Lietuvos materialinių investicijų apimtys išaugo 25,57 proc., apskrityje – 58,20 %. Prienų rajone materialinių investicijų apimtys šiuo laikotarpiu taip pat augo (53,40 %) ir pasiekė 12,073 mln. eurų. Didžiausia dalis materialinių investicijų Prienų rajono savivaldybėje buvo skirta kasybos ir karjerų eksploatavimo bei apdirbamosios gamybos (2,79 mln. eurų), prekybos ir remonto (2,25 mln. eurų), transporto ir saugojimo (2,10 mln. eurų) sritims.

2 lentelė. Materialinių investicijų Prienų rajone struktūra pagal ekonomines veiklas

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	7.871	8.351	13.125	10.419	12.073
Miškininkystė ir žuvininkystė	560	564	780	930	639
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	1.804	1.406	1.567	1.670	2.788
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		1.146	3.805	375	1.455
Statyba	175	995	1.126	774	1.860
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	1.176	2.149	2.249	2.769	2.254
Transportas ir saugojimas	924	911	1.343	2.914	2.101
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	74	11	11	21	20
Informacija ir ryšiai		165	67	80	116

Nekilnojamojo turto operacijos	116	58	41	136	219
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	17	5	64	443	214
Administracinė ir aptarnavimo veikla	955	800	1.705	171	229
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	37	128	107	49	20
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	32	14	259	89	160

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Tiesioginės užsienio investicijos. Tiesioginės užsienio investicijos – svarbus veiksnys, padedantis užtikrinti ilgalaikį ekonominį augimą, sukurti didesnę pridėtinę vertę, diegti technologines naujoves.

2017 metais, lyginant su 2013 metais, tiesioginių užsienio investicijų apimtys Lietuvoje išaugo 16,50 proc., apskrityje – 21,20 %. Užsienio investicijų plėtros agentūros „Investuok Lietuvoje“ duomenimis, 2018 metais Lietuva pritraukė rekordinį skaičių tiesioginių užsienio investicijų projektų – 45. Pritraukti projektai planuoja sukurti 4600 naujų darbo vietų. Lyginant su 2017 metais (kai buvo įgyvendinti 36 projektai), numatytų įgyvendinti TUI projektų skaičius išaugo 22 proc. 2018 metai pasižymėjo ir tuo, kad Lietuva tapo dar labiau matoma verslo pasaulyje – vienas iš to rodiklių yra Lietuvos pakilimas į 14 vietą prestižiniame „Doing Business“ reitinge; „fDi Markets“ 2017 metų duomenimis, pagal TUI projektų skaičių, tenkantį milijonui gyventojų, Lietuva buvo penktoje vietoje Europos Sąjungoje (milijonui gyventojų teko 21,4 tiesioginių užsienio investicijų projekto).

Prienų rajone materialinių investicijų apimtys šiuo laikotarpiu taip pat augo, tačiau buvo nedidelės – pasiekė tik 3,98 mln. eurų. Panašios apimties (nedidelės) tiesioginės užsienio investicijos buvo ir lyginamosiose savivaldybėse: Šakių rajone – 16,90 mln. eurų, Kelmės rajone – 0,31 mln. eurų.

3 lentelė. Tiesioginių užsienio investicijų apimtys, mln. eur

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	12.719,90	12.746,53	13.496,82	13.925,59	14.816,47
Kauno apskritis	1.289,49	1.415,21	1.508,14	1.487,56	1.562,48
Prienų r. sav.	2,05	2,40	3,02	0,77	3,98

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Verslas

Verslo struktūra ir finansai. Paskutiniaisiais metais nuosekliai augusi šalies ekonomika (2010–2018 metais šalies BVP vidutiniškai augo 3,50 %, o oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP 2010–2016 metais mažėjo nuo 14,90 iki 14,00 %) lėmė, kad 2019 m. pradžioje bendras Prienų rajone veikusį ūkio subjektų (juridinių asmenų) skaičius išaugo iki 535 ir buvo 13,83 % didesnis nei 2016 metų pradžioje. Tiek apskrityje, tiek ir šalyje veikiančių ūkio subjektų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu taip pat padidėjo (atitinkamai 8,38 % ir 5,94 %).

4 lentelė. Veikiantys ūkio subjektai metų pradžioje

	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	99.200	104.074	104.117	105.093
Kauno apskritis	19.857	20.881	21.149	21.522
Prienų r. sav.	470	527	541	535

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Nepaisant veikiančių ūkio subjektų skaičiaus absoliutaus didėjimo, veikiančių ūkio subjektų tankis (skaičius 1000-iui gyventojų) Prienų rajone buvo palyginti nedidelis: 2019 metų pradžioje siekė 20,49, tačiau buvo panašus kaip ir kitų panašaus dydžio šalies savivaldybių.

2019 metų pradžioje iš Prienų rajone veikusį ūkio subjektų (juridinių asmenų) didžioji dalis (143 ūkio subjektai, 26,73 %) ūkio subjektų veikė didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje. Kitos daugiausia ūkio subjektų turinčios ekonominės veiklos rūšys rajone: transportas ir saugojimas (61 ūkio subjektas, 11,40 %), apdirbamoji gamyba (54 ūkio subjektai, 10,09 %).

5 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų struktūra metų pradžioje pagal veiklos sritis

	2016	2017	2018	2019
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	470	527	541	535

Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	17	17	17	13
Kasyba ir karjerų eksploatavimas				
Apdirbamoji gamyba	51	50	57	54
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	3	4	3	3
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	2	2	1	1
Statyba	23	30	30	30
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	144	144	148	143
Transportas ir saugojimas	45	51	53	61
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	23	26	21	21
Informacija ir ryšiai	7	9	8	9
Finansinė ir draudimo veikla	5	5	5	6
Nekilnojamojo turto operacijos	14	14	14	13
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	19	33	37	37
Administracinė ir aptarnavimo veikla	8	8	9	9
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	5	5	5	4
Švietimas	24	24	23	23
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	21	22	23	23
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	22	46	49	45
Kita aptarnavimo veikla	37	37	38	40

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2019 m. pradžioje iš visų veikusių ūkio subjektų 409 ūkio subjektai priskirti mažų ir vidutinių įmonių (MVĮ) kategorijai. Veikusių MVĮ skaičius nuo 2015 metų išaugo 17,19 %. Tiek apskrityje, tiek ir šalyje veikiančių MVĮ subjektų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu taip pat didėjo, tačiau didėjimas buvo lėtesnis (atitinkamai 13,86 % ir 11,09 %). Nagrinėjamu laikotarpiu didžiausia MVĮ subjektų dalis veikė prekybos, transporto ir saugojimo, apdirbamosios gamybos sektoriuose.

2017 metais visuose rajone veikusiuose MVĮ ūkio subjektuose (be žemės ūkio sektoriaus, kuris statistikoje apskaitomas atskirai) dirbo 5.006 darbuotojai, t. y. 19,59 % daugiau nei 2013 metais. Daugiausia dirbančių asmenų buvo didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (1.357 asmenys, 27,11 %), kasybos ir karjerų eksploatavimo, apdirbamosios gamybos (1.132 asmenys, 22,61 %), statybos (663 asmenys, 13,24 %), transporto ir saugojimo (507 asmenys, 10,13 %) srityse.

Prienų rajono teritorijoje vykdomos visų ūkio šakų verslo subjektų veiklos (juridinių asmenų; be finansų įmonių) bendroji apyvarta 2013–2017 metais padidėjo iki 296,85 mln. eurų, t. y. tik 2,38% (Lietuvoje – padidėjo 18,81 %, apskrityje – 25,52 %). Visgi pažymėtina, kad lyginamųjų savivaldybių duomenys leidžia teigti Prienų rajono įmonių apyvartą esant palyginti didelę. 2013–2017 metais absoliučia apimtimi labiausiai išaugo kasybos ir karjerų eksploatavimo, apdirbamosios gamybos; statybos sektoriuose. Daugumos kitų sričių apyvarta augo, tačiau šių veiklos sričių dalis buvo nedidelė.

6 lentelė. Apyvarta pagal veiklos vykdymo vietą (ne finansų įmonių), tūkst. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	289.954	263.141	265.626	285.242	296.853
Miškininkystė ir žuvininkystė	5.285	5.845	6.719	7.243	8.027
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	34.965	42.520	47.066	43.466	45.716
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		10.459	9.727	9.858	8.257
Statyba	18.037	18.963	19.624	18.992	22.533
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	193.447	156.405	152.810	172.186	170.658
Transportas ir saugojimas	14.851	16.384	15.874	20.128	22.901
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	1.183	1.235	1.238	1.298	1.658
Informacija ir ryšiai		1.208	988	907	1.257
Nekilnojamojo turto operacijos	492	735	956	1.206	1.513
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1.281	2.422	2.284	2.474	3.239
Administracinė ir aptarnavimo veikla	2.695	2.869	4.141	2.814	2.777
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	1.155	1.412	1.303	1.701	1.839
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	2.130	2.684	2.898	2.969	6.479

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienų rajono teritorijoje vykdomos visų ūkio šakų verslo subjektų veiklos (be finansų įmonių) pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis 2013–2017 metais padidėjo iki 57,48 mln. eurų (30,50 %) (apskirtyje sukurta pridėtinė vertė padidėjo 55,36 %, Lietuvoje – 49,56 %). Matyti, kad 2013–2017 metais absoliučiomis reikšmėmis labiausiai didėjo didžiausią dalį bendroje vertėje sudarančių sektorių pridėtinė vertė: kasybos ir karjerų eksploatavimo bei apdirbamosios gamybos; transporto ir saugojimo, statybos. Palyginus su kitomis savivaldybėmis, matyti, kad Prienų rajone vyrauja mažą pridėtinę vertę kuriantys ūkio subjektai (pagal rodiklį „Pridėtinė vertė gamybos kainomis pagal veiklos vykdymo vietą“ Prienų rajonas – 57,48 mln. Eur).

7 lentelė. Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (ne finansų įmonių), mln. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	13.002.056	15.133.377	16.364.799	17.591.092	19.445.508
Kauno apskritis	2.528.643	3.045.199	3.346.001	3.511.305	3.928.452
Prienų r. sav.	44.047	48.412	52.156	53.249	57.481

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

8 lentelė. Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis (ne finansų įmonių), mln. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	44.047	48.412	52.156	53.249	57.481
Miškininkystė ir žuvininkystė	2.769	2.923	3.162	3.255	3.934
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	7.141	10.278	14.106	10.680	12.020
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		3.232	3.814	3.583	2.816
Statyba	4.736	4.585	5.746	6.224	6.394
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	18.127	18.072	14.334	17.713	18.077
Transportas ir saugojimas	3.622	4.636	4.997	5.810	7.239
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	334	414	407	461	673
Informacija ir ryšiai		650	530	478	504
Nekilnojamojo turto operacijos	164	220	326	553	499
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	575	773	955	1.096	1.266
Administracinė ir aptarnavimo veikla	1.231	1.446	2.190	1.558	1.564
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	601	761	964	1.047	1.251
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	369	424	626	792	1.244

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienų rajone veikiančių didžiausių įmonių veiklos spektras gana platus: nuo medienos gamybos ir prekybos medienos produktais, statybos, rekonstrukcijos ir remonto darbų iki žemės ūkio pramonės ir pan.

Prienų rajone veikia keletas išskirtinės veiklos įmonių, tokių kaip UAB „Sportinė aviacija ir Ko“, kuri yra viena iš keleto įmonių pasaulyje, kur projektuojami ir gaminami aukščiausios klasės varžyboms skirti sklandytuvai. Per daugelį metų sukurtas pasaulinis prekybos atstovų tinklas, apimantis daugiau kaip 30 šalių, prisideda prie sėkmingos gaminamos produkcijos reklamos, platinimo ir aptarnavimo. Beveik visi gaminiai, išskyrus smulkius vienetinius užsakymus, parduodami užsienio šalyse; UAB „Termikas“, užsiimanti akrobatinių orlaivių, jų komponentų ir variklių remontu, pardavimu.

Savarankiškai dirbantys asmenys. 2018 metais Prienų rajone savarankiškai dirbančių fizinių asmenų (be ūkininkų) ir savininkų skaičius pasiekė 1.500 asmenų ir nuo 2013 metų išaugo 44,74 %. Panašios tendencijos buvo stebimos iš apskirtyje bei šalyje. Pagal šį rodiklį Prienų rajonas lenkė lyginamąsias savivaldybes.

9 lentelė. Savarankiškai dirbančių fizinių asmenų (be ūkininkų) ir savininkų skaičius

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	126.541	153.096	162.342	166.684	177.646
Kauno apskritis	23.988	29.647	31.728	32.944	35.440
Prienų r. sav.	1.037	1.335	1.418	1.306	1.500

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Išvestiniai duomenys (savarankiškai dirbančių fizinių asmenų ir savininkų skaičius 1000-iui gyventojų) rodo, kad Prienų savivaldybėje esančios socialinės ir ekonominės sąlygos privačiai iniciatyvai vystytis yra iš esmės tokios pat palankios, kaip ir apskirtyje ar šalyje: 2017 metais Prienų rajone 1000-iui

gyventojų teko 56,62 savarankiškai dirbantys fiziniai asmenys (be ūkininkų) ir savininkai, Kauno apskrityje – 62,94, šalyje – 63,24.

Verslo rėmimo sistema. 2014–2018 metais Prienų rajone įregistruojamų įmonių skaičius išaugo nuo 25 iki 61, išregistruojamų įmonių skaičius taip pat didėjo nuo 15 iki 21. VŠĮ „Versli Lietuva“ duomenimis, 2015 m. po metų nuo įsteigimo išlikdavo 56 % įmonių, 2016 metais šis rodiklis pasiekė 60 %, 2017 metais – 63 %.

Visgi, nors paskutiniaisiais metais Prienų rajone įmonių buvo steigama daugiau, o jos išgyveno ilgiau, bent viena trečioji įsteigtų bendrovių nutraukia savo veiklą pirmaisiais metais, dažnai kaip priežastį nurodydamos nepelningumą, o tai yra priežastis, kurios negalima ištaisyti, jeigu trūksta žinių ir patarimų. Savo ruožtu Vietos savivaldos įstatymu savivaldybei yra pavesta savarankiškoji funkcija „sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas“, kuria be kita ko siekiama užtikrinti didesnę įmonių veiklos stabilumą, įskaitant naujai įkurtas įmones. Tuo tikslu šalyje ir atskirose savivaldybėse veikia verslo paramos organizacijos, skirtos nuolat stebėti įvairius įvykius išorinėje verslo aplinkoje, kad būtų galima taikyti prevencines ir / arba korekcines priemones tolesniam verslumo rėmimui ir augimui.

Lietuvoje valstybinę verslo paramos sistemą apibrėžia Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas, kuriame be kita ko apibrėžtos smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomos valstybės paramos formos. Šios formos gali būti: 1) mokesčių, rinkliavų lengvatos; 2) finansinės paramos priemonės; 3) administracinių paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimas; 4) viešųjų paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimas verslo informaciniuose centruose, verslo inkubatoriuose, mokslo ir technologijų parkuose ir kituose juridiniuose asmenyse, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas.

Siekdama taikyti mokesčių, rinkliavų lengvatas, kiekviena savivaldybė savarankiškai nustato valstybinės žemės nuomos mokesčio, nekilnojamojo turto mokesčio, žemės mokesčių tarifus. Prienų rajono savivaldybėje tarifai 2019 metams nebuvo diferencijuoti ar kitaip pritaikyti skirtingą mokestinį potencialą turintiems nekilnojamojo turto objektams (žemei ar kitam nekilnojamajam turtui) ir verslo subjektams.

Prienų rajono savivaldybė, siekdama teikti SVV subjektams finansinę paramą, įgyvendina Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros rėmimo programą, pagal kurią kasmet teikia Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo tikslinę paramą rajono verslininkams. Pažymėtina, kad paskutiniaisiais metais žymiai išaugo (iki 30.000 eurų 2019 metais) šiam fondui savivaldybės biudžete numatytos lėšos, atsižvelgiant į verslo poreikius 2018 m. gegužės 31 d. savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-148 patvirtinti nauji Prienų rajono savivaldybės smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo nuostatai, pagal kuriuos buvo ne tik išplėstos finansinės paramos formos, bet ir padidinta paramos suma (nuostatuose pakeistas vienas verslo subjektui per vienus metus skiriamas lėšų dydis: nuo 50 proc. iki 75 proc. padidinta patirtų išlaidų kompensavimo suma; nuo 2000 Eur iki 4500 Eur padidinta maksimali paramos suma, taip pat nuo 300 Eur iki 400 Eur padidinta paramos suma už sukuriamą kiekvieną darbo vietą).

10 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo lėšų panaudojimas

2016		2017		2018		2019	
Ūkio subjektų sk.	Panaudota suma, Eur	Ūkio subjektų sk.	Panaudota suma, Eur	Ūkio subjektų sk.	Panaudota suma, Eur	Ūkio subjektų sk.	Panaudota suma, Eur
9	12.692	16	20.000	18	18.899	15	30.000

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Šalyje atlikti verslo subjektų poreikių tyrimai rodo, kad Lietuvos labiausiai reikalingos paslaugos yra finansinės, teisinės ir verslo konsultacijos; techninės paslaugos, patalpų ir techninės įrangos palaikymas; technologijų perdavimo ir komercializavimo paslaugos. Viena iš labiausiai savivaldybėse paplitusių viešųjų paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimo praktikų yra verslo informacijos centrų veikla, dažnai vykdoma kartu su turizmo informavimo veikla. Dažnu atveju šie verslo informacijos centrai savivaldybėse neturi konkurentų, nes jos daugiausia teikia verslo paramos paslaugas nemokamai. Nemokamas paslaugų teikimas – svarbus jų naudojimo pranašumas, tačiau tik tuo atveju, jei jos yra aukštos kokybės. Prienų rajono savivaldybėje viešųjų paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimas verslo informaciniuose centruose, verslo inkubatoriuose, mokslo ir technologijų parkuose, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas, nėra vykdomas. 2019 metais savivaldybėje veikė (turėjo savo filialą ar atstovus) Kauno pramonės, prekybos ir amatų rūmai (Prienų skyrius) (turi sukaupę ilgametę verslo vykdymo ir konsultavimo patirtį; teikia paslaugas Kauno PPAR nariams, atstovauja bendriesiems rūmų narių verslo interesams), Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos Prienų biuras (turi sukaupę ilgametę žemės ūkio verslo konsultavimo patirtį; teikia paslaugas kaimo plėtros, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus verslo subjektams).

Žemės ūkis ir miškininkystė

Žemės ūkis. Be aukščiau lentelėse nurodytų žemės ūkio srityje veikiančių ūkio subjektų (juridinių asmenų), žemės ūkio sektoriuje taip pat veikia nemažai fizinių asmenų – ūkininkų ir šeimos ūkių. Prienų rajone veikiančių žemės ūkių skaičius paskutiniais metais sumažėjo iki 3.212 ūkių. Panaši tendencija nagrinėjamu laikotarpiu buvo stebima ne tik Kauno apskrityje, bet ir visoje šalyje.

11 lentelė. Ūkių skaičius

	2013	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	171797	150317	134580	115819	114617
Kauno apskritis	21256	18314	16553	15915	15752
Prienų r. sav.	4176	3735	3339	3289	3212

(Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Prienų rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius)

Nagrinėjant žemės ūkio srities užimtumo tendencijas, pažymėtina tai, kad bendras sąlyginių darbuotojų skaičius šioje srityje mažėjo: 2013–2016 metais darbuotojų skaičius rajone sumažėjo 6,18 % (apskrityje – išaugo 5,82 %, šalyje – išaugo 2,47 %). Pažymėtina, kad paskutiniais metais mažėjo visą darbo dieną žemės ūkio srityje dirbančių asmenų skaičius (2013–2016 metais tokių žemės ūkio darbuotojų skaičius Prienų rajone sumažėjo nuo 733 iki 427 asmenų), o tuo pačiu laikotarpiu Kauno apskrityje ir šalyje tokių asmenų skaičius žymiai išaugo: apskrityje – nuo 5.008 iki 5.794, šalyje – nuo 32.700 iki 40.343.

12 lentelė. Žemės ūkio sektoriuje dirbančių asmenų (sąlyginių darbuotojų) skaičius

		2013	2016
Lietuvos Respublika	Visi ūkiai	144.774	148.347
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	129.860	132.621
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	14.914	15.726
Kauno apskritis	Visi ūkiai	19.885	21.042
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	16.670	17.545
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	3.215	3.497
Prienų r. sav.	Visi ūkiai	3.302	3.098
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	3.217	3.017
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	85	81

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2019 metais Prienų rajono žemės ūkio srities subjektai (ūkininkų ir šeimos ūkiai, žemės ūkio bendrovės ir įmonės) iš viso dirbo 48,53 tūkst. ha plotą, kuris paskutiniais metais iš esmės nepasikeitė. Lyginant su kitomis savivaldybėmis matyti, kad šis plotas buvo nedidelis. Tokią situaciją lėmė bendra Prienų rajono savivaldybės žemėnaudos struktūra (Prienų rajono žemės ūkio naudmenų plotas 2016 m. pradžioje siekė tik 60,46 tūkst. ha (2019 m. pradžioje – 60,35 tūkst. ha), o tuo pačiu laikotarpiu Šakių rajono – 98,69 tūkst. ha 2016 m. pr. ir 2019 m. pr., Kelmės rajono – 97,73 tūkst. ha 2016 m. pr. ir 96,41 tūkst. ha 2019 m. pr.). Savo ruožtu tokią žemėnaudos struktūrą Prienų rajone iš dalies lėmė palyginti prasta dirvožemio sudėtis (žemės ūkio paskirties žemės vidutinis našumo balas Prienų rajone 2018 metų pabaigoje buvo 38,17).

13 lentelė. Žemės ūkio subjektų dirbamas žemės plotas

		2013	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	Visi ūkiai	3.125.365	3.165.700	2.894.527	2.910.287	2.926.751
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	2.735.529	2.758.047	2.498.930	2.516.904	2.528.105
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	389.836	407.653	395.597	393.384	398.646
Prienų r. sav.	Visi ūkiai	54.211	55.856	48.653	48.931	48.531
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	52.275	53.958	47.070	47.348	46.937
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	1.936	1.898	1.583	1.583	1.594

(Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Prienų rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius)

2018 metais didžiąją Prienų rajono naudojamų žemės ūkio naudmenų dalį užėmė ariama žemė – 51.533 ha (64,88 % viso ŽŪ naudmenų ploto), iš kurių pasėliai – 31.128 ha (60,40 % viso ŽŪ naudmenų ploto). Pažymėtina, kad pasėlių plotas, taip pat ir ariamos žemės plotas 2014–2018 metais mažėjo: pasėlių plotas sumažėjo 23,19 %, ariamos žemės – 20,87 %. Tuo pačiu laikotarpiu kultūrinių ir natūralių ganyklų

plotai išaugo 23,68 %. Bendras naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas rajone sumažėjo 9,71 %.

Žemės ūkio augalų pasėtų plotų Prienų rajone tendencijos rodo, kad 2018 metais daugiausia ploto buvo užsėta grūdinais augalais (23.026 ha), iš kurių daugiausia javais (20.139 ha); ankštiniais augalais (2.887 ha), rapsais (2.997 ha). Atitinkamai ir šių kultūrų derliai buvo didžiausi: 2018 metais grūdinių kultūrų nuimta 65,59 tūkst. tonų, ankštinių augalų – 4,10 tūkst. tonų, rapsų – 4,86 tūkst. tonų. Esminių žemės ūkio augalų pasėtų plotų ir derlių pokyčių pastaraisiais metais nepastebėta.

Žemės ūkio augalų derlingumo Prienų rajone tendencijos rodo, kad tų kultūrų, kurių Prienų rajone yra sėjama daugiausia, t. y. grūdinių augalų, ankštinių augalų, rapsų, derlingumai rajone yra maži: pavyzdžiui, 2018 metais grūdinių augalų derlingumas siekė 2,95 t/ha, kai tuo pačiu metu šalies vidurkis buvo 3,03 t/ha, o tokiuose žemės ūkio rajonuose, kaip Šakių rajonas, derlingumas siekė 4,51 t/ha; Prienų rajono ankštinių augalų derlingumas (1,61 t/ha) ir rapsų derlingumas (1,89 t/ha) buvo gerokai mažesni už šalies vidurkį. Ne tik šių minėtų, bet ir daugumos kitų kultūrų derlingumas Prienų rajone buvo mažesnis už šalies vidurkį.

Gyvulių ir paukščių skaičiaus Prienų rajone tendencijos rodo, kad laikomų galvijų skaičius 2015–2019 metais sumažėjo iki 13.156 (18,23 %), kiaulių skaičius sumažėjo iki 2.686 (57,61 %). Atitinkamai realizuotų skerštų gyvulių ir paukščių kiekiai (tonomis) taip pat mažėjo iki 2.808 tonų gyvojo svorio (sumažėjo 31,46 %), primelžto pieno kiekis sumažėjo iki 26.121 tonos (sumažėjo 28,34 %), surinktų kiaušinių skaičius sumažėjo iki 2,4 mln. vnt. (11,11 proc.). Panašias tendencijas buvo galima stebėti ir kitose lyginamosiose savivaldybėse bei šalyje. Šias tendencijas didžiaja dalimi lėmė stebima bendra gyvulių ir gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainų mažėjimo (arba kai kuriais atvejais – tik nežymaus kainų augimo) tendencijos, kurią savo ruožtu lemia ne tiek šalies, kiek tarptautinė šios rinkos konjunktūra.

Kiek kitokios tendencijos matyti avių ir bičių auginimo ir jų produkcijos realizavimo srityje: auginamų avių skaičius 2015–2019 metais išaugo iki 4.496 (32,47 %), o prikirptos vilnos kiekis išaugo iki 7,4 tonų (39,62 %), bičių šeimų skaičius išaugo iki 3.872 (56,26 %). Panašios tendencijos stebimos ir kitose lyginamosiose savivaldybėse.

2013–2018 metais Prienų rajono žemės ūkio produkcijos apimtys išaugo iki 37,14 mln. Eurų. Visgi produkcijos apimtis, lyginant su kitomis savivaldybėmis, nebuvo didelė.

14 lentelė. Žemės ūkio produkcija, tūkst. eurų

	2013	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	1.919.223,30	2.226.207,60	2.534.600,00	2.358.400,00
Kauno apskritis	309.478,50	364.860,20	459.800,00	425.600,00
Prienų r. sav.	32.691,40	37.142,20	38.800,00	39.250,00

(Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Prienų rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius)

Didžiausią Prienų rajono žemės ūkio produkcijos dalį 2016 metais sudarė produkcija ūkių, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra lauko augalų auginimas (13,68 mln. eurų).

15 lentelė. Prienų rajono žemės ūkio produkcijos struktūra, tūkst. eurų

	2013	2016
Visų ūkininkavimo kryptų ūkiai	32.691	37.142
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra lauko augalų auginimas	10.251	13.681
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra daržininkystė	0	0
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra daugiamečių augalų auginimas	292	569
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra ganomų gyvulių laikymas	10.854	9.236
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra grūdais šeriamų gyvulių laikymas	903	162
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri augalininkystė	699	886
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri gyvulininkystė	2.008	1.612
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri augalininkystė ir gyvulininkystė	7.534	10.748
Neklasifikuoti ūkiai	0	0

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Miškininkystė. Prienų rajonas, kaip ir visa Kauno apskritis, nėra miškinga teritorija. Prienų rajono miškų urėdijos teritorijoje yra 32 tūkst. ha miškų. Daugiausia – 20 tūkst. ha – yra valstybiniai, 11 tūkst. ha – privatūs bei skirti nuosavybės teisėms atkurti ir 525 ha – kitų naudotojų. Valstybiniai miškai suskirstyti į 8 girininkijas: Balbieriškio, Birštono, Išlaužo, Meškapievio, Naujosios Ūtos, Prienų, Šilavoto ir Verknės. Pastarosios padalintos į 20 eiguvų.

Urėdijos veikla: miško apsauga, priežiūra, medynų ugdymas, atkūrimas (kasmet pasodinama apie 140 ha miško), medienos paruošos (paruošiama apie 80 tūkst. m³ medienos per metus), priešgaisrinė apsauga.

Į urėdijos teritoriją patenka didžioji dalis Nemuno kilpų regioninio parko – 12,6 tūkst. ha, nedidelė

dalis Aukštadvario regioninio parko, trys valstybiniai draustiniai: Ažuolų botaninis – 268 ha, Alšios hidrografinis – 161 ha, Paprastosios pušies genetinis draustinis – 150 ha.

Visi miškai suskirstyti į grupes ir pogrupius. I grupės miškų urėdijos teritorijoje nėra, II grupės miškai užima 2.635 ha (13 %), III grupės – 4.610 ha (23 %), o IV grupės sudaro didžiausią dalį – 12.515 ha. Miško žemė užima 19.760 ha arba 97 % bendro ploto. Medynai užima 18.895 ha arba 96 % miško žemės ploto, o neapaugusi miško žemė – tik 346 ha arba 2 %. Ne miško žemės yra 515 ha. Kultūrinės kilmės medynų ir miško želdinių yra 44–45 ha (24 % medynų ploto).

Urėdijos miškuose vyrauja spygliuočiai medynai, kurie sudaro 68 % viso medynų ploto, kuriame atitinkamai pasiskirsto pušynai, sudarantys 41 %, ir eglynai, užimantys 26 %. Ketvirtadalį užima minkštieji lapuočiai. Bendras medynų tūris – 4.679,8 tūkst. m³. Vidutinis medynų amžius – 59 m., skalsumas – 0,7, bonitetas – 1,4. Vidutinis visų medynų tankumas 1 ha – 248 m³, brandžių medynų – 331 m³, einamasis prieaugis – 6,9 m³.

Pagrindiniais kirtimais projektuojama iškirsti 66 % likvidinės medienos, ugdymo kirtimais – 14 %, sanitariniais – 17 %. Pagrindinių kirtimų normai apskaičiuoti III ir IV grupės miškuose taikomi kirtimo amžiai, pagrįsti miškininkystės ekonominiais ir ekologiniais reikalavimais, o II grupės miškuose vykdomiems neplėniams kirtimams – gamtinės brandos amžiai.

Melioracijos sistemų priežiūra. Prienų rajono savivaldybė valdo ir naudoja patikėjimo teise priklausančių melioracijos paskirties turtą. Melioracijos sistemų ir jų hidrotechninių statinių bloga techninė būklė turi tiesioginę neigiamą įtaką žemės ūkio naudmenų našumui, augalų augimo ir žemės ūkio darbų atlikimo sąlygoms, todėl didėja žemės įdirbimo kaštai, blogėja išaugintos žemės ūkio produkcijos kokybė, mažėja jos kiekis. Tai mažina žemės ūkio sektoriuje dirbančių žmonių pajamas. Be to, dėl blogos melioracijos sistemų ir jų hidrotechninių statinių būklės laiku nenuvedamas paviršinio ir gruntinio vandens perteklius, todėl užmirksta žemės ūkio naudmenos, aplinkui esantys miškai bei sklypai, užteršiamas šachtinių šulinių vanduo. Visa tai blogina kaime gyvenančių žmonių gyvenimo sąlygas, patiriami materialiniai nuostoliai. Dėl šių priežasčių būtina išsaugoti esamas melioracijos sistemas ir jų statinius bei prailginti tinkamą šių sistemų funkcionavimą, taip gerinant žemdirbystės sąlygas bei prisidedant prie kaimo plėtros.

Siekiant gerinti drenažu sausinamų plotų būklę, Prienų rajono savivaldybė kasmet rengia techninius projektus (įskaitant ekspertizę), vykdo darbus. Projektai vykdomi prioritėtų tvarka, atsižvelgiant į poreikius rekonstruoti valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinius. Vykdamas melioracijos sistemų remonto darbus daugiausia lėšų skiriama melioracijos griovių ir jų statinių priežiūrai ir remontui, valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių gedimų šalinimui (remontui), tam kasmet panaudojant apie 140 tūkst. eurų skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų Žemės ūkio ministerijai priskirtoms valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti.

Turizmas

Apgyvandinimo veikla. 2018 metais Prienų rajone veikė 25 apgyvendinimo įstaigos, jų skaičius 2014–2018 metais išaugo daugiau nei tris kartus, vietų skaičius išaugo beveik du kartus.

16 lentelė. Apgyvandinimo įstaigų skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2.062	2.319	2.686	2.971	3.616
Kauno apskritis	232	249	300	345	401
Prienų r. sav.	7	16	18	20	25

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

17 lentelė. Vietų skaičius apgyvendinimo įstaigose

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	72.926	73.762	77.024	80.766	89.813
Kauno apskritis	8.990	8.735	9.305	10.135	11.313
Prienų r. sav.	452	592	564	569	644

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Tarp neklasifikuojamas apgyvendinimo paslaugas (apartamentų komplekso apgyvendinimas, kaimo turizmas, nakvynės ir pusryčių paslauga, nakvynės, poilsio namai, turistinė stovykla) teikiančių įstaigų paminėtinos kaimo turizmo sodyba „Alšia“, Artūro Danieliaus kaimo turizmo sodyba, kaimo turizmo sodyba „Ašmintos tvenkiniai“, Danutės Kederienės sodyba, Dariaus Trapavičiaus sodyba, Kaimo turizmo

sodyba „Kalnų pieva“, kaimo turizmo sodyba „Devintam dangui“, Raimundo Puiškio kaimo turizmo sodyba, sodyba „Pas Joną“, kaimo turizmo sodyba „Užukalnio sodžius“, vila „Pasaka“, vila „Vilaitė“, „Erdvės vila“, „Gerovės vila“, „Išminties vila“, Raitelių klubas, „Ramovės vila“, „Sinergijos vila“, „Vienybės vila“, stovykla „Laisvas vėjas“, stovykla „Mackelynė“, Inesos Jokubauskienės kaimo turizmo sodyba. Klasifikuoti apgyvendinimo tiekėjai Prienų rajone yra du: „Harmony Park“ kempingas ir „Harmony Park“ viešbutis.

Panašios apgyvendinimo įstaigų skaičiaus augimo tendencijos buvo stebimos visoje apskrityje bei šalyje. Palyginus su kitomis savivaldybėmis, matyti, kad Prienų rajonas turi palyginti gerai kiekybiškai išplėtotą apgyvendinimo paslaugų pasiūlą. Šias tendencijas lėmė ne tik paskutiniaisiais metais augantys Lietuvos vietinių turistų srautai (žemiau lentelėse matyti, kad vietinių turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose 2014–2018 metais išaugo 42,45 %, o jų nakvynių skaičius – 26,92 %), bet ir turizmui palankios Prienų rajono geografinės, gamtinės, istorinės bei kultūrinės sąlygos. Visos šios sąlygos sudarė prielaidas turistų srautams Prienų rajone didėti: nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose išaugo daugiau nei du kartus (iki 35.412), turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose išaugo pusantro karto (iki 15.094). Didžiąją dalį turistų sudarė vietiniai (Lietuvos) turistai; 2018 metais buvo apgyvendinta tik 880 užsieniečių (su 1.397 nakvynėmis).

18 lentelė. Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Visi turistai	2.673.531	2.805.808	3.064.514	3.253.204	3.620.390
	Lietuvos gyventojai	1.316.696	1.417.321	1.546.624	1.669.403	1.875.657
	Užsieniečiai	1.356.835	1.388.487	1.517.890	1.583.801	1.744.733
Kauno apskritis	Visi turistai	337.600	373.886	435.398	497.396	572.122
	Lietuvos gyventojai	177.438	209.062	237.096	278.471	326.031
	Užsieniečiai	160.162	164.824	198.302	218.925	246.091
Prienų r. sav.	Visi turistai	10.308	21.040	20.331	13.574	15.094
	Lietuvos gyventojai	9.742	20.303	19.537	12.612	14.214
	Užsieniečiai	566	737	794	962	880

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

19 lentelė. Nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Visi turistai	6.465.004	6.581.192	6.992.675	7.364.924	8.091.647
	Lietuvos gyventojai	3.431.178	3.570.465	3.719.255	3.933.691	4.354.797
	Užsieniečiai	3.033.826	3.010.727	3.273.420	3.431.233	3.736.850
Kauno apskritis	Visi turistai	793.354	827.341	923.670	1.057.238	1.198.642
	Lietuvos gyventojai	466.727	505.293	540.426	620.788	687.967
	Užsieniečiai	326.627	322.048	383.244	436.450	510.675
Prienų r. sav.	Visi turistai	15.013	30.013	28.652	20.263	35.412
	Lietuvos gyventojai	13.878	28.624	26.876	18.311	34.015
	Užsieniečiai	1.135	1.389	1.776	1.952	1.397

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

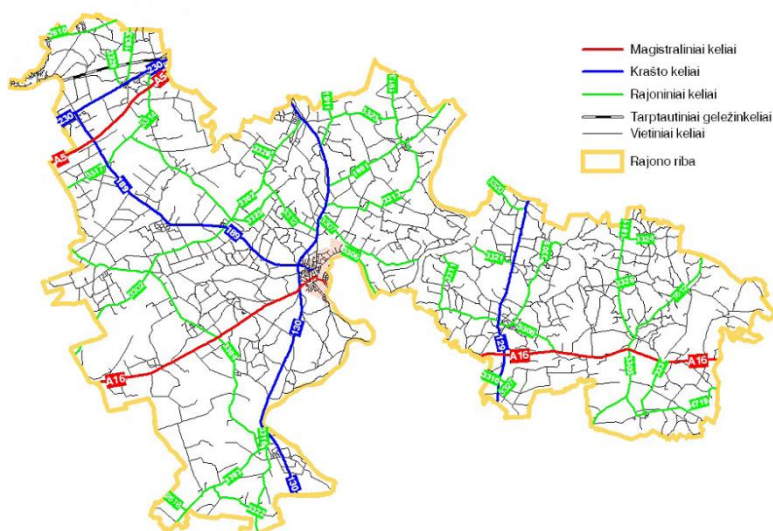
Vertinant tolimesnės turistų skaičiaus augimo/didinimo perspektyvas Prienų rajone, būtina pažymėti, kad šalia esantis Birštono kurortas 2014–2018 metais demonstravo ypač sparčius turistų skaičiaus didinimo tempus: turistų skaičius Birštono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose išaugo daugiau nei tris kartus iki 143.746 (iš jų didžioji dalis – Lietuvos turistai, 129.749), nakvynių skaičius išaugo beveik du kartus – iki 427.420 (didžioji dalis – Lietuvos turistų, 340.160).

Įvertintina ir tai, kad 2018 metais tarp dažniausių kelionių Lietuvoje metu vietinių turistų vykdomų veiklų yra ramus poilsis gamtoje, gamtos ir kultūros objektų lankymas, lankymasis restoranuose ar kavinėse¹, o lyginant veiklas, kuriomis užsiimama paprastojo, ilgojo savaitgalio ir kasmetinių atostogų metu, galima pastebėti, jog tendencijos išlieka panašios, tačiau paprastą savaitgalį gyventojai pasirenka veiklai labiau koncentruotai: gamtos ir kultūros objektų lankymas išlieka dažna veikla, o ramus poilsis, lankymasis restoranuose ir kitos veiklos – retesnės; per atostogas turistai yra linkę nuveikti daugiau, ypač aktyviai poilsiauti gamtoje, apsilankyti kavinėje ar kultūros renginyje. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad Prienų rajonas turi geras sąlygas pasinaudoti ne tik bendrosiomis Lietuvos turizmo tendencijomis, bet ir konkrečiai Birštono miesto sukurta turistų trauka, pasiūlant šiems turistams papildomas paslaugas.

¹ Šaltinis: Vietinio turizmo II etapo tyrimo rezultatų ataskaita, Valstybinis turizmo departamentas.

Transporto infrastruktūra ir susisiekimas

Kelių transportas. Bendras eismo intensyvumas Prienų rajono keliuose nėra didelis. Didesni transporto srautai fiksuojami tik kai kuriose keliuose: valstybinės reikšmės magistraliniuose keliuose Nr. A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai („Via Baltica“) ir A16 Vilnius–Prienai–Marijampolė, valstybinės reikšmės kelyje Nr. 130 Kaunas–Prienai–Alytus.

1 pav. Prienų rajoną kertantys magistraliniai ir krašto keliai

(Šaltinis: <http://www.lra.lt>)

Krašto, magistraliniai ir tarptautinės reikšmės keliai turi didelę reikšmę Prienų rajono vystymuisi, kadangi eismo intensyvumas šiuose keliuose yra didelis, jais atvyksta didžioji dalis rajono lankytojų ir vykdomas tranzitinis krovinių gabenimas. Prienų rajonas yra išsidėstęs ant pagrindinių tarptautinės reikšmės kelių, kuriuose eismo intensyvumas yra didžiausias, lyginant su kitais šalies keliais (Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis, 2018 metais vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) kelyje Nr. A5 ties Mauručiais buvo 10.495, kelyje Nr. A16 ties Prienais – 3.147, kelyje Nr. 130 ties Išlaužu – 11.190).

Be paminėtų kelių yra ir kiti, atliekantys susisiekimo funkciją šiaurės–pietų kryptimis, tačiau eismo intensyvumas juose nedidelis, jie dažniausiai tarnauja vietiniam susisiekimui. VMPEI kelyje Nr. 129 Antakalnis–Jieznas–Alytus 2018 metais buvo apie 3.182 automobilių per parą.

Vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis 2014–2018 metais nežymiai didėjo tiek šalyje (0,87 %), tiek Prienų rajone (0,65 %). Kauno apskrityje pastebėtas vietinės reikšmės kelių ilgio mažėjimas (- 6,25 %). Bendras vietinių kelių ilgis Prienų rajono savivaldybėje pasiekė 1.088 km.

Kelių kiekybiniai duomenys rodo, kad Prienų rajonas, esantis pusiaukelėje tarp Vilniaus ir Marijampolės, turi gerai išvystytą susisiekimo sistemą. Visgi nagrinėjamu laikotarpiu Prienų rajone tik 16 km padaugėjo vietinės reikšmės automobilių kelių su danga, tačiau 51 km sumažėjo vietinės reikšmės automobilių kelių su patobulinta danga ilgis, 66 km išaugo kelių su žvyro danga ilgis. Didelę dalį vietinės reikšmės kelių vis dar sudaro žvyro ir grunto dangos keliai.

20 lentelė. Vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis metų pabaigoje

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Kelių ilgis	63.782	63.684	63.250	63.076	64.334
	Kelių su danga ilgis	51.596	51.467	50.664	50.482	50.668
	Kelių su patobulinta danga ilgis	11.466	11.503	11.301	11.386	11.317
	Žvyro kelių ilgis	40.131	39.964	39.363	39.097	39.351
	Grunto kelių ilgis	12.185	12.217	12.587	12.594	13.666
Kauno apskritis	Kelių ilgis	9.516	9.069	8.286	8.250	8.647
	Kelių su danga ilgis	7.718	7.304	7.108	7.213	7.236
	Kelių su patobulinta danga ilgis	2.011	1.960	1.987	2.451	2.433
	Žvyro kelių ilgis	5.707	5.344	5.122	4.762	4.804
	Grunto kelių ilgis	1.798	1.764	1.177	1.037	1.411
Prienų r. sav.	Kelių ilgis	1.081	1.088	1.088	1.088	1.088
	Kelių su danga ilgis	872	888	887	888	888

	Kelių su patobulinta danga ilgis	170	116	118	117	119
	Žvyro kelių ilgis	702	771	769	770	768
	Grunto kelių ilgis	209	200	200	200	200

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Individualių lengvųjų automobilių skaičius Prienų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, paskutiniaisiais metais augo – individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1.000 gyventojų, savivaldybėje 2014–2018 metais išaugo 25 % proc.

21 lentelė. Individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	370	385	402	418	439
Kauno apskritis	374	387	406	423	442
Prienų r. sav.	398	417	436	459	497
Šakių r. sav.	408	424	445	468	504
Kelmės r. sav.	381	402	426	444	475

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Lietuvoje jau ne vienerius metus viena iš pagrindinių prioritetinių kelių transporto politikos sričių yra avaringumo keliuose mažinimas; tai yra viena iš priežasčių, dėl ko transporto įvykių skaičius ir žuvusių asmenų skaičius 2014–2018 metais pastebimai sumažėjo.

22 lentelė. Kelių eismo įvykių skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	3.225	3.033	3.201	3.055	2.926
Kauno apskritis	710	718	744	662	609
Prienų r. sav.	34	35	21	26	16
Šakių r. sav.	24	25	21	20	22
Kelmės r. sav.	38	36	35	33	34

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienų r. savivaldybėje kelių eismo įvykių skaičius šiuo laikotarpiu sumažėjo daugiau nei du kartus, sužeistųjų skaičius sumažėjo 40 %. Visgi Prienų rajono savivaldybėje mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis visu laikotarpiu (išskyrus 2018 metus) buvo didelis – apie tris kartus viršijo šalies vidurkį (pvz., 2017 metais mirtingumo keliuose rodiklis Prienų rajone buvo 18,65/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 6,75/100.000 gyv.).

Geležinkelių transportas. Prienų rajono šiaurės vakarinę dalį kerta trumpa geležinkelio atšaka, jos ilgis rajone yra apie 8,2 km. Ši atšaka vienu metu priklauso net dviem tarptautiniams geležinkelių transporto koridoriams: Šiaurės–Pietų kryptimis: I koridorius – geležinkelio linija Varšuva–Kaunas–Ryga–Talinas; Rytų–Vakarų kryptimis: IX koridoriaus IXD šaka (Kaunas–Kalinigradas).

Tačiau geležinkelio svarba rajonui kol kas yra maža – rajone veikia tik viena Mauručių geležinkelio stotis (3 klasės stotis su 2 pagrindiniais keliais ir 3 atvykimo / išvykimo keliais). Stotyje vykdomi krovos darbai: kraunama skalda, bitumas, grūdai, trąšos, anglis ir mediena. AB „Lietuvos geležinkeliai“ – vienintelė šalies viduje vykdanči krovinių vežimo geležinkelių transportu paslaugas. Vietiniais maršrutais daugiausia buvo vežama kokso ir rafinuotų naftos produktų, kasybos bei karjerų eksploatavimo produktų, žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės produktų, kitų nemetalo mineralinių produktų – šių produktų dalis vežtų krovinių struktūroje sudarė apie 96 %. Paskutiniaisiais metais žymiai išaugo kasybos ir karjerų eksploatavimo produktų, kitų nemetalo mineralinių produktų vežimai, nežymiai išaugo naftos produktų, sumažėjo chemijos produktų vežimas. Visgi krovos darbų apimtys Mauručių stotyje buvo nedidelės (pakraunama ir iškraunama apie 1.800 vagonų per metus), tačiau per paskutinius metus jų apimtys augo.

Nagrinėjamu laikotarpiu keleivių vežimo apimtys geležinkelių transportu šalies viduje išaugo. Keleivių srautų augimą lėmė šie vidiniai veiksniai: riedmenų atnaujinimas, traukinių eismo tvarkaraščių sudarymas ir koregavimas, atsižvelgiant į statistinius pervežtų keleivių duomenis maršrutuose, keleivių pageidavimus bei pasiūlymus, apklausų rezultatus; keleivių aptarnavimo kokybės gerinimas; rinkodaros priemonės ir kt. Prie srauto augimo prisidėjo ir išoriniai veiksniai: ekonomikos augimas, automobilių naudojamo kuro kainų augimas. Srauto spartesnį augimą stabdo mažėjantis šalies gyventojų skaičius ir kt. veiksniai. Pagrindiniai geležinkelio transporto konkurentai šiame sektoriuje yra autobusų įmonės, vykdančios tolimojo susisiekimo keleivių vežimą. Mauručių geležinkelio stotyje stoja keleiviniai traukiniai, vežantys keleivius maršrutais Kaunas–Marijampolė–Kaunas; Kaunas–Šeštokai–Kaunas; Kaunas–Kybartai–Kaunas, tačiau keleivių vežimas šiais maršrutais buvo nedidelis (pvz., maršrutu Kaunas–Kybartai per metus

vyksta apie 170 tūkst. keleivių, Kaunas–Šeštokai – apie 70 tūkst. keleivių, vidutinis viename reise įlipančių/išlipančių keleivių skaičius Mauručių geležinkelio stotyje neviršijo 2).

Plėtojant Šiaurės jūros–Baltijos jūros TEN-T koridorių, siekiama užtikrinti, kad būtų įgyvendintas Reglamento Nr. 1315/2013 nuostatose įvardytas kaip vienas iš 6 trūkstamų tarptautinių projektų – geležinkelių projektas „Rail Baltica“, pripažintas Lietuvos Respublikos Seimo ypatingos valstybinės svarbos projektu. Įgyvendinus projekto „Rail Baltica“ pirmąjį etapą, įrengtas 1.435 mm pločio vėžės kelias nuo Lietuvos valstybės sienos su Lenkija iki Kauno, tačiau krovinių ir keleivių judumas geležinkelių transportu šiaurės–pietų kryptimi dar nėra pakankamas. Judumui padidinti numatyta tęsti projekto „Rail Baltica“ įgyvendinimą nuo Kauno iki Lietuvos ir Latvijos valstybių sienos ir toliau.

Vidaus vandens transportas. Lietuvos Respublikoje yra 915 km vidaus vandenų kelių, iš jų 822 km valstybinės reikšmės (iš jų 2019 metais buvo eksploatuojami tik 435 km). Vidaus vandenų kelias Nemuno upė ir Kuršių mariomis nuo Kauno iki Klaipėdos yra tarptautinės reikšmės vidaus vandenų kelias E41 (ilgis – 291,2 km).

Vidaus vandenų transportas Lietuvoje yra nepakankamai išplėtotas: nėra jungčių su kitomis transporto rūšimis, nepakanka prieplaukų, ne visi ruožai atitinka saugiai laivybai užtikrinti reikalingus infrastruktūros parametrus. Dėl šios priežasties vidaus vandenų keliais kasmet vežama labai mažai krovinių (išskyrus Kuršių marias, kuriomis plukdomas žvyras, smėlis, automobiliai), taigi nėra išnaudojamas šios transporto rūšies potencialas.

Nemuno upė Prienų rajono ribose, kaip ir visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat priskiriama valstybinės reikšmės vandens keliams. 2019 metais eksploatuojami šio valstybinės reikšmės kelio ruožai buvo šie: Nemuno upė nuo Žemaitkiemio iki Birštono (20 km, garantinis gylis – 0,75 m), nuo Birštono iki Kauno HE (63 km, garantinis gylis – 1,20 m). Šiuose ruožuose navigacija prasideda balandžio–gegužės mėn., baigiasi spalio–lapkričio mėn. Lietuvos saugios laivybos administracijos duomenimis, šiame ruože pagrindinės prieplaukos – „Birštono stacionari“, „Kauno Žalgirio jachtklubas“ ir „Kauno motorlaivių“, „Kauno marių prieplauka“. Pagrindinė laivybos vandens keliais kliūtis Nemune: upės atkarpos tarp Birštono ir Prienų farvateris yra nuolatos užnešamas nešmenimis, o jo gylis šiltuoju metų laiku vietomis nesiekia ir 0,5 metro, todėl vandens keliai šiuo metu naudojami išskirtinai pramoginei, turistinei laivybai, kuri intensyviausia tarp Kauno ir Birštono miestų.

Apskritai, Lietuva pagal pramoginių laivų infrastruktūros išvystymo lygį gerokai atsilieka nuo kaimyninių šalių. Pramoginių laivų aptarnavimo infrastruktūra taip pat nėra pakankamai išvystyta (pvz., šalyje nėra pakankamai degalinių pramoginiams laivams). Tačiau yra pastebimas vidaus vandenų laivų infrastruktūros gerėjimas.

Komunalinės paslaugos

Komunalinių atliekų tvarkymas. Prienų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema apima komunalinių atliekų surinkimo, išvežimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo paslaugas visiems savivaldybės teritorijoje esantiems komunalinių atliekų turėtojams (fiziniais ir juridiniais asmenimis).

Prienų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra Alytaus komunalinių atliekų tvarkymo regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Atliekos tvarkomos UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centre (ARATC), kurio akcininkė yra savivaldybė.

Komunalinių atliekų turėtojams, esantiems Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, teikiamos šios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos: mišrių komunalinių atliekų tvarkymas; antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, tvarkymas; žaliųjų atliekų tvarkymas; didžiųjų atliekų, įskaitant naudotas padangas ir statybines (smulkaus buities remonto) atliekas, tvarkymas; elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas; buities pavojingų atliekų tvarkymas.

Prienų rajone 2018 metais buvo surinkta iš viso 5.164 t mišrių komunalinių atliekų (MKA) (2017 metais – 5.183 t). Daugiausia buvo surenkama iš gyventojų – 2018 m. 4.964 t MKA (2017 metais – 4.674 t). Iš juridinių asmenų 2018 metais buvo surinkta 200 t, 2017 metais – 509 t. Lyginant 2017 ir 2018 metų kiekius matyti, kad 2018 metais augo iš gyventojų, mažėjo iš juridinių asmenų surenkami MKA kiekiai. Pastebima, kad gyventojams pradėjus atsakingiau rūšiuoti, mažėja pustuščių konteinerių išstūmimas, auga vidutinis vieno MKA konteinerio svoris – Prienų rajone jo svoris 2017–2018 metais išaugo nuo 47,2 iki 50,8 kg.

Augant gyventojų aplinkosauginiam sąmoningumui, Prienų rajone augo antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, sutvarkymo apimtys: Prienų rajono savivaldybės namų ūkiuose išrūšiuotų pakuočių ir antrinių žaliavų apimtys 2018 metais išaugo iki 1.579,6 tonų, išrūšiuotų pakuočių ir antrinių žaliavų vienam namų ūkiui išaugo iki 118,2 kg per metus, surinktų antrinių žaliavų kiekis vienam gyventojui 2017–2018 metais išaugo nuo 51,95 iki 59,63 kg per metus. Pagal visus šiuos rodiklius matyti, kad Prienų rajono savivaldybė buvo antra visoje Alytaus RATC teritorijoje (po Alytaus rajono). ARATC duomenys rodo, kad

2018 metais Prienų rajone individualiuose namuose esantys namų ūkiai išrūšiavo žymiai daugiau nei daugiabučių namų ūkiai – atitinkamai 132,6 ir 77 kg.

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas rūšiuoti pakuotes ir antrines žaliavas jų susidarymo vietose gyventojai aprūpinami pakuočių ir stiklo rūšiavimo konteneriais. Prienų rajono savivaldybėje 2018 metais buvo naudojami 308 kolektyviniai konteneriai (102 stiklui, 98 popieriui, 108 plastikui) ir 17.105 konteneriai individualių namų valdoms (8.554 pakuočių konteneriai, 8.551 stiklo konteneriai). Pagal kontenerių skaičių Prienų rajonas Alytaus RATC teritorijoje buvo antroje vietoje (po Alytaus rajono), o pagal iš gyventojų surinktų pakuočių ir antrinių žaliavų kiekį 2018 metais Prienų rajonas pirmavo, lyginant su kitomis Alytaus RATC aptarnaujamomis savivaldybėmis. 2018 m. vienkartinį pakuočių užstato sistemoje buvo surinkta daugiau atliekų nei 2017 m. Vadinasi, gyventojai yra suinteresuoti pakuotę grąžinti į „taromą“ – mainais už pinigus. 2018 metais pradėti rūšiavimo kontenerių prie daugiabučių namų ir požeminius, pusiau požeminius ar naujos kartos antžeminius kontenerius keitimo darbai.

Analizuojant maisto, virtuvės atliekų surinkimo tendencijas, pažymėtina, kad Alytaus RATC buvo pirmoji Lietuvoje, kuri įgyvendino Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų reikalavimą – iki 2019 metų įdiegti atskirą maisto/virtuvės atliekų surinkimą. Įgyvendinant projektą „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Kauno regione (Prienų r. ir Birštono sav.)“ buvo įsigyta ir Prienų rajone išdalinta 1.290 vnt. maisto atliekų surinkimo kontenerių komplektų (120 l talpos kontaineris, kibirėlis kietų maisto atliekų kaupimui virtuvėje, talpa aliejui), skirtų maisto atliekoms surinkti iš individualių namų gyventojų, kurie neturėjo galimybės kompostuoti savo namų valdoje.

2018 metais Alytaus regione veikė 7 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, į kurias gyventojai ir įmonės vežė žaliąsias atliekas (žolę ir lapus, medžių šakas, obuolių išspaudas ir kitas biologiškai skaidžias atliekas. Prienų rajone veikė dvi žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės (Jiezno Kolonijų kaime (Jiezno sen.) ir Prienų mieste), kuriose 2018 metais buvo priimta iš viso 720 t atliekų.

2018 metais 7-ųjų Alytaus RATC regiono savivaldybių teritorijose buvo eksploatuojama 19 didelių gabaritų bei kitų atliekų surinkimo aikštelių. Prienų rajone tokių aikštelių buvo 4 (Pramonės g. 3, Prienai; Povų g., Jiezno Kolonijų k., Jiezno sen.; Kauno g. 34A, Veiverių mstl.; Klevų g. 52, Gerulių k., Balbieriškio sen.). Bendras Prienų rajono savivaldybės aikštelėse priimtų atliekų metinis kiekis 2015–2018 metais išaugo du kartus (iki beveik 2 tūkst. tonų) ir beveik prilygo Alytaus miesto aikštelėse priimtų atliekų kiekiui. Daugiausia buvo surinkta Prienų m. aikštelėje – 1.158 t, Balbieriškio aikštelėje – 211 t.

Centralizuotas šilumos ir kašto vandens tiekimas. Prienų rajono savivaldybė turi išvystytą inžinerinių tinklų sistemą, tarp jų ir centralizuoto šilumos tiekimą. Šilumos energija šildymo reikmėms tiekiama aštuoniose rajono gyvenvietėse daugiabučiams gyvenamiesiems namams, visuomeninės paskirties pastatams, prekybos centrums. Miesto zonose, kur vyrauja mažo užstatymo tankio teritorijos, namai ir kiti pastatai šilumos energija apsirūpina iš vietinių katilinių.

Šilumos tiekimo licencijuojamą veiklą savivaldybėje vykdo ir centralizuoto šilumos tiekimo tinklus eksploatuoja AB „Prienų šilumos tinklai“. Bendrovė veiklą vykdo VKEKK (šiuo metu – VERT) išduotos licencijos Nr. L4-ŠT-58 pagrindu.

2018 m. „Prienų šilumos tinklai“ eksploatavo 20 katilinių Prienų mieste, Jiezne, Balbieriškyje, Skriaudžiuose, Veiveriuose, Pakuonyje, Stakliškėse ir Naujosios Ūtos seniūnijoje. Jiezno katilinė Nr. 2 iki 2019-04-30 m. buvo išnuomota UAB „Roalsa“, iš kurios „Prienų šilumos tinklai“ pirkė šilumos energiją ir tiekė Jiezno miesteliui². Taigi nuo 2019 m. balandžio 30 d. nutraukus 2011 m. spalio 12 d. turto nuomos sutartį su nepriklausomu šilumos gamintoju UAB „Roalsa“, Prienų m. ir rajone visą šilumos gamybos ir tiekimo veiklą vykdo AB „Prienų šilumos tinklai“ (toliau – Bendrovė).

2018 m. duomenimis, Bendrovės aptarnaujamoje teritorijoje šiluma tiekiama 16,09 km ilgio termofikacinio vandens tinklais, kuriais šiluma aprūpinami 2.473 vartotojai.

Bendras instaliuotas katilų galingumas 2018 metų pabaigoje – 34,9 MW. Bendrovė priklauso V šilumos tiekėjų grupei, kuriai priklauso tiekėjai, per metus realizuojantys mažiau kaip 25,0 tūkst. MWh šilumos.

Nuo šilumos ūkio perėmimo 2015 m., Bendrovėje kasmet stebimas šilumos gamybos bei pardavimų sumažėjimas. 2018 m. lyginant su 2016 m., 2017 m. nuo kolektorių patiekta (patiekta į tinklus) mažiau šiluminės energijos: 2016 metais patiekta 33.721,83 MWh, 2017 metais – 32.460,83 MWh, o 2018 metais – 28.098,49 MWh. Parduotas šilumos kiekis 2018 metais, lyginant su 2017 m., sumažėjo 2,4 %. Tą lėmė sumažėjęs šiluminės energijos poreikis.

Nors 2018 m. vidutinė metinė oro temperatūra, lyginant su 2017 m., buvo žemesnė, tačiau parduodamos šilumos kiekis vis tiek mažėjo. Taigi daroma išvada, jog pagrindinis veiksnys, mažinantis

² Nuo 2019 m. balandžio 30 d. nutraukta 2011 m. spalio 12 d. Turto nuomos sutartis su nepriklausomu šilumos gamintoju UAB „Roalsa“. Prienų m. ir rajone nepriklausomų šilumos gamintojų nėra, visą šilumos gamybos ir tiekimo veiklą vykdo AB „Prienų šilumos tinklai“.

šilumos gamybos poreikį yra daugiabučių namų renovacija. Per 2018 m. Bendrovės aptarnaujamoje teritorijoje buvo renovuoti 6 daugiabučiai namai. Pagal Prienų miesto Stadiono mikrorajono ir miesto centrinės dalies kvartalų energinio efektyvumo didinimo programą numatoma užbaigti kompleksškai atnaujinti (modernizuoti) Kvartaluose esančius daugiabučius namus ir viešuosius pastatus, dėl ko šių kvartalų šiluminės energijos suvartojimą planuojama sumažinti ne mažiau kaip 40 proc. Taigi darytina išvada, kad prognozuojamas šilumos energijos poreikis taip pat mažės.

2018 m. šiluminės energijos ir karšto vandens vartotojų skaičius buvo stabilus. 2018 m. gruodžio 31 d. AB „Prienų šilumos tinklai“ aptarnaujamoje teritorijoje buvo 160 objektų, iš kurių 41 objektas buvo renovuotas, iš jų 30 patiektą šilumos kiekį apskaito šilumos skaitikliais, įrengtais kiekviename bute.

Bendrovė reaguodama į sumažėjusį šilumos poreikį palaipsniui pradėjo pereiti į žematemperatūrinio aprūpinimo šiluma režimą. Renovuojamuose namuose bus galima pasiekti tuos pačius šilumos parametrus su žemesniais temperatūros režimais. Palaipsniui bus žeminama ir tiekiamo vandens temperatūra iš katilinių. Pagrindinis tikslas – iki minimumo sumažinti nuostolius tinkluose, maksimaliai efektyviai parduoti pagamintą šilumą.

Šilumai gaminti katilinėse naudojamas trijų rūšių kuras: skiedra, granulės ir dujos. Pagrindinis kuras – biokuras (granulės, skiedros). 2018 m. biokuras sudarė apie 94 proc. Bendrovės katilinėse naudoto kuro. Likusią dalį kuro sudarė dujos.

Bendrovė įpareigota visą šilumos gamybai naudojamą biokurą įsigyti biokuro biržoje. Tai leidžia subalansuoti kainų svyravimus, palengvina sprendimus, susijusius su kuro kokybe ir kiekiais. Pastaruoju metu vis dažniau iškyla problemų su biokuro kokybe. Kurui naudojamas biokuras yra vis mažiau kaloringas, jame vis daugiau pelenų, kitų katilams kenksmingų medžiagų. AB „Prienų šilumos tinklai“ biokurą perka kiekvieną savaitę, tai leidžia lanksčiau reaguoti į kainų svyravimus ir nepermokėti už biokurą, kas taupo Bendrovės ir vartotojų lėšas.

2018 m. Bendrovė vykdė nenutrūkstamą šilumos tiekimo veiklą. Be gedimų likvidavimo, sistemų eksploatavimo, apskaitos prietaisų keitimo, kontrolės bei apskaitos, Bendrovė įvykdė tinklų modernizavimo bei naujos konteinerinės katilinės su kuro talpa statybos projektus. 2018 m. modernizacijos veiklos buvo nukreiptos į Prienų rajono infrastruktūros gerinimą: Pakuonio miestelyje buvo įgyvendintas statybos projektas „Konteinerinės katilinės statyba mokyklos reikmėms tenkinti Sodų g. 36 Pakuonio mstl., Pakuonio sen., Prienų r. sav.“, kurio metu Pakuonio pagrindinės mokyklos teritorijoje buvo pastatyta nauja konteinerinė katilinė su kuro talpa bei integruotais dviem katilais; atsižvelgiant į tai, jog Skriaudžiuose šilumos tiekimo trasa buvo labai susidėvėjusi ir sąlygojo didelius šilumos praradimus, buvo pakeista 230 m 50 mm diametro šilumos tiekimo trasa nuo Skriaudžių katilinės iki Skriaudžių pagrindinės mokyklos.

Bendrovė planuoja toliau vykdyti CŠT sistemų plėtrą. Numatomi darbai: Prienų miesto šilumos trastos renovacija; šilumos apskaitos įrengimas, telemetrija; katilinės ir administracijos pastato (Statybininkų g. 6 Prienai) fasado remontas; ilgalaikio turto įsigijimas ir atkūrimas; katilinės rekonstrukcija sumontuojant du biokuro katilus Balbieriškio katilinėje; šilumos tiekimo tinklų Jiezno mieste paprastas remontas; susidėvėjusių biokuro katilų keitimas naujais Jiezno m. katilinėje (Mokyklos g. 1B, Jiezno m., Prienų r. sav.); Veiverių, Balbieriškio šiluminių trasų renovacija. Bendras lėšų poreikis šioms investicijoms – 766 tūkst. eurų. Planuojami lėšų šaltiniai – nuosavos ir skolintos lėšos.

SOCIALINIAI VEIKSNIAI

Gyventojai

Demografinės tendencijos. 2019 metų pradžioje savivaldybėje gyveno 26.112 gyventojų. Gyventojų skaičius – tai išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo bei migracijos) rodiklis. Savivaldybės gyventojų skaičius 2015–2019 metais sumažėjo 7,34 %; sumažėjimas buvo didesnis nei apskrityje (3,71%) ir šalyje (4,35 %). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia, lyginant su šalies vidurkiu.

23 lentelė. Gyventojų skaičius metų pradžioje (asmenys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	2.921.262	2.888.558	2.847.904	2.808.901	2.794.184
Kauno apskritis	583.047	577.358	569.875	563.112	561.430
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės miestuose gyveno 9.538 gyventojai (36,53 % visų gyventojų), kaimiškiose teritorijose – 16.574 gyventojai (63,47 %). Pažymėtina, kad sparčiau mažėjant miesto gyventojų skaičiui, 2015–2019 metais gyventojų skaičiaus struktūra keitėsi kaimiškųjų vietovių naudai.

24 lent. Gyventojų skaičius mieste ir kaime (asmenys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112
Miestas	10.410	10.244	9.922	9.642	9.538
Kaimas	17.771	17.432	17.199	16.850	16.574

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės miestuose gyveno 9.538 gyventojai, iš jų Prienų mieste – 8.514, Jiezno mieste – 1.024 gyventojai. Miesto gyventojų nagrinėjamu laikotarpiu mažėjo: Jiezne – 10,72 %, Prienuose – 8,09 %.

25 lentelė. Gyventojų skaičius savivaldybės miestuose

	2015	2016	2017	2018	2019
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112
Prienai	9.263	9.131	8.836	8.610	8.514
Jieznas	1.147	1.113	1.086	1.032	1.024

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės gyventojų tankis siekė 25,3 asmens kvadratiniam kilometre (Kauno apskrityje – 69,4, Lietuvoje – 42,8). Nagrinėjamu laikotarpiu mažėjant gyventojų skaičiui, gyventojų tankis taip pat mažėjo (7,33 %). Nors savivaldybės gyventojų tankis apskrities ar šalies kontekste atrodo nedidelis, visgi, palyginus su panašų gyventojų skaičių ir urbanizacijos lygį turinčiomis savivaldybėmis, gyventojų tankis apibūdinamas kaip pakankamai didelis.

26 lentelė. Gyventojų tankis

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	44,7	44,2	43,6	43	42,8
Kauno apskritis	72,1	71,4	70,5	69,6	69,4
Prienų r. sav.	27,3	26,8	26,3	25,7	25,3

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Paskutinių metų stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas turėjo įtakos savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrai: 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 0 iki 14 metų buvo 3.794 (13,46 %), 2019 metų pradžioje – 3.501 (13,41 %); 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 15 iki 64 metų amžiaus buvo 18.104 (64,24 %), 2019 metų pradžioje – 16.574 (63,47 %); 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 65 metų amžiaus ir vyresnių buvo 6.283 (22,30 %), 2019 metų pradžioje – 6.037 (23,12 %). Analizuojant atskirų amžiaus grupių tendencijas, matyti, kad labiausiai gyventojų skaičius mažėjo 10–24 ir 35–49 amžiaus grupėse. Lyginant prienų rajono savivaldybę su Kauno apskrities ar šalies rodikliais, matyti, kad savivaldybėje yra nežymiai didesnė pensinio amžiaus asmenų dalis, nežymiai mažesnė darbingo amžiaus asmenų ir vaikų iki 14 metų amžiaus dalis. Palyginus savivaldybę su lyginamomis savivaldybėmis, matyti, kad lyginamosiose savivaldybėse demografinė gyventojų struktūra ir jos kitimo tendencijos yra panašios.

Socialinė ir demografinė analizė rodo, kad savivaldybės gyventojų skaičiaus pokyčius labiausiai lemiantis veiksnys yra migracija, kuri savo ruožtu daro įtaką gimstamumui. Šių demografinių reiškinių duomenys pateikti lentelėse žemiau.

Migracijos tendencijos. Paskutiniais metais neto migracijos rodiklis Prienų rajono savivaldybėje buvo neigiamas. Visgi reikia pažymėti, kad lyginamosiose Šakių rajono, Kelmės rajono savivaldybėse neigiamos neto migracijos apimtys buvo kelis kartus didesnės: Šakių rajone neto migracija 2018 metais siekė (minus) 455 (2014 metais – (minus) 293), Kelmės rajone – (minus) 482 (2014 metais – (minus) 480). Gyventojų emigracija kelia Prienų rajono savivaldybei nemažai akivaizdžių nuostolių, tokių kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas. Neigiama migracijos tendencija yra viena iš aktualiausių problemų savivaldybėje. Turint omenyje, kad emigruoti yra linkę darbingo amžiaus gyventojai (kaip buvo pažymėta aukščiau, labiausiai gyventojų skaičius sumažėjo 10–24 ir 35–49 amžiaus grupėse), darbuotojų netekimas savivaldybėje blogina socialinę ir ekonominę padėtį. Mažėjant kvalifikuotų specialistų skaičiui, mažėja ir savivaldybės verslumo, inovacinis bei konkurencinis potencialas, o visa tai stabdo savivaldybės vystymąsi.

27 lentelė. Neto migracija, asmenys

	2014	2015	2016	2017	2018

Lietuvos Respublika	-12.327	-22.403	-30.171	-27.557	-3.292
Kauno apskritis	-2.301	-3.338	-5.293	-4.315	585
Prienų r. sav.	-116	-230	-306	-355	-81

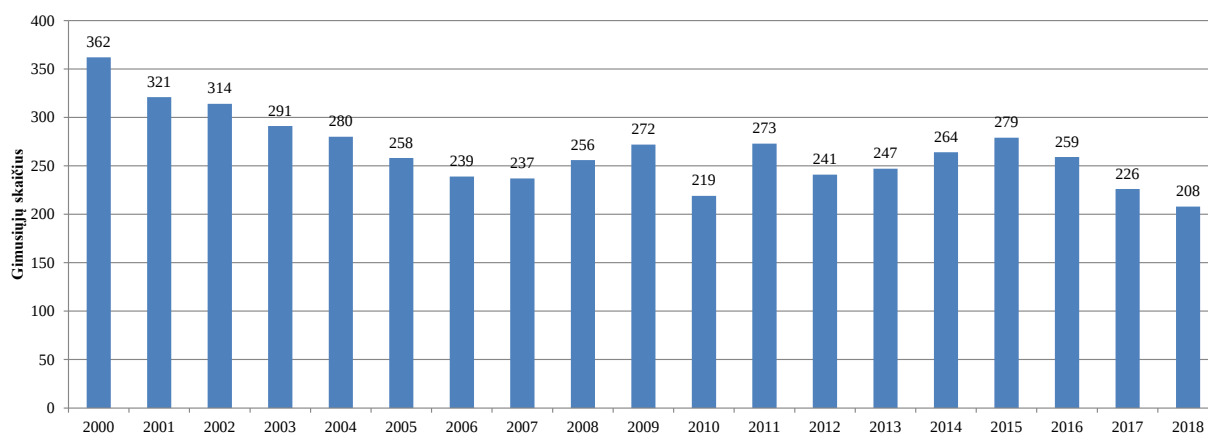
(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Gimstamumo tendencijos. Paskutiniaisiais metais gimstamumas Prienų rajono savivaldybėje mažėjo (2014–2018 metais gimstamumas sumažėjo nuo 264 iki 208 asmenų per metus, t. y. 21,21 %. Šis gimstamumo mažėjimas vertintinas kaip itin didelis, kadangi tiek apskrityje, tiek ir šalyje gimstamumas mažėjo atitinkamai tik 5,68 % ir 7,31 %, o lyginamosiose Šakių ir Kelmės savivaldybėse – atitinkamai 13,78 % ir 21,85 %. Visgi pažymėtina, kad per paskutinius aštuoniolika metų gimstamumas Prienų rajono savivaldybėje kito netolygiai (2 pav.), akivaizdžiai veikiamas ekonominių šalies tendencijų, kas leidžia tikėtis realaus gimstamumo augimo ateityje.

28 lentelė. Gimusiųjų skaičius, asmenys

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	30.369	31.475	30.623	28.696	28.149
Kauno apskritis	5.956	6.117	6.025	5.564	5.618
Prienų r. sav.	264	279	259	226	208

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2 pav. 2000–2018 metais Prienų rajone gimusiųjų skaičius

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Tyrėjų nuomone, veiksniai, darantys įtaką gyventojų migracijai, yra ekonominiai, politiniai ir teisiniai, socialiniai ir kultūriniai, psichologiniai, saugumo, geografiniai, demografiniai ir kiti. Labai svarbus sprendimą emigruoti lemiantis veiksnys yra vietovės viešosios infrastruktūros būklė: mokslininkai daro išvadą, kad neveikiant kokioms nors papildomoms jėgoms, asmens sprendimas emigruoti remiasi dviejų vietovių pranašumų ir trūkumų subjektyviu vertinimu, t. y. vietovės, kurioje asmuo gyvena, ir vietovės, į kurią jis ketina migruoti. Tai reiškia, kad geros kokybės viešoji infrastruktūra individui turi didelę reikšmę sprendžiant migracijos klausimą. Pažymėtina, kad viešosios infrastruktūros kokybei Prienų rajono gyvenamosiose vietovėse paskutinį dešimtmetį buvo skiriama palyginti nemažai investicijų, tačiau ir tolimesnis viešosios infrastruktūros modernizavimas turi didelio potencialo papildyti investicijų į viešąją infrastruktūrą ekonominį poveikį vietos gyventojams.

Gyventojų užimtumas ir nedarbas

Užimti gyventojai. Paskutiniaisiais metais nuosekliai augusi šalies ekonomika (2010–2018 metais šalies BVP vidutiniškai augo 3,50 %, o oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP 2010–2016 metais mažėjo nuo 14,90 iki 14,00 %) lėmė, kad gyventojų užimtumas Prienų rajone didėjo (2014–2018 metais užimtųjų skaičius savivaldybėje išaugo nuo 7,10 iki 10,80 tūkst. asmenų), darbingo amžiaus (15–64 m. amžiaus) užimtumo lygis išaugo nuo 45,2 iki 57,8 %.

29 lentelė. Užimti gyventojai (metų pabaigoje), tūkstančiai

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	1.319,00	1.334,90	1.361,40	1.354,80	1.374,70
Kauno apskritis	272,20	272,70	274,70	267,40	284,50
Prienų r. sav.	7,10	10,20	11,70	10,50	10,80

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Nedarbo lygis. Tuo pačiu laikotarpiu vidutinis metinis nedarbo lygis savivaldybėje sumažėjo nuo 8,1 iki 7,8 %, tačiau pažymėtina, kad nuo 2016 metų buvo vėl pastebimas nedarbo lygio augimas, iš dalies susijęs su jau ilgą laiką stebima prastėjančia tarptautine ekonomine aplinka, kuri tiesiogiai veikia verslo pasitikėjimą bei priimamus sprendimus.

30 lentelė. Vidutinis metinis registruotas nedarbo lygis, procentai

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	9,5	8,7	8,1	7,9	8,5
Kauno apskritis	8,5	7,6	7,1	7,4	8,6
Prienų r. sav.	8,1	7,1	6,8	7,1	7,8

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Ilgalaikio nedarbo lygis – tai bedarbių, trunkanti ilgiau kaip metus, parodanti darbo jėgos procentą nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikis nedarbas – vienas iš socialinių-ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, kuris taip pat daro nemažą įtaką gyventojų fizinei ir psichinei sveikatai. Rodiklį galima priskirti rizikos sveikatai grupei. Prienų rajono savivaldybės 2017 metų ilgalaikio nedarbo rodiklis siekė 1,9/100 darbingo amžiaus gyventojų, o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 2,1/100 darbingo amžiaus gyventojų.

Darbo užmokestis. Darbo užmokestis (mėnesinis bruto) Prienų rajono savivaldybėje paskutiniiais metais išaugo iki 698,70 euro, lyginant su 2014 metais – 38,66 %. Nors įtampa darbo rinkoje buvo tebejuntama ir 2019 metais, šiuo laikotarpiu darbo atlygis paskutiniu metu kilo nebe tiek daug, kiek anksčiau. Tam iš dalies poveikį turi tai, kad darbuotojams atitenkanti sukuriamos pridėtinės vertės dalis dabar yra istoriškai aukščiausio lygio ir ji vis dar didėjo.

31 lentelė. Darbo užmokestis (mėnesinis, bruto), eurai

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	677,40	714,10	774,00	840,40	924,10
Kauno apskritis	655,10	694,00	760,20	828,00	909,20
Prienų r. sav.	503,90	546,50	599,10	651,60	698,70

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Švietimas

Ikimokyklinis ugdymas. Pastaraisiais metais stebėtos teigiamos ekonominės tendencijos, užimtumo didėjimas šalyje ir Prienų rajone, iki 2015 metų fiksuoti palyginti geri gimstamumo rodikliai lėmė, kad ikimokyklinio ugdymo programose ugdomų vaikų skaičius pastaraisiais metais išaugo nuo 550 iki 719, t. y. 30,73 %. Ypač žymus vaikų skaičiaus augimas buvo kaimiškose teritorijose, kur augimas siekė 56,06 %.

Statistikos departamento duomenys rodo, kad 0–3 metų amžiaus vaikų ikimokykliniame ugdyme dalis, lyginant su atitinkamo amžiaus vaikų skaičiumi savivaldybėje, 2018 metais pasiekė 18 %, 1–6 metų – 57,7 %, 3–8 metų amžiaus vaikų – 49,9 %. Visi šie rodikliai buvo gerokai mažesni už Kauno apskrities ar šalies vidurkį, tačiau panašus, kaip ir kitų lyginamųjų savivaldybių, kas rodo, kad bendras vaikų dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme lygis yra įprastas tokioms savivaldybėms.

32 lentelė. Vaikai ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programose

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	550	572	605	631	719
Miesto įstaigos	352	346	354	358	410
Kaimo įstaigos	198	226	251	273	309

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Augant vaikų skaičiui, didėjo ir ikimokyklinio ugdymo programų grupių (komplektų) skaičius: nuo 35 iki 43 (iš jų nuo 11 iki 17 išaugo kompletų skaičius kaimiškose vietovėse). Didėjant vaikų ir grupių skaičiui, 2016 metais įsigaliojus naujos redakcijos Lietuvos higienos normai HN 75:2010 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, keitėsi vidutinis vaikų skaičius grupėje: vidutinis vaikų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu augo nuo 15,71 iki 16,72; augimas buvo stebimas tiek miesto, tiek ir kaimo ugdymo įstaigose.

33 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo programų grupių (komplektų) skaičius

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019

Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	35	38	36	37	43
Miesto įstaigos	24	23	23	23	26
Kaimo įstaigos	11	15	13	14	17

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

34 lentelė. Vidutinis vaikų skaičius grupėje (komplekte)

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	15,71	15,05	16,81	17,05	16,72
Miesto įstaigos	14,67	15,04	15,39	15,57	15,77
Kaimo įstaigos	18,00	15,07	19,31	19,50	18,18

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Prienų rajono savivaldybėje 2018–2019 mokslo metais ikimokyklinio ugdymo programas vykdė 10 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto teritorijoje, šešios – kaimo vietovėse. Švietimo įstaigų skaičius 2014–2015 – 2018–2019 mokslo metais nesikeitė. Nevalstybinių švietimo įstaigų Prienų rajone nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo. Pažymėtina, kad Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą ikimokyklinio ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: be trijų Prienų mieste esančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų (Prienų lopšelio-darželio „Gintarėlis“, Prienų lopšelio-darželio „Pasaka“ ir Prienų lopšelio-darželio „Saulutė“) ikimokyklinio ugdymo programas vykdė didelė dalis bendrojo ugdymo įstaigų (mokyklų darželių, pradinė mokyklų, pagrindinių mokyklų, vidutinių mokyklų, progimnazijų ir gimnazijų). Vykdam 2012–2015 ir 2016–2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad būtų ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekvienoje seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas švietimo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

Augant vaikų, besimokančių pagal ikimokyklinio ugdymo programas, skaičiui, buvo nuosekliai didinamas vietų skaičius (apytiksliais duomenimis, vietų skaičius išaugo nuo 620 iki 756), labiausiai vietų skaičius buvo didinamas kaimiškųjų vietovių ugdymo įstaigose. Duomenys apie nepatenkintų prašymų skaičių savivaldybėje nėra kaupiami, todėl daryti pagrįstų išvadų apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų paklausos ir pasiūlos atitikties nėra galimybių, tačiau bendras vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo programose 2018–2019 metais buvo nežymiai didesnis nei ugdomų asmenų skaičius (iš viso ikimokyklinio ugdymo programose vietų skaičius buvo didesnis 5 %, iš jų miesto ugdymo įstaigose buvo 8 % didesnis, kaimo ugdymo įstaigose vietų skaičius beveik atitikimo ugdomų asmenų skaičių (t. y. laisvų vietų praktiškai nebuvo), taigi darytina išvada, kad nagrinėjamu laikotarpiu buvo suformuotas paklausą atitinkantis ikimokyklinio ugdymo paslaugų tinklas.

35 lentelė. Vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo programose

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo programose iš viso	620	640	640	655	756
Miesto įstaigos	400	390	390	390	446
Kaimo įstaigos	220	250	250	265	310

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūros būklės analizė rodo, kad Prienų lopšelio-darželio „Gintarėlis“ pastatui reikalinga renovacija, dėl neapšiltinto pastato ir susidėvėjusios šildymo sistemos neužtikrinamas tolygus energijos paskirstymas vidaus patalpose šaltuoju metų laiku, susidėvėję vamzdiniai, vandentiekio ir kanalizacijos sistema, elektros instaliacijos sistema ir dalis pastato stogo dangos; būtinas virtuvės patalpų remontas, ventiliacijos sistemos atnaujinimas ir kt. Iki šiol buvo tvarkomos avarinės būklės inžinerinės sistemos. Atnaujinimo (modernizavimo) priemonės įgyvendintos ir Prienų lopšelyje-darželyje „Saulutė“: 2013 m. rugpjūčio 29 d. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-172 lopšeliui-darželiui „Saulutė“ perduotos buvusios Nemuno pradinės mokyklos patalpos, esančios Kauno g. 2C; 2017 metais buvo gautas finansavimas patalpų, esančių Kauno g. 2C, Prienuose, remontui; 2020 metais planuojama baigti darbus ir persikelti į suremontuotas patalpas.

Priešmokyklinis ugdymas. Prienų rajone pagal priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius pastaraisiais metais išaugo nuo 196 iki 237, t. y. 20,92 %. Ugdomų asmenų skaičius išaugo tik kaimo ugdymo įstaigose – nuo 84 iki 125 asmenų. Skaičiaus augimą lėmė ne tik teigiamos ekonominės tendencijos, užimtumo didėjimas Prienų rajone, bet ir 2015 metais Švietimo įstatyme įtvirtintos nuostatos, kad nuo 2016-09-01 visi šešerių metų vaikai privalo lankyti priešmokyklinio ugdymo grupes.

36 lentelė. Vaikai, ugdomi pagal priešmokyklinio ugdymo programas

	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Valstybinė (savivaldybės) ugdymo įstaigose	196	220	196	214	237

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Prienų rajono savivaldybėje 2018–2019 mokslo metais priešmokyklinio ugdymo programas vykdė 12 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto teritorijoje, aštuonios – kaimo vietovėse. Programas vykdančių įstaigų skaičius 2014–2015 – 2018–2019 mokslo metais sumažėjo (mažėjo tik mieste). Nevalstybinių švietimo įstaigų, vykdančių priešmokyklinį ugdymą, Prienų rajone nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo.

Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikia tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigos (Prienų lopšelis-darželis „Gintarėlis“), tiek ir bendrojo ugdymo įstaigos (Prienų „Ąžuolo“ progimnazija, Prienų „Revuonos“ pagrindinė mokykla, Balbieriškio pagrindinė mokykla, Naujosios Ūtos pagrindinė mokykla, Šilavoto pagrindinė mokykla, Pakuonio pagrindinė mokykla, Jiezno gimnazija, Stakliškių gimnazija (Pieštuvėnų ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyrius, Stakliškių ikimokyklinio ugdymo skyrius), Skriaudžių pagrindinė mokykla, Veiverių Tomo Žilinsko gimnazija). Vykdančios 2012–2015 ir 2016–2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad būtų ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekvienoje seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas priešmokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

Bendrasis ugdymas. Prienų rajone bendrojo ugdymo programose 2018–2019 mokslo metais buvo ugdomi 2.544 asmenys – nuo 2014–2015 mokslo metų šis skaičius sumažėjo 13,50 %. Pažymėtina, kad tiek šalyje, tiek ir apskrityje bendrojo ugdymo mokinių skaičius mažėjo mažesniu tempu – atitinkamai 6,49 ir 5,82 %.

37 lentelė. Bendrojo ugdymo mokinių skaičius

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Lietuvos Respublika	344.721	335.202	330.869	326.061	322.344
Kauno apskritis	68.603	66.658	66.090	65.129	64.609
Prienų r. sav.	2.941	2.776	2.649	2.560	2.544

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Savivaldybės miesto ir kaimo bendrojo ugdymo įstaigose ugdomų asmenų skaičiaus pokyčiai pateikti žemiau. 2018 metais miesto mokyklose buvo ugdomi 1.574 asmenys – nuo 2014 metų šis skaičius sumažėjo 12,7 %; kaimo mokyklose buvo ugdoma 1.000 mokinių, nuo 2014 metų šis skaičius sumažėjo 14,82 %. Didesnės ar mažesnės mokinių skaičiaus mažėjimo tendencijos 2014–2018 metais buvo stebimos trečioje ir aukštesnėse klasėse; pirmoje ir antroje klasėse bei I gimnazijos klasėje bendras mokinių skaičius išaugo.

Mažėjant mokinių skaičiui, buvo mažinamas klasių (komplektų) skaičius. 2018 metais mokyklose buvo 155 klasių komplektai, įskaitant ir suaugusiųjų, jaunimo, specialiųjų, lavinamųjų ir socialinių įgūdžių ugdymo klases). Nesant pakankamo mokinių skaičiaus klasėje, bendrojo ugdymo mokyklose buvo formuojami jungtiniai klasių komplektai. Tokių komplektai buvo dažniausiai formuojami kaimo mokyklose.

Mažėjant mokinių skaičiui, klasių komplektavimo rodikliai savivaldybėje taip pat mažėjo. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo informacinių technologijų centro duomenimis, Prienų rajono savivaldybėje 2018 metais vidutinis mokinių skaičius bendrojo ugdymo klasės komplekte buvo 14,30 (2014 metais – 14,52), Lietuvoje atitinkamai – 17,66 ir 17,77.

Prienų rajono savivaldybėje 2018–2019 mokslo metais bendrojo ugdymo programas vykdė 12 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto teritorijoje, aštuonios – kaimo vietovėse. Programas vykdančių įstaigų skaičius 2014–2015 – 2018–2019 mokslo metais nesikeitė. Nevalstybinių švietimo įstaigų, vykdančių bendrąjį ugdymą, Prienų rajone nebuvo.

Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą bendrojo ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: miesto mokyklos (Prienų „Ąžuolo“ progimnazija, Prienų „Revuonos“ pagrindinė mokykla, Prienų „Žiburio“ gimnazija, Jiezno gimnazija) ir kaimo mokyklos (Balbieriškio pagrindinė mokykla, Naujosios Ūtos pagrindinė mokykla, Šilavoto pagrindinė mokykla, Pakuonio pagrindinė mokykla, Išlaužo pagrindinė mokykla, Stakliškių gimnazija (su Pieštuvėnų ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriumi), Skriaudžių pagrindinė mokykla, Veiverių Tomo Žilinsko gimnazija). Vykdančios 2012–2015 ir 2016–2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad būtų ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekvienoje seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas bendrojo ugdymo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

91,7 proc. bendrojo ugdymo mokyklų pastatų atnaujinta iš dalies. 25 proc. mokyklų atitinka 51–80 proc. privalomų tipui reikalavimų. 75 proc. mokyklų atitinka 80–100 proc. privalomų tipui reikalavimų. Dažniausiai pasikartojanti problema yra tai, kad įrengti ne visi kabinetai, nėra sąlygų mokiniams sportuoti. Tačiau lyginant su ankstesniais metais, mokyklų pastatų būklė geresnė – visiškai nėra mokyklų, atitinkančių tik 50 proc. tipui privalomų reikalavimų (2011 m. buvo 2 mokyklos).

2012–2015 ir 2016–2016 metais buvo nuosekliai optimizuojamas bendrojo ugdymo įstaigų tinklas, vykdoma komplektavimo priežiūra. Visgi mažėjantis mokinių, besimokančių pagal bendrojo ugdymo programas, skaičius ir augančios švietimo sąnaudos lėmė, jog vidutinė vienam bendrojo ugdymo mokiniui tenkančių asignavimų lėšų suma (mokymo ir krepšelio lėšos, biudžeto lėšos aplinkai finansuoti (Aplinkos lėšos), mokinių pavėžėjimo lėšos) bendrojo ugdymo įstaigose 2014–2018 metais išaugo 17,39 % ir 2018 metais pasiekė 2,70 tūkst. Eur. Pažymėtina, kad Prienų rajone lėšų suma vienam ugdymui mokiniui buvo mažesnė nei kitose lyginamosiose savivaldybėse. Nagrinėjant lėšų vienam bendrojo ugdymo programos mokiniui dydžio priežastis, matyti, kad mažėjant ugdymui asmenų skaičiui bendrojo ugdymo įstaigoje, vienam asmeniui išlaikyti reikalingų lėšų apimtis didėja, taigi mažėjant mokyklų užpildymui, prastėja bendrojo ugdymo tinklo finansinio efektyvumo rodikliai.

38 lentelė. Vienam bendrojo ugdymo įstaigoje besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos, tūkst. eurų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2,10	2,20	2,30	2,40	2,60
Kauno apskritis	2,00	2,10	2,20	2,40	2,30
Prienų r. sav.	2,30	2,40	2,60	2,60	2,70

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Neformalusis švietimas. Neformaliojo ugdymo programas 2018 metais įgyvendino Prienų meno mokykla, Veiverių A. Kučingio meno mokykla, Jiezno muzikos mokykla, Prienų rajono savivaldybės kūno kultūros ir sporto centras. Šiose mokyklose ugdymui vaikų ir suaugusių asmenų skaičius paskutiniaisiais metais augo: 2015 metų pabaigoje buvo ugdomi 738 mokiniai, 2018 metų pabaigoje – 880 mokinių. Pažymėtina, kad pagal neformaliajame ugdyme dalyvaujančių moksleivių dalį Prienų rajono savivaldybė yra viena iš pirmaujančių tiek regione, tiek ir šalyje, – 2018 metais ši dalis siekė 32,50 %.

39 lentelė. Neformaliojo švietimo įstaigas lankančių asmenų skaičius metų pabaigoje

	2015	2018
Prienų meno mokykla	308	278
Veiverių A. Kučingio meno mokykla	107	113
Jiezno muzikos mokykla	102	89
Prienų rajono savivaldybės kūno kultūros ir sporto centras	221	400
Iš viso:	738	880

(Šaltinis: įstaigų veiklos ataskaitos)

40 lentelė. Neformaliame ugdyme dalyvaujančių moksleivių dalis, procentais

	2017	2018
Lietuvos Respublika	28,70	27,50
Kauno apskritis	28,80	26,90
Prienų r. sav.	33,40	32,50

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienų meno mokykla, įsteigta 1965 metais, yra neformaliojo švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykla. Mokykloje vykdomos programos: ankstyvojo muzikinio ugdymo, pradinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, pagrindinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, išplėstinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, mėgėjų muzikinio ir meninio ugdymo programa. Nepaisant aktyvaus dalyvavimo renginiuose, konkursuose, mokyklos ugdymui asmenų skaičius paskutiniaisiais metais sumažėjo iki 278 (2015 metais – 308 asmenys), bendras darbuotojų skaičius paskutiniaisiais metais iš esmės nesikeitė ir 2018 metų pabaigoje buvo 33 asmenys. Nors pokyčiai NVŠ teisinėje bazėje paskutiniaisiais metais buvo palankūs neformaliajam vaikų švietimui plėsti savivaldybėje, NVŠ plėtrą mokykloje riboja menkas infrastruktūros patrauklumas, kuris ir buvo viena iš mokinių skaičiaus mažėjimo priežasčių: iki 2019 metų mokykla veikė sename, prastos būklės pastate; nuo 2019 m. rugsėjo mėn. mokykla veikia atnaujintame buvusios Nemuno pradinės mokyklos pastate.

Veiverių Antano Kučingio meno mokykla, įkurta 1989 metais, yra neformaliojo švietimo mokykla. Mokykloje vykdomos fortepijono, akordeono, elektroninių muzikos instrumentų (vargonų), fleitos, gitaros, smuiko, keramikos klasės, suaugusiųjų dailės studija. Mokyklos ugdymui asmenų skaičius ir darbuotojų skaičius paskutiniaisiais metais iš esmės nesikeitė (2015 metų pabaigoje – 107 mokiniai ir 19 darbuotojų; 2018

metų pabaigoje buvo 113 mokinių ir 18 darbuotojų). 2011 m. įvykdyta mokyklos pastato renovacija.

Jiezo muzikos mokykla, įsteigta 1988 metais, yra mokymo įstaiga, vykdanči neformalųjį vaikų ir suaugusiųjų švietimą. Mokykloje veikia 4 instrumentinės klasės: fortepijono, akordeono, smuiko ir fleitos, du vokaliniai ansambliai, liaudiškos muzikos kapela, mokytojų vokalinis ansamblis, taip pat mokykloje besimokantiems mokiniams siūloma ir papildoma veikla: solinis dainavimas, gitaros instrumentas. Mokyklos ugdymo asmenų skaičius paskutiniaisiais metais mažėjo; mažėjant ugdymo mokinių skaičiui, darbuotojų skaičius nesikeitė (2015 metų pabaigoje buvo 102 mokiniai ir 19 darbuotojų; 2018 metų pabaigoje buvo 89 mokiniai ir 19 darbuotojų).

Neformaliojo sportinio švietimo ir ugdymo paslaugas Prienų rajone teikia Prienų rajono savivaldybės kūno kultūros ir sporto centras, įsteigtas 1967 metais. Jis yra vienintelė neformaliojo sportinio švietimo mokykla ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykla. Įstaigos paskirtis – ruošti įvairaus amžiaus šių sporto šakų sportininkus, komplektuoti miesto rinktines, dalyvauti šalies čempionatuose ir žaidynėse bei kitose tarptautinėse varžybose, ruošti rezervą Lietuvos rinktinėms. Sportininkai ruošiami pagal daugiamečių sportininkų rengimo sistemos etapus: pradinis rengimas, meistriskumo ugdymas, meistriskumo tobulinimas, aukšto meistriskumo siekimas. Sporto centre 2018–2019 mokslo metais veikė 31 ugdymo grupė, kultivuojama 11 sporto šakų: lengvosios atletikos, bokso, futbolo, krepšinio, orientavimosi sporto, stalo teniso, dziudo, teniso, aerobinės gimnastikos, badmintono ir irklavimo.

Prienų rajono sporto infrastruktūra yra labai netolygios būklės, didžiausias sporto aikštelių pasirinkimas yra Prienų mieste. Kitose seniūnijose sporto infrastruktūrą sudaro šalia bendrojo ugdymo įstaigų esantys stadionai ar aikštelės. Dviračių takas savivaldybėje yra tik vienas.

41 lentelė. Prienų rajono viešoji sporto infrastruktūra

Infrastruktūros objektas	Parametrai	Būklės įvertinimas
Kūno kultūros ir sporto centro daugiafunkcinis sporto kompleksas	49 x 43 m	Labai gera
Universali sporto aikštelė	27 x 30 m	Labai gera
Kūno kultūros ir sporto centro sporto salė	48 x 18 m	Gera
Dviračių / pėsčiųjų takas	5 km	Patenkinama
Universali žaidimų aikštelė (krepšinis, rankinis, futbolas)	25 x 50 m	Gera
Teniso aikštelė	34 x 48 m	Bloga
Paplūdimio tinklinio aikštelė	10 x 24 m	Patenkinama
Paplūdimio tinklinio aikštelė	10 x 24 m	Patenkinama
Teniso aikštynas	30x30 m.	Labai gera
Lauko treniruoklių aikštelė	10X10	Labai gera
Lauko treniruoklių aikštelė	10X10	Labai gera
Vaikų žaidimų aikštelė	20x20	Labai gera
Kūno kultūros ir sporto centro stadionas	110 x 60 m	Labai gera

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Didžioji dalis sporto infrastruktūros yra labai geros, geros arba patenkinamos būklės (paskutiniaisiais metais sukurta moderni sporto centro infrastruktūra – įrengtos treniruoklių ir konferencijų salės, įsigytas bokso ringas, rekonstruotas stadionas, įrengtas lengvosios atletikos sektorius, sutvarkyta aplinkinė teritorija). Didžioji dalis sporto infrastruktūros yra Prienų mieste, kita sporto infrastruktūra – tai mokyklų stadionai ir aikštynai, kurių tik dalis pritaikyta šiuolaikiniais poreikiais. Aktyvi sporto centro veikla (renginių kiekis ir kokybė) lėmė, jog ne tik išaugo įstaigos vykdomų programų patrauklumas, augo ugdymo asmenų skaičius ir darbuotojų skaičius (2015 metų pabaigoje sporto centrą lankė 221 mokinys, vidutinis darbuotojų skaičius 24; 2018 metų pabaigoje buvo 400 mokinių ir 32 darbuotojai), bet žymiai dalimi padidėjo bendras sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius (2.49 lentelė): 2014–2018 metais Prienų rajone jis išaugo 38,00 %, tuo pačiu laikotarpiu šalyje, apskrityje jis žymiai sumažėjo; be to, lyginamosiose savivaldybėse šio rodiklio reikšmė absoliučia apimtimi buvo kelis kartus mažesnė.

42 lentelė. Sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	987.630	968.748	1.029.394	935.620	914.954
Kauno apskritis	223.503	170.480	252.172	215.710	183.658
Prienų r. sav.	18.905	12.585	14.250	19.260	26.090
Šakių r. sav.	7.913	10.505	12.872	12.740	9.315
Kelmės r. sav.	7.185	7.090	6.831	6.969	7.089

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Siekiant išplėtoti vandens sporto neformaliojo ugdymo paslaugas, Prienų mieste 2018 metais pradėtas statyti baseinas (numatoma darbų pabaiga – 2021 metai).

Kultūra

Gyventojų dalyvavimas. Nors vieną kultūros produktą vartoja visi Lietuvos gyventojai (99,8%). Scenos meno renginiuose lankėsi 61% gyventojų. Gerokai mažiau gyventojų lankėsi tapybos ar grafikos darbų, fotografijų, skulptorių, amatininkų dirbinių parodose (25%). Vertinant kultūros paslaugų / produktų vartojimo pokyčius tiriamuoju laikotarpiu (2014–2016), labiausiai išsiskiria kultūros vartojimo persikėlimas į virtualią erdvę. Dauguma tiriamuoju laikotarpiu įvykusių teigiamų kultūros produktų pokyčių vienaip ar kitaip siejami su internetu: daugiau gyventojų naudoja internetu (+8 p. p.) bei internete užsiima įvairia veikla: žiūri TV transliacijas (+5 p. p.), klauso radijo transliacijų (+4 p. p.), žiūri informaciją apie kultūros paminklus, istorines ir meno vietas, pastatus ir pan. (+8 p. p.). Pozityviai vertintina ir tai, kad kiek daugiau Lietuvos gyventojų lankėsi scenos meno renginiuose (+4 p. p.) bei kine ar kino festivaliuose (+6 p. p.). Tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebimas ir tam tikrų kultūros sričių vartojimo mažėjimas: mažiau gyventojų domėjosi scenos meno renginių įrašais (-9 p. p.), lankėsi galerijose, parodose (-10 p. p.). Regionų gyventojų dalyvavimas kultūroje 2014–2016 metų laikotarpiu reikšmingai išaugo (+10 p. p.). Labiausiai tai lėmė reikšmingai išaugęs regionų gyventojų dalyvavimas socialiniuose tinkluose (+17 p. p.) bei gerokai išaugęs dalyvavimas su vaizduojamaisiais menais ir amatais susijusiose veiklose (+8 p. p.).

Kultūros paslaugas Prienų rajono savivaldybėje teikia kultūros centrai, Prienų krašto muziejus, Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka ir jos padaliniai.

Kultūros centrai. 2018 metais Lietuvoje buvo 654 kultūros centrai, Kauno apskrityje – 85. Duomenys rodo, kad kultūros centrų skaičius Prienų savivaldybėje 2014–2015 metais nesikeitė ir buvo 10, tačiau faktiškai savivaldybės teritorijoje nagrinėjamu laikotarpiu veikė 5 savarankiški kultūros ir laisvalaikio centrai: Prienų kultūros ir laisvalaikio centras, Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centras, Jiezno kultūros ir laisvalaikio centras, Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centras, Veiverių kultūros ir laisvalaikio centras.

Prienų kultūros ir laisvalaikio centras yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, veikianti etninės kultūros, mėgėjų meno puoselėjimo, meninių programų kūrimo, šviečiamosios (edukacinės), pramoginės veiklos puoselėjimo, bendruomenės kultūrinių poreikių tenkinimo, profesionalaus meno sklaidos srityse ir vykdanči kultūros centrų veiklą. 2016 m. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-183 Prienų kultūros ir laisvalaikio centrui patvirtinta ir suteikta aukščiausia kategorija. Kultūros centrą sudaro Prienų kultūros ir laisvalaikio centras ir 5 gyventojų kultūrinio aptarnavimo zonos Ašmintoje, Išlauže, Naujojoje Ūtoje, Pakuonyje ir Šilavote (toliau – laisvalaikio salės). 2018 metų pabaigoje centre dirbo 37 darbuotojai (30,5 etato), iš jų 27 kultūros ir meno darbuotojai; veikė 19 meno kolektyvų, 245 dalyviai; suorganizuoti 297 renginiai, kuriuose dalyvavo 21.961 lankytojas. Lyginant su 2015 metais, sumažėjo kultūros kolektyvų ir dalyvių skaičius (2015 metais veikė 26 meno kolektyvai su 366 dalyviais), renginių ir dalyvių juose skaičius (2015 metais – 372 renginiai, 25.300 dalyvių), o darbuotojų skaičius išaugo (2015 metų pabaigoje dirbo 33 darbuotojai).

Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia sudaryti palankias sąlygas bendruomenės meninei saviraiškai, edukacinei veiklai, puoselėja etninę kultūrą, mėgėjų meną, pramoginę veiklą, organizuoja profesionalaus meno sklaidą. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 9 darbuotojai (6 etatai, iš kurių 3 etatai – kultūros ir meno darbuotojų, 3 – kitų darbuotojų), veikė 5 meno kolektyvai, 57 dalyviai; suorganizuoti 65 renginiai, kuriuose dalyvavo 9.818 lankytojų. Pažymėtina, kad lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 7 meno kolektyvai, 90 dalyvių), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė (2015 metų pabaigoje dirbo 8 darbuotojai, iš jų – 4 kultūros ir meno darbuotojai).

Jiezno kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia supažindinti Jiezno miesto ir seniūnijos gyventojus su įvairių žanrų profesionaliu ir mėgėjų menu, vykdyti sociokultūrinę veiklą, saugoti ir populiarinti etninę kultūrą, vietos kultūros paveldą. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 8 darbuotojai (5,5 etato), iš jų 5 kultūros ir meno specialistai, turintys III kvalifikacinę klasę, veikė 8 meno kolektyvai, 98 dalyviai; suorganizuoti 105 renginiai, kuriuose dalyvavo 9.780 lankytojų. Lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų dalyvių skaičius mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai su 103 dalyviais), tačiau išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius (2015 metais – 8.730 dalyvių), darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė (2015 metų pabaigoje dirbo 8 darbuotojai).

Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia tenkinti bendruomenės kultūrinius poreikius, puoselėti dvasinę kultūrą, tautinę savimone, pilietiškumą, plėtoti švietišką (edukacinę), pramoginę veiklą, organizuoti profesionalaus meno sklaidą Stakliškių seniūnijoje. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 8 darbuotojai (5,5 etato) (iš kurių 4 darbuotojai – meno mėgėjų kolektyvų vadovai), veikė 6 meno kolektyvai, 44 dalyviai; suorganizuoti 34 renginiai, kuriuose dalyvavo 7.336 lankytojai. Pažymėtina, kad lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai, 61 dalyvis), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė.

Veiverių kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia tenkinti visuomenės kultūrinius

poreikius, puoselėti dvasinę kultūrą, tautinę savimone, visuomenės narių kūrybinius sugebėjimus, įtvirtinti senąsias tradicijas, apeigas, papročius, kurti naujas tradicijas. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 9 darbuotojai (5,5 etato) (iš kurių 7 darbuotojai – kultūros ir meno darbuotojai), veikė 5 meno kolektyvai, 112 dalyvių; suorganizuoti 103 renginiai, kuriuose dalyvavo apie 10.550 lankytojų. Lyginant su 2015 metais, matyti, kad kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai, 97 dalyviai), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė.

Prienų krašto muziejus. Muziejų paslaugas savivaldybėje teikė viena įstaiga – Prienų krašto muziejus, kurio svarbiausia veikla yra kaupti, saugoti, eksponuoti bei populiarinti materialines, dvasines kultūros, istorijos vertybes bei gamtos objektus, reprezentuoti Prienų krašto kultūrą. Muziejus turi padalinius – Vinco Mykolaičio Putino gimtoji sodyba-muziejus Pilotiškių kaime, Šilavoto „Davatkynas“, Skriaudžių buities muziejus (su Skriaudžių kalendorių ekspozicija), Veiverių krašto istorijos muziejus (su partizano Juozo Lukšos-Daumanto ekspozicija).

43 lentelė. Muziejų lankytojų skaičius, tūkstančiais

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	3.757	3.896	3.981	4.152	5.026
Kauno apskritis	610	683	681	734	1.053
Prienų r. sav.	11	12	13	13	13

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Muziejus nuolat siekia gerinti muziejaus paslaugų kokybę, informuoti apie paslaugas kuo platesnį esamų ir potencialių lankytojų skaičių, todėl pastaraisiais metais bendras lankytojų skaičius išaugo nuo 11 iki 13 tūkstančių asmenų (padidėjo 18 %). Didžiąja dalimi lankytojų skaičiaus augimą lėmė ekspozicijų ir renginių skaičiaus augimas (pvz., Prienų krašto muziejuje ir jo padaliniuose 2018 m. vyko 41 renginys, kuriuose dalyvavo 4.258 lankytojai; buvo įrengta 10 ekspozicijų, kurias aplankė 7.055 lankytojai), ką savo ruožtu lėmė atlikti ne tik muziejaus modernizavimo darbai, bet ir aktyvi personalo veikla (2018 metais įstaigoje dirbo 16 darbuotojų, iš kurių 8,5 buvo kultūros ir meno darbuotojai). Nagrinėjant šalies turizmo raidos tendencijų ir muziejų veiklos statistinius duomenis, matyti, kad muziejų lankymas paskutiniais metais tapo viena iš kertinių šalies turistų veiklų: 42 % šalies turistų šią veiklą įtraukia į savo kelionę, o 14 % turistų ši veikla yra pagrindinė. Ši aplinkybė lemia, kad tiek šalyje, tiek ir Kauno apskrityje muziejų lankytojų skaičius paskutiniais metais išaugo atitinkamai 34 % ir 72 %.

Be muziejinės veiklos, Prienų krašto muziejus taip pat vykdo kultūros paveldo išsaugojimo ir pritaikymo turizmui veiklas (pvz., 2016–2017 metais sutvarkytos ir pritaikytos turizmui kai kurios Šilavoto archeologinės vietos (Naujasodžio piliakalnis, Pažarsčio pilkapynas).

Paskutiniais metais buvo atlikti muziejaus pagrindinio pastato rekonstravimo darbai, įrengtos šešios inovatyvios ekspozicijos, įvairūs ekspoziciniai elementai bendrosiose patalpose, lauke įrengtas informacinis lauko ekranas; modernizuota, šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkanti muziejaus infrastruktūra prisidės prie aukštesnės kokybės kultūros paslaugų sukūrimo, skatins papildomus lankytojų srautus. Visgi kai kurių muziejaus padalinių būklė ir patrauklumas lankytojams yra nedidelis; beveik visiems reikalinga renovacija (Vinco Mykolaičio-Putino sodybai muziejui, Šilavoto „Davatkynui“, Skriaudžių buities muziejui, Veiverių krašto istorijos muziejui). Tai blogina muziejaus, kaip vientiso ir modernaus kultūros infrastruktūros objekto, galimybes patenkinti bendruomenės poreikius.

Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka. Bibliotekos paslaugas Prienų rajone teikia Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka, įkurta 1937 metais. Bibliotekos misija – teikti krašto bendruomenei modernias informacijas, švietimo ir kultūros sklaidos paslaugas, užtikrinti vartotojų poreikius atitinkančią prieigą prie bibliotekoje ir už jos ribų sukaupytų informacijos, žinių ir kultūros išteklių.

Svarbi sąlyga, užtikrinanti galimybę įgyvendinti bibliotekos misiją ir strateginius tikslus, yra bibliotekos aprūpinimas modernia kompiuterine ir programine įranga; viešoji biblioteka aktyviai dalyvauja projektuose, kurių metu atnaujinama bibliotekos ir jos padalinių kompiuterinė ir programinė įranga, didinami bendruomenių skaitmeninio raštingumo gebėjimai (pvz., 2018 m. biblioteką jau pasiekė dalis naujos įrangos: 3D spausdintuvas, Lego konstruktoriai, asmens tapatybių kortelių skaitytuvai, mikrokompiuterių ir programavimo rinkinys). Biblioteka taip skiria svarbų dėmesį IRT grįstų paslaugų plėtrai ir kokybei. 2018 metais Prienų Justino Marcinkevičiaus viešosios bibliotekos padaliniuose interneto sparta siekė 10–20 Mb/s; planuojama užtikrinti interneto ryšį visuose viešuose interneto prieigos taškuose (ne lėtesnį nei 30 Mb/s). Nuo 2004 m. bibliotekoje įdiegta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema LIBIS; visuose padaliniuose 2015–2016 m. buvo įdiegta Dokumentų komplektavimo ir katalogavimo posistemė, o 2018 m. Balbieriškio, Jiezno, Stakliškių, Veiverių ir Pakuonio bibliotekose – Vartotojų aptarnavimo posistemė, kuri iki 2018 m. veikė tik viešojoje bibliotekoje Prienuose. Nuo 2010 m. bibliotekoje ir visuose jos padaliniuose gyventojai naudojami vieša interneto prieiga. Vartotojams įrengtos 99 kompiuterizuotos darbo vietos, prijungtos prie interneto. Unikalių viešosios interneto prieigos vartotojų

skaičius 2018 m. – 7041 (2017 m. – 6711).

Biblioteka aktyviai prisideda prie gyventojų skaitmeninio raštingumo didinimo. 2018 m. skaitmeninio raštingumo mokomuosiuose renginiuose dalyvavo 316 gyventojų (2017 m. – 243), skaitmeninio raštingumo klausimais buvo konsultuoti 2370 bibliotekos lankytojų.

Nuolat buvo stiprinama bibliotekos materialinė bazė, atnaujinamos bibliotekų erdvės (pvz., 2018 m. atnaujintos dviejų bibliotekos padalinių Stakliškėse ir Išlauže patalpos, ankstesniais metais buvo atnaujinti padaliniai Ašmintoje, Strielčiuose, Šilavote, Jiestrakyje, Pakuonyje, Užuguostyje, Vyšniūnuose, Veiveriuose, Skriaudžiuose, Jiezne).

Biblioteka aktyviai siekia didinti bendruomenės įtrauktį į kultūrą, gerinti gyventojų kultūrinį raštingumą, formuoti teigiamą požiūrį į skaitymą. Tam buvo naudojami visi bibliotekos ištekliai – universalus dokumentų fondas, interneto teikiamos galimybės, bibliotekoje organizuojama kultūrinė, informacinė, edukacinė veikla.

Bendruomenės kultūrinė įtrauktis, informacinis bei skaitmeninis švietimas, socialinė integracija buvo plėtojama įgyvendinant kultūros edukacijos, inovatyvių paslaugų kūrimo, pilietiškumo ugdymo projektus bei vykdant kitas įvairių socialinių grupių poreikius atitinkančias veiklas. Užtikrinant bibliotekos teikiamų paslaugų pasiūlos įvairovę ir prieinamumą, visuose bibliotekos padaliniuose buvo teikiamos paslaugos įvairių socialinių ir amžiaus grupių vartotojams: kultūros edukacijos paslaugos dienos centro „Pienės pūkas“ vaikams, Jiezno PSPC Slaugos skyriaus pacientams, biblioteka ir visi jos padaliniai organizavo neįgaliųjų ir senyvo amžiaus žmonių aptarnavimą namuose. 2018 m. paslaugos teiktos 713 neįgaliesiems ir senyvo amžiaus žmonėms, socialinės rizikos šeimų vaikams vyko 27 renginiai, socialinės rizikos šeimoms – 10, neįgaliesiems ir ligoniams – 11 renginių.

Biblioteka 2018 m. vykdė 8 unikalias edukacines programas vaikams, 2 edukacines programas suaugusiems lankytojams. Bibliotekoje ir visuose jos padaliniuose buvo organizuojami etnokultūros, pilietiškumo ugdymo, skaitymo skatinimo, kultūros sklaidos renginiai ne tik vaikams ir suaugusiems, bet ir kitoms socialinėms gyventojų grupėms. 2018 m. bibliotekoje ir jos padaliniuose įvyko 782 žodiniai ir kompleksiniai renginiai. Juose apsilankė 17.961 lankytojas.

Paskutiniais metais Prienų Justino Marcinkevičiaus viešosios bibliotekos struktūra nekito, biblioteka turėjo 23 teritorinius struktūrinius padalinius, kurie veiklą vykdė visose rajono seniūnijose. Viešojoje bibliotekoje 2018 metais dirbo 47 darbuotojai (iš viso 47 etatai), iš kurių 42 profesionalūs bibliotekininkai; etatų skaičius paskutiniais metais nesikeitė (2016 metais viešojoje bibliotekoje taip pat buvo 47 etatai).

44 lentelė. Viešosios bibliotekos veiklos rodikliai

	2016	2018
Registruotų vartotojų skaičius	10.385	9.912
Apsilankymų (lankytojų) skaičius	144.808	122.914
Dokumentų išduotis	244.606	203.849
Interneto seansų skaičius	61.142	13.505
Virtualių apsilankymų skaičius	38.794	40.078
Renginių skaičius	1.203	782
Lankytojų, dalyvių renginiuose skaičius	15.838	17.961

(Šaltinis: Just. Marcinkevičiaus viešosios bibliotekos vadovo veiklos ataskaitos)

Kultūros paveldas. Kultūros paveldas yra valstybei strategiškai svarbus istorijos raidoje visuomenės tęstinai kuriamas išteklis, kuris atspindi šalies ne tik istorinę, bet ir kultūrinę raidą bei vaidina svarbų vaidmenį išsaugant ir puoselėjant tautinį tapatumą. Lietuvos kultūros vertybių registre įrašyta beveik 26.000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 8.200 pripažinti valstybės saugomais.

Prienų rajono savivaldybė pasižymi istoriniu paveldu ir kultūros vertybėmis. Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio, gamtinio turizmo plėtrai. Rajone yra gausu archeologijos paminklų, tokių kaip piliakalniai, senkapiai, pilkapiai, mitologiniai akmenys ir kitos lankytinos vietos; taip pat yra mitologinių paveldo objektų – akmenų; čia taip pat gausu architektūrinių paveldo objektų, tokių kaip dvaro sodybų, koplytėlių, rūmų, ratinių, bažnyčių bei kt. Prienų rajone istorinio ir memorialinio paveldo objektai apima kapines, žuvimo vietas, kalnelius ir paminklus. Nekilnojamojo kultūros paveldo ir kilnojamojo kultūros vertybių apsaugos, kultūros paveldo apskaitos bei kitas įstatymų ir kitų teisės aktų pavestas funkcijas Lietuvoje vykdo Kultūros paveldo departamentas prie LR kultūros ministerijos (toliau – Kultūros paveldo departamentas). Kultūros paveldo departamento 2019 m. lapkričio mėnesio duomenimis, Prienų rajone buvo 329 nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, įrašyti į kultūros vertybių registrą; iš jų 51 buvo valstybės saugomas. Valstybinės reikšmės kultūros paveldo objektų savivaldybėje nagrinėjamu momentu nebuvo. Pagal reikšmingumo lygį nacionalinės reikšmės objektų buvo 92, regioninės reikšmės – 27, vietinės reikšmės – 44. Iš nacionalinės reikšmės objektų 35 buvo archeologiniai, 12 mitologinių, 23 memorialiniai, 26 architektūriniai, 7 sakraliniai, 30 istorinių, 2

inžineriniai.

Kai kurie kultūros paveldo objektai yra pritaikyti turizmo ir bendruomenės poreikiams, yra lankomi (pvz., panaudojant ES ir valstybės biudžeto lėšas buvo modernizuotas Veiverių pašto stoties rūmų ansamblis (naudojamas Antano Kučingio meno mokyklos), iš savivaldybės biudžeto lėšų kasmet tvarkomi kiti kultūros paveldo objektai (atnaujinti Medžionių, Pašlavančio, Lepelionių, Pagaršvio, Bačkininkėlių, Dukurnonių piliakalnių laiptai, atlikti Pagirmuonio dvaro rūmų pastato sandarinimo ir aplinkos tvarkymo darbai, atliktas Vinco Mykoliaičio-Putino gimtosios sodybos namo-muziejaus būklės tyrimas, atlikti Revuonos parko archeologiniai tyrimai).

Nors savivaldybės administracija kiekvienais metais savo biudžete numato lėšų kultūros paveldo objektų apsaugos, tvarkymo ir priežiūros darbams, tačiau jų nepakanka – dalies kultūros paveldo būklė nėra gera. Dažniausiai kultūros paveldo aplinka prižiūrima geriau nei patys pastatai (teritorijos šienaujamos ir pan.), nes tai nereikalauja didelių piniginių sąnaudų (kasmet vykdomi objektų priežiūros darbai: šienaujama, šalinami menkaverčiai krūmai ir medžiai, renkamos šiukšlės ir kt., kartu su seniūnijomis, Nemuno kilpų regioninis parkas taip pat prisideda prie kultūros paveldo objektų (parko teritorijoje esančių kapinių, senkapių, pilkapių ir pan. objektų) aplinkos tvarkymo darbų); dažnai objektų valdytojai laiku nepastebi ir/arba nesiima prevencinių priemonių, kad apsaugotų paveldo objektą nuo neigiamo aplinkos poveikio (tai dažniausiai susiję su kritulių surinkimu, stogo sistemų trūkumais, negyvenamų pastatų langų ir durų angų užsandarinimu ir kitais paveldo objektų priežiūros aspektais).

Kultūros paveldo objektų gausa sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio turizmo plėtrai. Visgi esamų turistų ir bendruomenės poreikiams pritaikytų objektų panaudojimo ir rinkodaros priemonių analizė rodo, kad dažniausiai į kultūros paveldo objektus žiūrima kaip į atskirus turistų traukos objektus, nesiejant kultūros paveldo objektų tarpusavyje. Aktualios turizmo plėtros Lietuvoje tendencijos rodo, kad kelionių Lietuvoje metu vietiniai turistai užsiima trimis skirtingomis veiklomis. Dažniausiai pasitaikančios – ramus poilsis gamtoje, gamtos ir kultūros objektų lankymas. Lyginant veiklas, kuriomis užsiimama paprastojo, ilgojo savaitgalio ir kasmetinių atostogų metu, galima pastebėti, jog tendencijos išlieka panašios, tačiau paprastą savaitgalį gyventojai pasirenka veiklai labiau koncentruotai: gamtos ir kultūros objektų lankymas išlieka dažna veikla, o ramus poilsis, lankymasis restoranuose ir kitos veiklos – retesnės. Per atostogas turistai yra linkę nuveikti daugiau, ypač aktyviai poilsiauti gamtoje, apsilankyti kavinėje ar kultūros renginyje. Didelio turistinio patrauklumo paskutiniaisiais metais susilaukė sėkmingai Lietuvoje plėtojami turizmo produktai – pažintiniai takai, jungiantys ne tik gamtos, bet ir kultūros paveldo objektus. Duomenys rodo, kad kultūros paveldo objektus apimantys pažintiniai takai, kaip atskiras turistinis produktas, Prienų rajone nėra išplėtoti.

Sveikatos apsauga

Gyventojų sveikata. Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programa (toliau – LSP) nustato nacionalinius sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siekiamus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini siekiant įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. LSP strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Siekiant strateginio Lietuvos sveikatos programos tikslo, vertinamas vienas esminis rodiklis – vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Lietuvos gyventojų vidutinės būsimo gyvenimo trukmės ilgėjimas visų pirma yra siejamas su nuosekliu ankstyvųjų (iki 65 m. amžiaus) mirčių skaičiaus mažėjimu, sveiko gyvenimo trukmės ilgėjimu, atitolinus ligų atsiradimą bei jų lemiamas mirtis.

Lyginant Prienų rajono savivaldybės gyventojų vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę su Lietuvos vidurkiu matyti, kad Prienų rajono savivaldybėje jau 2018 metais ji buvo didesnė nei LSP suplanuotas (numatyta) rodiklio siekinys 2020 metams (75,8 m.). Jeigu pavyktų sumažinti priešlaikinių mirčių skaičių (mirtys dėl išorinių priežasčių, kraujotakos sistemos ligos), vidutinės tikėtinės gyvenimo trukmės rodiklis turėtų dar gerokai padidėti. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp šalies savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

45 lentelė. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	74,59	74,47	74,83	75,69	75,91
Kauno apskritis	75,52	75,02	75,42	76,24	76,45
Prienų r. sav.	73,87	74,02	75,28	75,43	77,17

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Statistiniai duomenys rodo, kad Prienų rajono savivaldybėje 29,4 % visų mirčių galima išvengti, o šalies vidurkis buvo 31,3 %. Taigi pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra patenkinama.

Paskutiniais metais Prienų rajono savivaldybėje gyventojų apsilankymo pas gydytojus rodiklis buvo palyginti didelis (pvz., 2017 metais siekė 9,8/1 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 9,1/1 gyv.). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia, lyginant su šalies vidurkiu.

Apibendrinant 2018 metais atlikto sveikatos tyrimo duomenis nustatyta, kad Prienų rajono gyventojai savo sveikatą vertina geriau nei Lietuvos vidurkis. Daugiau kaip pusė Prienų rajono gyventojų savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą (57,2 proc.). 55,1 proc. gyventojų jaučiasi laimingi. Tyrimo duomenys atkleidė gan prastus Prienų rajono gyventojų mitybos įpročius, tačiau rodikliai, lyginant su Lietuvos vidurkiu, geresni. Remiantis fizinio aktyvumo rekomendacijomis suaugusiems asmenims (nuo 18 iki 65 metų) per savaitę būtina skirti ne mažiau kaip 150 minučių vidutinio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai arba ne mažiau kaip 75 minutes didelio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai. 2018 m. tyrimo duomenimis, 42,6 proc. Prienų rajono gyventojų užsiima energinga fizine veikla, bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ir dažniau, tai yra daugiau, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Tyrimo duomenimis, Prienų rajone rūkymo paplitimas tarp gyventojų yra mažesnis nei Lietuvoje (14,2 proc. Prienų rajono gyventojų prisipažino, kad kasdien (per paskutines 30 dienų) rūkė tabako gaminius). Tačiau alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimas didesnis, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Būtina šviesti ir skatinti visuomenę rinktis sveiką gyvenimo būdą.

Nagrinėjant sergamumo ir mirtingumo dėl lėtinių neinfekcinių ligų tendencijas, pažymėtina, kad paskutiniais metais mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) Prienų rajono savivaldybėje buvo pagrindinė visų mirčių priežastis (2013 metais – 61,58 %, 2016 – 63,19 %, 2018 metais – 62,92 % visų mirties atvejų). Iš šių ligų mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) Prienų rajone nuolat viršijo 10 % visų ligų atvejų (pavyzdžiui, Prienų rajono savivaldybėje 2017 metais mirtingumo nuo šių ligų (I60–I69) rodiklis siekė 227,6/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 189,8/100.000 gyv.).

Mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00–C96) užėmė antrą vietą tarp visų mirties priežasčių (2018 metais – 15,78 %, 2017 metais – 17,00 %, 2016 metais – 17,72 % visų mirties atvejų); mirtingumas nuo piktybinių navikų nuolat gerokai viršijo šalies rodiklį (pavyzdžiui, 2017 metais Prienų rajono savivaldybėje mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis siekė 317,1/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 282,7/100.000 gyv.).

Pagrindiniai rizikos veiksniai, turintys didžiausios įtakos sergamumui šiomis ligomis, yra šie: aukštas kraujospūdis, rūkymas, fizinio aktyvumo stoka, antsvoris, padidėjęs cholesterolio kiekis kraujyje, piktnaudžiavimas alkoholiu. Kovoiant su pagrindiniais rizikos veiksniais, reikalinga skatinti sveiką gyvenseną, mažinti rizikos veiksnių paplitimą.

Sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūra ir ištekliai. Lietuvos sveikatos programoje numatyta centralizuotai teikti sveikatos priežiūros paslaugas, kurioms reikia sudėtingos technologinės įrangos ir siauros specializacijos bei aukštos kvalifikacijos specialistų. Taip pat numatoma decentralizuotai, arčiau paciento gyvenamosios vietos, teikti sveikatos priežiūros paslaugas, kurioms nereikia sudėtingos technologinės įrangos.

2019 metais Prienų rajono savivaldybės teritorijoje veikė 10 pirminės sveikatos priežiūros įstaigų, iš jų penkios pavaldžios Prienų rajono savivaldybės tarybai (VšĮ Balbieriškio PSPC, VšĮ Jiezno PSPC, VšĮ Prienų rajono PSPC, VšĮ Stakliškių PSPC, VšĮ Veiverių PSPC).

Vertinant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir jų efektyvumą svarbūs rodikliai yra praktikuojančių gydytojų, odontologų ir slaugytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų. Paskutinių metų duomenys rodo, kad Prienų rajone slaugytojų ir akušerių tankis buvo mažesnis nei šalyje, apskrityje ar lyginant su kitomis savivaldybėmis, tačiau žvelgiant į gydytojų, odontologų tankį matoma teigiama tendencija – gydytojų tankis buvo didesnis nei lyginamosiose savivaldybėse.

Itin svarbus rodiklis yra slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius. Prienų rajono savivaldybėje slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, rodiklis siekė 2,1/1 gydytojui, šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu taip pat buvo 2,0/1 gydytojui.

Dar vienas rodiklis, apibūdinantis medicinos personalo prieinamumą ir jo pasiskirstymą – šeimos gydytojų skaičius. Į šio rodiklio skaičiavimus įtraukti tik praktikuojantys šeimos gydytojai, t. y. asmenys, turintys universitetinį medicininį išsilavinimą (gydytojo diplomą), galiojančias licencijas ir teikiantys asmens sveikatos priežiūros paslaugas pacientams. Prienų rajone šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų rodiklis siekė 11,2/10.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 7,7/10.000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

46 lentelė. Praktikuojančių gydytojų, odontologų ir slaugytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų

		2014	2015	2016	2017	2018
Slaugytojas ir akušeris	Lietuvos Respublika	79,4	80,2	80,8	79,7	80,7
	Kauno apskritis	84,7	85,3	86,4	85,7	86,9
	Prienų r. sav.	50,4	48,1	48,7	47,6	48,3

Gydytojas	Lietuvos Respublika	43,2	43,6	45	45,3	45,9
	Kauno apskritis	46,7	47,5	50	51,1	51,6
	Prienų r. sav.	23,1	22	24	22,5	23
Odontologas	Lietuvos Respublika	9,1	9,2	9,8	10	9,8
	Kauno apskritis	11,7	12,5	12,7	13	13,3
	Prienų r. sav.	7,1	7,6	7,4	7,4	7,9

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

VšĮ Balbieriškio PSPC veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais įstaigos paslaugų apimtys, nepaisant įstaigoje registruotų gyventojų skaičiaus mažėjimo, augo: apsilankymų skaičius pas šeimos gydytojus išaugo iki 15.600; gydytojų apsilankymų namuose išaugo iki 3.643, slaugos paslaugų namuose apimtys išaugo iki 732. Įstaigos naudojamo pastato būklė yra patenkinama, tačiau reikalinga renovuoti pirminės sveikatos priežiūros centro pastatą, rekonstruojant pastato stogą.

VšĮ Jiezno PSPC veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais įstaigos paslaugų apimtys, nepaisant įstaigoje registruotų gyventojų skaičiaus sumažėjimo, augo: apsilankymų skaičius pas šeimos gydytojus išaugo iki 4.354; gydytojų apsilankymų namuose išaugo iki 210. 2016 metais pradėtas įgyvendinti investicijų projektas „Viešosios įstaigos Jiezno pirminės sveikatos priežiūros centro infrastruktūros tobulinimas“. Projektas buvo įtrauktas į Sveikatos apsaugos srities investicijų projektų sąrašą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro įsakymu, tačiau lėšos projektui iki galo įgyvendinti neskirtos. 2018 metais Prienų rajono savivaldybės administracija skyrė 100.000 Eur, kad būtų užbaigti remonto darbai pirmame pastato aukšte. Ten veikia poliklinika, o viso projekto užbaigimo darbams trūksta apie 200.000 Eur. Planuojama, kad, užbaigus projektą, slaugos skyrius persikeltų į antro aukšto patalpas.

VšĮ Prienų PSPC sudaro suaugusiųjų ir vaikų poliklinika, odontologinė poliklinika, greitosios medicinos pagalbos skyrius, psichikos sveikatos centras, ambulatorijos (Išlaužo ir Šilavoto), medicinos punktai (Strielčių, Pakuonio, Naujosios Ūtos). Paskutiniaisiais metais skubių iškviatimų skaičius išaugo iki 8.226, apsilankymų pas gydytojus skaičius išaugo iki 100.636.

VšĮ Stakliškių PSPC teikiamos šeimos gydytojo, bendrosios praktikos odontologo, akušerio ir bendrosios praktikos slaugytojų paslaugos. Paskutiniaisiais metais mažėjo įstaigoje užsiregistravusių asmenų skaičius bei įstaigos veiklos apimtys: apsilankymų dėl ligos skaičius sumažėjo iki 5.240, gydytojų apsilankymų namuose sumažėjo iki 583, profilaktinių apsilankymų sumažėjo iki 1.826, apsilankymų pas gydytoją odontologą padidėjo iki 500, profilaktinio vaikų tikrinimų apimtys iš esmės nesikeitė.

VšĮ Veiverių PSPC pirminės sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos ambulatorijoje ir slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuje. Pagal Prienų rajono savivaldybės tarybos 2015-11-26 d. sprendimą Nr. T3-241 nustatyta 15 slaugos ir palaikomojo gydymo lovų skaičius, finansuojamų iš TLK, bei savivaldybės tarybos 2010-05-27 sprendimu Nr. T3-121 įsteigta 10 slaugos lovų, finansuojamų iš Prienų rajono savivaldybės biudžeto ir asmeninių gyventojų įnašų. Šioje įstaigoje prisirašiusių asmenų skaičius paskutiniaisiais metais sumažėjo. 2018 metais gyventojų apsilankymų skaičius pas gydytojus, įskaitant profilaktinius tikrinimus, siekė 16.825 (2017 metais – 16.385); apsilankymai dėl ligos – 11.226, gydytojų apsilankymai namuose – 848; stacionariame slaugos ir palaikomojo gydymo slaugos skyriuje 2018 metais suteikta 6.456 lovadienių paslaugų (2017 m. 5.697 lovadienių).

VšĮ Prienų ligoninės veiklos rezultatai rodo, kad 2018 m. iš viso ligoninėje suteiktos 82.297 specializuotos antrinio lygio paslaugos (2015 metais – 80.458 specializuotos antrinio lygio paslaugos), 2018 metais ligoninėje dirbo 205 darbuotojai (2015 metais – 213 darbuotojų). Analizuojant ligoninės veiklą, pastebima, kad 2018 metais apsilankymų pas gydytojus specialistus ir II lygio gydytojų konsultacijų skaičius, lyginant su 2017 metais, sumažėjo, tačiau yra žymiai daugiau negu 2013–2015 m. Tai yra prioritetinės paslaugos, kadangi siekiama daugiau sveikatos priežiūros funkcijų atlikti ambulatorinėmis sąlygomis. Ligoninės stacionaro veikla, lyginant su 2018 m., išliko panaši, lovų skaičius nekito, panaši vidutinė gulėjimo trukmė ir lovos apyvarta.

47 lentelė. VšĮ Prienų ligoninės lovos funkcionavimo rodikliai

Rodiklis	Siektinas rodiklis	2018	2017	2016	2015
Lovos panaudojimas (dienomis)	295	293	332	274	275
Vidaus ligų	295	291	316	239	295
Vaikų ligų	280	349	432,8	319	259
Slaugos	300	305	382	309	308
Vidutinė gulėjimo trukmė (dienomis)	12,7	10,6	10	11,2	10,5
Vidaus ligų	7	7,48	7,42	7,2	7,5
Vaikų ligų	4,5	4,2	4,8	4,8	4,6
Slaugos	70	49,8	72,2	64	68,2

(Šaltinis: VšĮ Prienų ligoninė)

2018 metai ligoninė pasiekė pagrindinius numatytus veiklos rodiklius; geri buvo lovos užimtumo rodikliai, gera vidutinė gulėjimo stacionare trukmė. Net ir pasiekus reikiamus rodiklius, nevirsyti sutartiniai įsipareigojimai stacionarinėms paslaugoms, tai rodo, kad ligoninėje lovų skaičius yra optimalus. Vystant paslaugų infrastruktūrą, paskutiniaisiais metais buvo įgyvendinami investicijų projektai: 2019 m. buvo vykdomas 78 kW galios fotovoltinės elektrinės ant ligoninės pastato stogo įrengimo projektas, 2018 m. ligoninėje atlikta ligoninės liftų rekonstrukcija, įrengtos dvi savaimės atsidarantys durys, 2016 metais, įgyvendinant projektą „Greitosios medicinos pagalbos ir pacientų transportavimo paslaugų prieinamumo pagerinimas sveikatos netolygumais pasižyminčiuose Lietuvos rajonuose“, ligoninė gavo A klasės GMP automobilį.

Socialinė apsauga

Socialinių paslaugų poreikius lemiantys veiksniai. Paskutiniaisiais metais neto migracijos rodiklis Prienų rajono savivaldybėje buvo neigiamas, natūralus gyventojų prieaugis buvo neigiamas, todėl bendras savivaldybės gyventojų skaičius mažėjo (savivaldybės gyventojų skaičius 2015–2019 metais sumažėjo 7,34 %). Gyventojų skaičiaus mažėjimas turėjo įtakos savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrai: medianinis gyventojų amžius išaugo nuo 45 iki 47 metų, o demografinės senatvės koeficientas padidėjo nuo 166 iki 172. Demografinės situacijos ir gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai turi įtakos naujų socialinių problemų atsiradimui ir dėl to auga naujų socialinių paslaugų poreikis.

Mažėjant bendram gyventojų skaičiui, senyvo amžiaus asmenų daugėja, o tai, be abejo, lemia socialinių paslaugų poreikio augimą. Dėl šios priežasties paklausiausios socialinės paslaugos būtų senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia pagalbos į namus paslaugos, dienos, trumpalaikės socialinės globos ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos.

48 lentelė. Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	42	43	43	43	44
Kauno apskritis	42	42	43	43	43
Prienų r. sav.	45	46	46	47	47

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

49 lentelė. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	129	129	130	131	131
Kauno apskritis	134	134	135	136	135
Prienų r. sav.	166	167	169	171	172

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Didesnį socialinių paslaugų poreikį lemia ir skurdo bei atskirties lygis: asmenys, patiriantys skurdo riziką, neturi galimybės skirti pakankamai pajamų kokybiškoms gyvenimo sąlygoms sudaryti. Tyrimų duomenys rodo, kad šalyje ekonomiškai neaktyvūs, mažas pajamas ir žemą socialinį statusą turintys asmenys patiria psichologinių ir socialinio saugumo problemų, turi mažiau sveikos gyvensenos formavimosi ir sveikatos gerinimo galimybių ir atitinkamai susiduria su didesne ligų bei pirmalaikių mirčių rizika. Vienas iš psichologinę ir socialinio saugumo situaciją atspindinčių rodiklių – savižudybių skaičius. Jau daug metų Lietuvoje yra didžiausias savižudybių skaičius tarp Europos Sąjungos valstybių. Prienų rajono savivaldybėje mirtingumas dėl savižudybių taip pat buvo didelis: pvz., 2017 metais siekė 33,6/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 26,5/100.000 gyv. Tyrimai rodo, kad įgyvendinant priemones, skirtas savižudybių skaičiui mažinti, reikia įgyvendinti ir priemones, skirtas sveikatos sutrikimams (elgesio sutrikimų, depresijos, nerimo, potrauminio streso sindromo), nulemtiems skurdo, socialinės atskirties, nedarbo atvejams – galima sumažinti problemos lygį.

Didesnį skurdo bei atskirties lygį Prienų rajono savivaldybėje taip pat parodo mirtingumas dėl išorinių priežasčių, sergamumas tuberkulioze, mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, ir socialinės pašalpos gavėjų skaičių rodikliai: savivaldybėje mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis buvo gerokai didesnis nei šalies vidurkis (pvz., 2017 metais siekė 160,4/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 99,3/100.000 gyv.; pagal šį rodiklį Prienų r. savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia); mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodiklis 2017 metais siekė 245/1000 mokyklinio amžiaus vaikų, o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 159,1/1.000 mokyklinio amžiaus vaikų; socialinės pašalpos gavėjų rodiklis siekė 34,5/1.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 26,4/1.000 gyv.

Didelė socialinių paslaugų gavėjų grupė – šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jose augantys vaikai. Šiose šeimose vyraujančios problemos: piktnaudžiavimas alkoholiu, ilgalaikis nedarbas, šeimyninių

santykių nestabilumas, naudojama fizinė ir psichologinė prievarta tarp partnerių ir prieš vaikus.

Nors gyventojų skaičius savivaldybėje pastaruoju metu mažėjo, natūrali gyventojų kaita buvo neigiama, tačiau šeimų, kurioms teikiamos socialinės paslaugos, ir jose augančių vaikų skaičius didėjo: 2016 m. – 185 šeimos, 2017 m. – 190 šeimų, 2018 m. – 195 šeimos. Vaikų skaičius šiose šeimose padidėjo atitinkamai nuo 371 iki 412.

Šeimose, kurioms taikoma atvejo vadyba, dėl menko tėvų išprusimo, dorovinių vertybių nuosmukio, nesugebėjimo bei nepajėgumo prisitaikyti prie kintančių socialinių bei ekonominių sąlygų formuojamos ne savarankiškos bei harmoningos asmenybės, o savo jėgomis nepasitikintys, nesaugiai besijaučiantys asmenys. Taigi socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo minėtoms šeimoms poreikis Prienų rajono savivaldybėje yra didesnis nei daugumoje kitų šalies savivaldybių.

Lietuvos statistikos departamento teikiami duomenys apie socialinės rizikos šeimų skaičiaus 1.000- iui gyventojų pokyčius šalyje rodo, kad šis rodiklis buvo kone du kartus didesnis nei šalyje. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp tų šalies savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia.

50 lentelė. Socialinės rizikos šeimų skaičius metų pabaigoje

	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	9676	9786	9235
Kauno apskritis	1648	1659	1642
Prienų r. sav.	185*	190*	195*

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

* Prienų rajono savivaldybės administracijos duomenys

51 lentelė. Vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose metų pabaigoje

	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	18756	18415	17430
Kauno apskritis	2954	2832	2814
Prienų r. sav.	371*	392*	412*

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

* Prienų rajono savivaldybės administracijos duomenys

Socialinių paslaugų infrastruktūra ir ištekliai. Prienų rajono savivaldybėje teikiamos šios socialinės paslaugos: bendrosios socialinės paslaugos (informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, maitinimo organizavimas, aprūpinimas būtiniausiais drabužiais ir avalyne, transporto organizavimas, sociokultūrinės paslaugos, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas, kitos bendrosios socialinės paslaugos); specialiosios socialinės paslaugos, kurios skirstomos į socialinę priežiūrą (pagalba į namus, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas ir kt.) ir socialinę globą (dienos, trumpalaikė ir ilgalaikė socialinė globa). Paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms socialinių paslaugų gavėjų grupėms, t. y. vaikams, likusiems be tėvų globos, vaikams iš šeimų, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jų šeimoms, neįgaliesiems asmenims, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimos nariams, rizikos grupės asmenims ir jų šeimoms.

Socialines paslaugas Prienų rajono savivaldybėje administruoja Prienų rajono savivaldybės administracija, o teikia savivaldybės įsteigtos įstaigos. Prienų rajono savivaldybės teritorijoje veikia 16 socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir 7 nevyriausybinių organizacijų. Įstaigų, teikiančių paslaugas neįgaliesiems, patalpos pritaikytos neįgalių žmonių poreikiams. Įstaigos nuolat dalyvauja projektinėje veikloje ir ieško finansavimo galimybių įstaigų veiklos plėtrai ir materialinei bazei gerinti.

Vienas iš socialinių paslaugų organizavimo principų, numatytų Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme, yra socialinių paslaugų prieinamumas, t. y. paslaugos turi būti teikiamos kuo arčiau gyvenamosios vietos. Savivaldybė, plėtodama socialinių paslaugų tinklą, atsižvelgia į paslaugų įstaigų teritorinį išdėstymą, stengiasi, kad šios įstaigos nebūtų sukoncentruotos tik savivaldybės centre.

Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras. Pagrindinis nestacionarių socialinių paslaugų teikėjas savivaldybėje išlieka Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras, kurio veiklos tikslas – teikti socialinę pagalbą savivaldybės gyventojams (šeimoms), kurie dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų yra neįgiję, praradę ar neturi gebėjimų ar galimybių savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu, sudarant šiems asmenims sąlygas ugdyti ir stiprinti gebėjimus bei galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padedant įveikti socialinę atskirtį.

Centras teikia bendrąsias socialines paslaugas (informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, maitinimo organizavimo, sociokultūrines, transporto organizavimo, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimo), socialinės priežiūros paslaugas (pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo).

Centre 2019 metais veikė:

- vaikų dienos centras, kurį lanko 50 vaikų (iš jų 30 iš seniūnijų). Vaikai ruošia pamokas, teikiamos sociokultūrinės, darbinių įgūdžių formavimo ir užimtumo paslaugos, vyksta paskaitos;
- pagyvenusių žmonių dienos centras, kuriame įsikūrusi Senjorų grupė. Grupę lanko 83 pagyvenę asmenys, kuriems teikiamos informavimo, konsultavimo, bendrosios socialinės paslaugos, sociokultūrinės paslaugos, veikia Senjorų grupės ansamblis;
- veikia šeimų klubas (įsikūręs centre). Jį lanko šeimos, kurioms teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos savivaldybėje;
- dienos užimtumo grupė, kurią lanko 10 neįgalių asmenų. Jiems teikiamos socialinės priežiūros ir dienos socialinės globos paslaugos;
- pagalbos į namus paslaugos teikiamos 135 vienišiams ir neįgaliams asmenims. Dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose buvo suteiktos 24 asmenims. Paslaugos teikiamos pagal poreikį nuo 4 iki 20 valandų per savaitę.
- dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose. Dienos socialinė globa – tai visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba dienos metu. Paslaugos teikiamos pagal poreikį nuo 2 iki 4,3 valandų per dieną. Paslaugas per 2018 m. gauna 27 asmenys: iš jų 22 klientams teikiama integrali pagalba asmens namuose ir 5 klientai gauna dienos socialinę globą asmens namuose.

Per 2018 metus gauta 90 prašymų specialaus transporto paslaugoms gauti. Paslaugos suteiktos neįgaliesiems, pagyvenusiems asmenims, neįgaliams vaikams, šeimoms, kurioms teikiama socialinė priežiūra savivaldybėje, vykstant į respublikines ir rajono stacionarias ir ambulatorines gydymo, reabilitacijos įstaigas, stacionarias globos įstaigas, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo komisiją, ortopedijos įstaigas ir kt. 235 asmenims pagal poreikį buvo skirtos įvairios techninės pagalbos priemonės, 42 asmenims suteiktos asmeninės higienos ir priežiūros paslaugos. Centras taip pat teikia paramą drabužiais ir avalyne, asmens higienos ir priežiūros paslaugas.

Centre dirbo 66 darbuotojai, iš jų 57 dirba socialinį darbą. Darbuotojų kaita 2016–2018 m. laikotarpiu buvo didelė. Centro veikloms įgyvendinti sutelkta aukštą kvalifikaciją ir didelę darbo patirtį turinčių darbuotojų komanda. Visi Centro socialinį darbą dirbantieji turi aukštąjį socialinio darbo arba jam prilygintą išsilavinimą, nuolat kelia savo kvalifikaciją. Didėjantis Centro darbuotojų skaičius ir plečiama veikla skatina ieškoti didesnių patalpų veikloms vykdyti, sudaryti tinkamas sąlygas VDC plėtrai. Optimizuojant žmogiškuosius išteklius ir atsižvelgiant į nuolat didėjantį darbuotojų skaičių, 2018 m. buvo peržiūrėtos darbuotojų pareigybės funkcijos ir, siekiant kuo tiksliau panaudoti žmogiškuosius išteklius, buvo patvirtinta nauja Centro veiklos struktūra. Visgi socialinio darbuotojo padėjėjo etatų stoka – pagrindinė priežastis, kuri lemia laukiančių pagalbos į namus paslaugų eilės susidarymą. Socialinių paslaugų gavėjų, kuriems paslaugos yra teikiamos jau ne vienerius metus, su kiekvienais metais sveikatos būklė silpnėja, nepatenkintų poreikių sąrašas ilgėja, savarankiškumo lygis mažėja, todėl neišvengiamai socialinio darbuotojo padėjėjams paslaugų gavėjus tenka lankyti kur kas dažniau ir laiko skirti daugiau negu įprastai kaip pirmaisiais paslaugų teikimo metais. Didžiausias pagalbos į namus paslaugų poreikis išlieka Jiezno, Stakliškių, Naujosios Ūtos, Prienų seniūnijose.

Jau keleri metai Centras dalyvauja įvairioje projektinėje veikloje. 2018 metais buvo vykdomi 5 projektai: du projektai iš savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos, vienas projektas finansuojamas iš valstybės, vienas tęstinis ir vienas naujai pradėtas vykdyti projektas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų. 2019 m. birželio 25 d. pasirašyta sutartis su VšĮ Valakupių reabilitacijos centru dėl dalyvavimo projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“.

Palyginti didelė Prienų rajono savivaldybės gyventojų dalis yra senyvi ir pagyvenę žmonės (daugiau kaip 24 % visų gyventojų vyresni kaip 65 amžiaus), todėl Prienų rajono savivaldybėje dalyje sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos stacionarios slaugos ir globos paslaugos – veikia slaugos ir palaikomojo gydymo skyriai, kuriuose 2018 metų pabaigoje buvo 83 lovos ir 2 paliatyvios slaugos lovos, finansuojamos PSDF lėšomis, bei 34 laikinosios slaugos lovos, finansuojamos iš savivaldybės biudžeto. Tokio slaugos ir palaikomojo gydymo organizavimo modelis ir tinklo išdėstymas savivaldybėje davė teigiamų rezultatų. Siekiant išlaikyti ir plėtoti šį modelį, 2018 metais Balbieriškio PSPC buvo patvirtinta 17, Jiezno PSPC ir Veiverių PSPC po 15 slaugos ir palaikomojo gydymo lovų, Prienų ligoninėje – 36 slaugos ir palaikomojo gydymo lovos ir 2 paliatyvios slaugos lovos.

Prienų globos namai yra stacionari 210 vietų socialinės globos įstaiga, kurios paskirtis – teikti ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia, kuriems būtina nuolatinė specialistų priežiūra. 2018 metų pradžioje įstaigoje gyveno 208 gyventojai, pabaigoje – 205 gyventojai (2015 metų pradžioje – 190 gyventojų). Gyventojų amžiaus vidurkis – 75 metai. Suaugusių asmenų su negalia (iki pensinio amžiaus) – 41, senyvo amžiaus asmenų – 164 (iš jų – 126 asmenys 75 m. amžiaus ir vyresni). Apie 80 procentų Globos namų gyventojų yra asmenys su sunkia negalia, kuriems nustatyti specialieji poreikiai. Iš jų: 106 gyventojams nustatytas nuolatinės slaugos

poreikis, 61 – nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis. Pastaruoju metu stebima tendencija, kad į globos namus atvyksta sunkesnės sveikatos būklės gyventojai, 37 procentams gyventojų diagnozuota įvairių formų demencija, Alzheimerio liga. Atsižvelgiant į globos namų gyventojų amžiaus ir sveikatos tendencijas, paskutiniu metu buvo rūpintis gyventojų saugumą užtikrinančios įrangos diegimu ir globos namų aplinkos pritaikymu asmenims su negalia (pakeistas ir pritaikytas neįgaliesiems įvažiavimas į medinį namą, pagrindiniame pastate pakeista I ir II aukštų grindų danga koridoriuose ir kt.); siekiant sutaupyti elektros energijos sąnaudoms skiriamas lėšas, 2018 metais buvo pasirašyta sutartis dėl 70 kW galios saulės jėgainės įrengimo. Visgi esama infrastruktūros probleminių sričių, kurias reikalinga tobulinti (pvz., pagrindiniame pastate elektros instaliacijai reikalingas kapitalinis remontas; ventiliacija pagrindiniame pastate nėra efektyvi, tad reikalingas jos atnaujinimas, įrengimas, ir kt.).

Didėjant gyventojų su sunkia negalia skaičiui, globos namuose trūksta individualios priežiūros personalo, slaugytojo padėjėjų pareigybių, kurių skaičių reglamentuoja ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai. Siekiant užtikrinti kokybišką tokių asmenų priežiūrą ir slaugą, globos namuose būtina didinti tiesiogiai gyventojus aptarnaujančio personalo (slaugytojų ir jų padėjėjų, individualios priežiūros personalo) skaičių. Taip pat pastebima, kad vykstant visuomenės senėjimo procesui, auga sveikatos priežiūros, socialinio darbo specialistų ir kvalifikuotų globos darbuotojų poreikis, ilgalaikėje perspektyvoje tokių darbuotojų vis labiau trūks, todėl būtina skirti lėšų šių specialistų darbo užmokesčiui didinti.

Prienų rajono Jiezo paramos šeimai centras yra socialinių paslaugų įstaiga, kuri teikia globos (rūpybos), ugdymo ir socialines paslaugas be tėvų globos likusiems vaikams, kuriems nustatyta laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba), arba laikinai Centre apgyvendintiems vaikams tol, kol bus išspręstas jų grąžinimo tėvams arba globos (rūpybos) nustatymo klausimas.

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. T3-217 patvirtintas Jiezo vaikų globos namų teikiamos socialinės globos pertvarkos 2016–2020 metų veiksmų planas. Veiksmų plano tikslas – suformuoti nuoseklią ir koordinuotą pagalbos ir paslaugų sistemą, kuri socialinių problemų turinčiai šeimai ir likusiam be tėvų globos vaikui sudarytų sąlygas gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą. Vykdamas šį planą 2018 m. Centre buvo teikiamos paslaugos, kurios mažina institucinės vaikų socialinės globos poreikius: bendruomeninė globa be tėvų globos likusiems vaikams, dienos centras vaikams, augantiems šeimose, kurioms taikoma atvejo vadyba; būsimų globėjų ir įtėvių mokymai (GIMK veikla), globos centro įkūrimas, vykdomas visuomenės švietimas, plėtojama socialinė ir psichologinė pagalba vaikams ir jų šeimų nariams ir kt., laikino apgyvendinimo centras motinoms ir vaikams.

Įstaigoje 2018 metais vienu metu buvo galima teikti socialines paslaugas 45-iems vaikams (2018 metais gyvenusių vaikų vidutinis skaičius – 46, paslaugų buvo suteikta 81 vaikui; 2017 metais vidutinis vaikų skaičius buvo 54, paslaugų buvo suteikta 71 vaikui).

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gegužės 31 d. sprendimu Nr. T3-154 Centrai pavesta vykdyti Globos centro funkcijas. Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. T3-221 Centrai perduotas pastatas, esantis Klebiškio kaime, Šilavoto seniūnijoje, kuriame įsteigti Klebiškio bendruomeniniai vaikų globos namai. 2018 m. rugsėjo 12 d. bendruomeniniams vaikų globos namams suteiktos atitinkamos licencijos. Bendruomeniniuose vaikų globos namuose apgyvendinti 8 tėvų globos netekę vaikai. 2019 m. birželio 27 d. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-177 Centrai perduoti Ašmintos ir Pakuonio bendruomeniniai vaikų globos namai, kuriuose apgyvendinta 16 vaikų.

Dienos centrai. Dienos centrų paslaugas Prienų rajono savivaldybėje teikia Išlaužo seniūnijos kaimų bendruomenės šeimos dienos centras, Prienų bendruomenės vaikų dienos užimtumo centras, Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centro vaikų dienos užimtumo grupė ir Prienų rajono Jiezo paramos šeimai centro vaikų dienos centras.

Išlaužo seniūnijos kaimų bendruomenės šeimos dienos centras yra viena iš įstaigų, organizuojančių šeimos dienos užimtumo veiklą ne Prienų mieste. Šį centrą lanko 26 vaikai.

Prienų bendruomenės vaikų dienos centras yra Prienų bendruomenės projektinės veiklos dalis (projektas „Prienų bendruomenės vaikų dienos užimtumo centras“). Prienų vaikų dienos centras veiklą pradėjo 2010 metais, tada centrą lankė 19 vaikų. 2018 metais centrą lankė 50 vaikų.

2018 metais Jiezo paramos šeimai centrui įgyvendinus projektą, kuriuo siekiama plėtoti vaikų dienos centro veiklą, atnaujinti centro materialinę bazę, ugdyti centro lankytojų pažintinius, meninius, sportinius ir kt. gebėjimus, Jiezo paramos šeimai centro dienos centrą lanko 22 vaikai.

Prienų rajone 2018 metais taip pat buvo 38 vaikus globojančios šeimos, kuriose buvo globojami 46 vaikai (2016 metais tokių šeimų buvo 48, globojamų vaikų – 67).

Prienų rajono savivaldybėje aktyvią socialinių paslaugų veiklą taip pat vykdo Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Prienų rajono filialas, Prienų rajono kurčiųjų pirminė organizacija, Prienų rajono neįgalųjų draugija, Jiezo žmonių su negalia sąjunga.

Prienų rajono neįgalųjų nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, vienija

darbingo ir pensinio amžiaus neįgaliuosius bei jų šeimos narius. Daugiausia asmenų, gavusių socialines paslaugas, buvo Prienų rajono neįgaliųjų draugijoje ir Jiezno žmonių su negalia sąjungoje.

2018 metais buvo vykdomi Socialinės rehabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai. Paraiškas teikė ir finansavimą gavo 4 neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijos (VŠĮ Kauno ir Marijampolės regionų aklųjų centras (vykdytojas Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Prienų rajono filialas), Lietuvos kurčiųjų draugijos Kauno teritorinė valdyba (vykdytojas Prienų rajono kurčiųjų pirminė organizacija), Prienų rajono neįgaliųjų draugija, Jiezno žmonių su negalia sąjunga.

Didelė problema iki šiol liko socialinių paslaugų teikimas šeimoms, kurioms pradėta atvejo vadyba. Dažniausiai tai socialiai pasyvios, nepakankamai pajamų turinčios, skurdžiai gyvenančios šeimos, kurios neturi galimybių savo vaikams užtikrinti priimtino laisvalaikio. Neretai būna, kad šios problemos perduodamos iš kartos į kartą. Įvertinus socialinių paslaugų infrastruktūrą ir teikiamas socialines paslaugas, galima teigti, kad vis dar neturime galimybių teikti kompleksinę pagalbą socialinės rizikos šeimoms ir užtikrinti vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumą.

Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, Lietuvoje kasmet diagnozuojama per 300 naujų psichikos ir elgesio sutrikimų atvejų 100 tūkst. gyventojų ir yra daugiau nei 5,5 tūkst. sergančiųjų 100 tūkst. gyventojų. Higienos instituto duomenys rodo, kad bendras šalies gyventojų, turinčių negalią, skaičius paskutiniaisiais metais augo labai nežymiai: gyventojų sergamumas psichinėmis ligomis (Psichikos ir elgesio sutrikimai, TLK kodas F70-F79, F20-29) siekė 26.106 asmenis. Bendras Kauno regiono gyventojų sergamumo psichinėmis ligomis (Psichikos ir elgesio sutrikimai, TLK kodas F00-F99) ligomis tendencijos paskutiniaisiais metais blogėjo: 2017 metais, lyginant su 2013 metais, išaugo nuo 7.667 iki 8.232 asmenų, t.y. 7,37 %. Bendras Prienų rajono savivaldybėje gyvenančių asmenų su proto ir psichine negalia skaičius 2018 metais siekė 274.

52 lentelė. Proto negalią turinčių asmenų (TLK 70-79, TLK 20-29) skaičiaus tendencijos

	Kauno regionas	Asmenų skaičius metų pabaigoje				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Vaikų (iki 17 m. amžiaus) su proto negalia (TLK F70-F79) skaičius Kauno regione	638	667	680	638	656
	Iš jų Prienų r. sav.	26	26	34	26	26
2.	Vaikų (iki 17 m. amžiaus) su psichine negalia (TLK F20-F29) skaičius Kauno regione:	38	31	40	38	43
	Iš jų Prienų r. sav.	1	0	1	2	2
3.	Suaugusių asmenų (nuo 18 m. amžiaus) su proto negalia ir senyvo amžiaus asmenų su proto negalia (TLK F70-F79) skaičius Kauno regione	1.496	1.433	1.619	1.861	1.947
	Iš jų Prienų r. sav.	69	58	64	68	69
4.	Suaugusių asmenų (nuo 18 m. amžiaus) su psichine negalia (TLK F20-F29) ir senyvo amžiaus asmenų su negalia skaičius Kauno regione	5.495	5.355	5.816	5.844	5.586
	Iš jų Prienų r. sav.	165	186	184	188	177

(Šaltinis: Higienos institutas)

Daugelis šeimų atsakingai rūpinasi savo šeimos nariais, turinčiais proto ar (ir) psichikos negalią, siekdami suteikti ir išlaikyti galimybę jiems gyventi namuose, dalyvauti bendruomenės gyvenime. Tačiau dėl įvairių sudėtingų gyvenimo situacijų šioms šeimoms dažnai kyla fizinių, emocinių, finansinių, sveikatos ar kitų problemų. Lietuvoje vis stiprėja požiūris į neįgalų asmenį, kuriuo akcentuojamas asmens su negalia aktyvumas, matomumas atviroje bendruomenėje bei suprantama, kad neįgalumas yra tik socialinių sąveikų procesas ir rezultatas. Šiame kontekste pažymėtina, kad Prienų rajono savivaldybėje prasčiausiai socialinių paslaugų infrastruktūra išplėtotą ir mažiausiai socialinių paslaugų teikiama asmenims su proto ir psichine negalia (TLK F20-F29 ir F70-F79). Prienų rajono savivaldybėje nėra įsteigto krizių centro, laikino apgyvendinimo namų, savarankiško gyvenimo namų asmenims su proto ar psichine negalia. Ilgalaikės socialinės globos tokiems asmenims poreikis visada viršijo pasiūlą. Naujų formų bendruomeninių socialinės globos paslaugų kūrimas atitinka Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 „Dėl Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Viešasis saugumas

Viešojo saugumo sritis apima viešosios tvarkos užtikrinimą, vidaus tarnybos valdymą, priešgaisrinę bei civilinę saugą ir gelbėjimo darbus, valstybės sienos apsaugą, migracijos (išskyrus ekonominę migraciją), ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir specialiųjų priemonių apyvartos kontrolę, saugomų objektų ir saugomo asmens statusą turinčių asmenų apsaugą, rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių nacionaliniam saugumui nustatymo ir vertinimo organizavimą ir koordinavimą. Viešasis saugumas yra esminė sąlyga ir užtikrinant šalies nacionalinį saugumą.

Paskutiniaisiais metais užregistruotų nusikaltimų, baudžiamųjų nusižengimų skaičius šalyje mažėjo, tačiau nusikalstamumas vis dar išlieka didelė socialinė problema. 100.000-ių gyventojų tenkantis nusikalstamų veikų skaičius Prienų rajone sumažėjo nuo 2.123 iki 1.956. Prienų rajone šis rodiklis yra mažesnis nei Kauno apskrities ar šalies vidurkis.

53 lentelė. Užregistruotų nusikaltimų, baudžiamųjų nusižengimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2.826	2.490	2.060	2.257	2.070
Kauno apskritis	2.903	2.630	2.264	2.613	2.219
Prienų r. sav.	2.123	1.837	1.807	2.126	1.956

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Tyrimai rodo, kad įgyvendinant priemones, skirtas nusikaltimų skaičiui mažinti, reikia įgyvendinti ir priemones, skirtas ne tik sveikatos sutrikimams (elgesio sutrikimų, depresijos, nerimo, potrauminio streso sindromo) išvengti, bet ir skurdui, socialinei atskirčiai mažinti, užimtumui didinti. Visos šios priemonės gali sumažinti problemos lygį.

TECHNOLOGINIAI VEIKSNIAI

Spartus informacinių technologijų vystymasis skatina naujų technologijų, modernių informacijos sistemų diegimą, o jų svarba itin didelė. Nuolatinė technologijų plėtra skatina atnaujinti turimą savivaldybės kompiuterinę bazę, programinę įrangą ir kitus informacinių technologijų resursus.

Prienų rajono savivaldybės interneto svetainėje pateikiama ir atnaujinama visa visuomenei reikšminga informacija. Informacijos pateikimas interneto svetainėje savivaldybei labai aktualus, nes vystantis telekomunikacinėms technologijoms didėja jomis besinaudojančių gyventojų kiekis, taip pat daugėja naujų technologijų panaudojimo sričių.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2018 m. 51 % 16–74 metų amžiaus interneto vartotojų naudojo informaciją iš valstybės institucijų, viešųjų paslaugų įstaigų interneto svetainių; 49 % – naudojosi elektroninėmis viešosiomis paslaugomis.

Sąlyginai didelė dalis gyventojų naudojasi e. valdžios paslaugomis teikdami įstaigoms informaciją, t. y. internetu siųsdami įvairias užpildytas e. formas (tai daro 40 %).

2018 m. 91 % valstybės ir savivaldos įstaigų skelbė informacijos rinkmenas interneto svetainėse, 95 % įstaigų teikė informaciją el. paštu, 82 % įstaigų teikė informaciją su galimybe parsisiųsti, 53 % įstaigų teikė informaciją be galimybės parsisiųsti.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2018 m. asmeninius kompiuterius namuose turėjo 76 % namų ūkių. Prieigą prie interneto turėjo – 78 % namų ūkių (2016 m. – 71,7 %): mieste – 83 % namų ūkių, kaime – 66 %. Pagal šiuos rodiklius Kauno apskritis lenkė Klaipėdos apskritį ir atsiliko nuo Vilniaus apskrities. 2014–2018 m. gyventojų, namuose turinčių asmeninius kompiuterius ar interneto prieigą, skaičius šalyje ir Kauno apskrityje nuolat augo.

Statistikos departamento duomenimis, 2018 m. per paskutinius 3 mėnesius internetu naudojosi 82 % visų šalyje gyvenančių 16–74 metų amžiaus asmenų. Daugiausia internetu naudojosi mokiniai ir studentai – 99 % visų šios grupės apklaustųjų. Dažniausiai internetas buvo naudojamas ryšiams (72 %), laikraščiams ir žurnalams skaityti (73 %), elektroniniam paštui siųsti ar gauti (61 %), informacijos apie prekes ir paslaugas paieškai (63 %), dalyvavimui pokalbių svetainėse (55 %).

VIDINĖS APLINKOS ANALIZĖ:

Teisinė bazė

Prienų r. savivaldybė savo veiklą organizuoja vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir vidaus dokumentais: Prienų r. savivaldybės tarybos veiklos reglamentu, Prienų r. savivaldybės administracijos nuostatais ir kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais.

Organizacinė struktūra

Prienų r. savivaldybės atstovaujamoji institucija yra taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, vykdomoji institucija – administracijos direktorius, administracijos direktoriaus pavaduotojas, turintys viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą.

Savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba, savivaldybės vykdomoji institucija (vykdomosios institucijos), kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Prienų rajono savivaldybės taryba savo veikloje vadovaujasi 2015 m. spalio 8 d. sprendimu Nr. T3-185 patvirtintu Prienų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentu. Savivaldybės taryba sudaryta iš įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktų savivaldybės bendruomenės atstovų – 25 savivaldybės tarybos narių.

Prienų rajono savivaldybės taryboje sudaryti 5 komitetai: Ekonominės plėtros, finansų ir investicijų komitetas; Sveikatos ir socialinių reikalų komitetas; Kultūros, švietimo, turizmo ir sporto komitetas; Bendruomenių ir kaimo reikalų komitetas; Kontrolės komitetas.

Prienų rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos nuostatai patvirtinti 2017-03-09 Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-28. Tarnyba yra biudžetinė įstaiga, finansuojama iš Prienų rajono savivaldybės biudžeto. Tarnybos finansinį, ūkinį, materialinį aptarnavimą atlieka Savivaldybės administracija, neviršydamą Tarnybai nustatytų asignavimų. Tarnybos veiklos tikslas – prižiūrėti, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas Savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai. Tarnybos uždaviniai: atlikti Savivaldybės konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio, Savivaldybės biudžeto ir turto naudojimo auditą, vertinti Savivaldybės viešojo sektoriaus subjektų planų ir programų vykdymą, piniginių išteklių naudojimą, veiklos kokybę bei efektyvumą, vidaus kontrolės sistemos patikimumą ir įstatymų nustatyta tvarka teikti rekomendacijas jai gerinti, užtikrinti, kad atliekamas finansinis ir veiklos auditas atitiktų valstybinio audito reikalavimus, vykdyti prevencines priemones, kad būtų ištaisyti ir nepasikartotų auditų metu nustatyti teisės aktų pažeidimai.

Prienų rajono savivaldybės administracijos nuostatai patvirtinti Prienų rajono savivaldybės tarybos 2006 m. rugsėjo 21 d. sprendimu Nr. T3-211. Savivaldybės administracija: savivaldybės teritorijoje organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės institucijų sprendimų įgyvendinimą arba pati juos įgyvendina; įgyvendina įstatymus ir Vyriausybės nutarimus, nereikalaujančius savivaldybės institucijų sprendimų; įstatymų nustatyta tvarka organizuoja savivaldybės biudžeto pajamų ir išlaidų bei kitų piniginių išteklių buhalterinės apskaitos tvarkymą, organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės turto valdymą ir naudojimą; administruoja viešųjų paslaugų teikimą; rengia savivaldybės institucijų sprendimų ir potvarkių projektus; atlieka sekretoriato, mero, Tarybos narių ir savivaldybės Kontrolieriaus finansinį, ūkinį bei materialinį aptarnavimą.

Prienų rajono savivaldybės administraciją sudaro Centralizuotas vidaus audito skyrius, 11 struktūrinių padalinių (Architektūros ir urbanistikos skyrius, Bendrasis skyrius, Buhalterijos skyrius, Finansų skyrius, Investicijų skyrius, Kultūros, turizmo ir jaunimo skyrius, Socialinės paramos ir sveikatos skyrius, Statybos ir ekonominės plėtros skyrius, Švietimo ir sporto skyrius, Teisės ir personalo ir civilinės metrikacijos skyrius ir Žemės ūkio skyrius) ir struktūriniai teritoriniai padaliniai (Balbieriškio seniūnija, Išlaužo seniūnija, Jiezno seniūnija, Naujosios Ūtos seniūnija, Pakuonio seniūnija, Prienų seniūnija, Stakliškių seniūnija, Šilavoto seniūnija ir Veiverių seniūnija).

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. T3-107 „Dėl Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo“ Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūrą sudaro:

1. Savivaldybės administracijos direktorius.
2. Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas.
3. Administracijos struktūriniai padaliniai:
  - 3.1. Architektūros ir urbanistikos skyrius;
  - 3.2. Bendrasis skyrius;
  - 3.3. Būhalterijos skyrius;
  - 3.4. Centralizuotas vidaus audito skyrius;
  - 3.5. Finansų skyrius;
  - 3.6. Investicijų skyrius;
  - 3.7. Kultūros, turizmo ir jaunimo skyrius;
  - 3.8. Socialinės paramos ir sveikatos skyrius;
  - 3.9. Statybos ir ekonominės plėtros skyrius;
  - 3.10. Švietimo ir sporto skyrius;
  - 3.11. Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyrius;
  - 3.12. Žemės ūkio skyrius.
4. Savivaldybės administracijos filialai – seniūnijos (savivaldybės administracijos struktūriniai teritoriniai padaliniai):
  - 4.1. Balbieriškio seniūnija;
  - 4.2. Išlaužo seniūnija;
  - 4.3. Jiezno seniūnija;
  - 4.4. Naujosios Ūtos seniūnija;
  - 4.5. Pakuonio seniūnija;
  - 4.6. Prienų seniūnija;
  - 4.7. Stakliškių seniūnija;
  - 4.8. Šilavoto seniūnija;
  - 4.9. Veiverių seniūnija.

3 pav. Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūra

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Žmogiškieji ištekliai

2017 m. rugsėjo 28 d. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-236 patvirtintas didžiausias leistinas Prienų rajono savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičius – 156.

2019 m. sausio 1 d. Prienų rajono savivaldybės administracijoje patvirtintos 143 pareigybės, iš jų: 70 valstybės tarnautojų, 73 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis.

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. sausio 24 d. sprendimu Nr. T3-1 „Dėl Prienų rajono savivaldybės valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ ir Prienų rajono savivaldybės mero 2018 m. gruodžio 31 d. potvarkiu Nr. MP-118 „Dėl Prienų rajono savivaldybės politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių aprašymų, pareigybių sąrašo patvirtinimo ir pareiginės algos koeficientų nustatymo“ patvirtintos politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybės: Prienų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus; Prienų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo; Mero patarėjo; Tarybos sekretoriaus.

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2017 m. kovo 9 d. sprendimu Nr. T3-25 „Dėl Prienų rajono savivaldybės valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo patvirtinimo“ patvirtinta įstaigos vadovo pareigybė – Prienų rajono savivaldybės kontrolieriaus.

Planavimo sistema

Savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionalinius ir regioninius strateginius dokumentus, juose nustatytus prioritetus ir priemonių planus. Savivaldybės veikla vykdoma atsižvelgiant į savivaldybės strateginius planavimo dokumentus. Pagal laikotarpį šie dokumentai skirstomi į ilgalaikius, vidutinės trukmės ir trumpalaikius planavimo dokumentus. Prie ilgos trukmės planavimo dokumentų priskiriamas savivaldybės strateginis plėtros planas, vidutinės trukmės – strateginis veiklos planas, trumpos trukmės – metinis savivaldybės biudžetas.

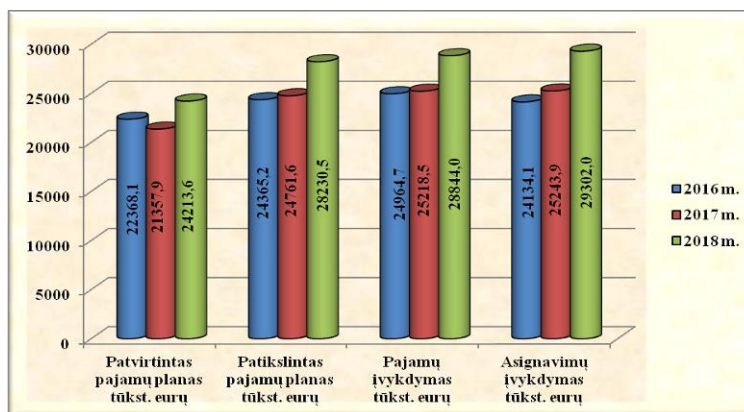
Prie ilgos trukmės planavimo dokumentų taip pat priskirtinas Prienų rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, patvirtintas 2012 m. vasario 29 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-65. Bendrajame plane, remiantis darnaus vystymo principais, numatyta ilgalaikė Prienų rajono teritorijos vystymo koncepcija 20 metų.

Strateginio planavimo vykdymo tvarka nustatyta 2019 m. birželio 27 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-171 patvirtintame Strateginio planavimo Prienų rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos apraše. Prienų rajono strateginis veiklos planas rengiamas trejų metų laikotarpiui, kasmet atnaujinamas. Kasmet peržiūrimas ir atnaujinamas strateginis veiklos planas sudarytų prielaidas realesniam ir efektyvesniam strateginiam planavimui ir veiklos plano įgyvendinimui.

Finansiniai ištekliai

Prienų rajono savivaldybės 2018–2020 m. strateginio veiklos plano programų pagrindinis finansavimo šaltinis – Savivaldybės biudžeto lėšos, tačiau įvairiems projektams įgyvendinti pritraukiamas finansavimas iš kitų šaltinių, pvz., Europos Sąjungos paramos lėšos, valstybės biudžeto lėšos ir pan.

2016–2018 m. Prienų r. savivaldybės pajamų planas didėjo (nuo 24.964,7 tūkst. eurų 2016 m. iki 28.844,0 tūkst. eurų 2018 m.). 2016 m. savivaldybės patikslintas pajamų planas sudarė 24.365,2 tūkst. eurų, faktiškai į biudžetą buvo gauta 24.964,8 tūkst. eurų pajamų. 2017 m. savivaldybės patikslintas pajamų planas sudarė 24.761,6 tūkst. eurų, faktiškai į biudžetą buvo gauta 25.218,8 tūkst. eurų. Asignavimų įvykdymas 2018 m. – 29.302,0 tūkst. eurų, palyginus su 2017 m. – 25.243,9 tūkst. eurų, padidėjo 4.058,1 tūkst. eurų.

4 pav. Savivaldybės pajamų ir asignavimų dinamika 2016–2018 metais, tūkst. eurų

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Bendras 2018 m. pajamų planas įvykdytas 102,2 % (planas – 28.230,5 tūkst. eurų, įvykdytas – 28.844,0 tūkst. eurų). Išlaidų planas įvykdytas 99,1 % (planas – 29.562,0 tūkst. eurų, įvykdytas – 29.302,0 tūkst. eurų).

Per 2018 metus buvo gražinta dalis paskolų, iš viso 373,5 tūkst. eurų: AB SEB bankui – 75,0 tūkst. eurų, Luminor Bank, AB – 47,8 tūkst. eurų, „Swedbank“, AB – 138,2 tūkst. eurų, AB Šiaulių bankui – 13,1 tūkst. eurų ir Finansų ministerijai (paskola valstybės vardu) – 99,3 tūkst. eurų. Negrąžintų paskolų likutis 2018 m. gruodžio 31 d. sudarė 2.543,3 tūkst. eurų.

Savivaldybė per 2018 m. su AB SEB banku pasirašė sutarčių dėl 360,2 tūkst. eurų ilgalaikių paskolų suteikimo investiciniams projektams finansuoti.

Kredito paskirtis finansuoti šiuos investicinius projektus: „Prienų krašto muziejaus modernizavimas“ – 9209,1 eurų, „Prienų rajono socialinio būsto fondo plėtra“ – 12.806,2 tūkst. eurų, „Prienų kultūros centro pastato Prienuose, Vytauto g. 35, rekonstravimas“ – 14.463,9 tūkst. eurų, „Prienų r. Stakliškių g. ikimokyklinio ugdymo skyriaus pastato kapitalinis remontas“ – 24.852,8 tūkst. eurų, „Geriamojo vandens tiekimo sistemos įrengimas Vėžionių kaime“ – 20.221,3 tūkst. eurų ir kt. Per 2018 m. buvo paimta 360,2 tūkst. eurų paskolų.

2018 metais padidinti asignavimai: 211,0 tūkst. eurų mokymo lėšoms, 18,7 tūkst. eurų pagal teisės aktus savivaldybei perduotoms įstaigoms išlaikyti, 6,8 tūkst. eurų dėl vaikų teisių apsaugos darbuotojų darbo sąlygų pakeitimo, 9,4 tūkst. eurų neformaliojo vaikų švietimo mokytojų darbui apmokėti, 46,5 tūkst. eurų bendrojo lavinimo mokyklų tinklui optimizuoti, 1224,5 tūkst. eurų Europos Sąjungos finansinė parama, 2267,1 tūkst. eurų valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti, 26,3 tūkst. eurų darbuotojų, atvejo vadybininkų atlyginimams padidinti, 101,9 tūkst. eurų socialinėms paslaugoms asmenims su negalia, 0,5 tūkst. eurų afrikinio kiaulių maro organizavimo išlaidoms, įstaigų pajamos 179,6 tūkst. eurų, vietinės rinkliavos 50,0 tūkst. eurų, 0,4 tūkst. eurų būsto nuomos mokesčio daliai kompensuoti, 3,2 tūkst. eurų savininkams atlyginti už valstybės išperkamus gyvenamuosius namus, jų dalis ir jų priklausinius, 0,1 tūkst. eurų žemės ūkio funkcijai atlikti.

Sumažinti specialios tikslinės dotacijos asignavimai: socialinei paramai mokiniams 107,0 tūkst. eurų, tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus pareigybei 12,7 tūkst. eurų, paramai mirties atveju 9,4 tūkst. eurų.

Per 2018 m. buvo nepanaudota ir 2019 m. sausio mėn. pradžioje gražinta į valstybės biudžetą 17,6 tūkst. eurų tikslinės paskirties lėšų: Socialinių paslaugų priežiūros departamentui prie SADM – 12,5 tūkst. eurų, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai – 4,0 tūkst. eurų, iš jų pedagoginių darbuotojų

skaičiaus optimizavimui – 3,9 tūkst. eurų; Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai – 0,6 tūkst. eurų; kitoms valstybės institucijoms, kurios perduoda specialią tikslinę dotaciją, – 0,5 tūkst. eurų.

Savivaldybės skola 2018 m. pabaigoje siekė 3.175,5 tūkst. eurų. Iš šios sumos 2.543,3 tūkst. eurų sudarė išlaidos dėl finansinių įsipareigojimų vykdymo (paskolų grąžinimas bankams). Be to, mokėtinų sumų, kurių įvykdymo terminas praleistas daugiau kaip 45 dienos, – 68,8 tūkst. eurų. Per 2018 metus savivaldybės mokėtinų sumos padidėjo 246,6 tūkst. eurų.

Ryšių sistema, informacinės ir komunikavimo sistemos

Prienų r. savivaldybės administracijos ir seniūnijų veikloje intensyviai naudojamos informacinės ir ryšių technologijos. Visos darbo vietos yra kompiuterizuotos. Veikia 7 tarnybinės stotys, daugiau kaip 150 darbinių stočių, 10 telefono stotelių. Eksploatuojamos įvairios informacinės sistemos: dokumentų valdymo sistema, žemės nuomos mokesčio administravimo sistema, teisinės informacijos sistema, finansų apskaitos sistema, socialinių paslaugų informacinė sistema. Gaunami duomenys iš valstybinių registų: gyventojų registro tarnybos, SODROS, nacionalinės mokėjimo agentūros, darbo biržos, Regitros, nekilnojamojo turto registro. Savivaldybės administracijos ir seniūnijų darbuotojai yra kelių respublikinių informacinių sistemų (valstybės tarnautojų registro, mokinių registro, statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos) vartotojai. Rajono tarybos nariai aprūpinti nešiojamaisiais kompiuteriais.

Atnaujinta dokumentų valdymo ir buhalterinės apskaitos informacinės sistemos. 2011 m. įgyvendintas „e-demokratijos“ principas, veikia tiesioginė Tarybos posėdžių transliacija, salėje įrengta vaizdo bei garso įrašymo įranga ir balsavimo pultai. Tarybos posėdžius gyventojai gali stebėti tiesiogiai internetu.

Vidaus darbo kontrolė

Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme (2002 m. gruodžio 10 d. Nr. IX-1253) numatyta, kad savivaldybių administracijose turi būti įsteigtos centralizuotos vidaus audito tarnybos.

Centralizuotas vidaus audito skyrius atlieka nepriklausomą, objektyvią tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą. Siekiama užtikrinti Administracijos, jai pavaldžių ir (arba) jos valdymo sričiai priskirtų viešųjų juridinių asmenų veiklos gerinimą. Vidaus auditas atliekamas vadovaujantis LR vietos savivaldos, LR vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymais, Finansų ministerijos parengtomis bei Nuolatinės tarpžinybinės komisijos vidaus audito sistemos kūrimo valstybiniame sektoriuje koordinuoti patvirtintomis metodinėmis rekomendacijomis vidaus auditui atlikti, Savivaldybės priimtais teisės aktais, Administracijos direktoriaus patvirtintais Centralizuoto vidaus audito skyriaus nuostatais ir kitais teisės aktais. Vidaus auditai taip pat atliekami, remiantis Centralizuoto vidaus audito skyriaus metiniais veiklos planais. Administracijos, jai pavaldžių ir (arba) jos valdymo sričiai priskirtų viešųjų juridinių asmenų sukurtas ir įdiegtas veiklos bei valdymo priemonės Centralizuotas vidaus audito skyrius vertina tokia apimtimi, kuri nustatyta konkrečiam auditui.

Skyrius yra Prienų r. savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys, išlaikomas iš Savivaldybės biudžeto, tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas Savivaldybės administracijos direktoriui.

SSGG ANALIZĖ:

STIPRYBĖS

- Augantis gyventojų verslumas (juridinių asmenų, fizinių asmenų);
- Savivaldybėje sukurtas verslo poreikius atitinkantis SVV finansinės paramos fondas;
- Tankus valstybinių kelių (magistralinių, krašto ir rajoninių) tinklas, palanki geografinė padėtis plėtoti tarptautinį verslą;
- Rajono teritoriją kerta magistralinė tarptautinė geležinkelio linija, sudaranti geras sąlygas transportuoti produkciją;
- Stebima žemės ūkio subjektų stambėjimo tendencija;
- Gausūs ir patrauklūs gamtiniai ir kultūriniai ištekliai, regiono ir šalies mastu didelis savivaldybės turistinis patrauklumas šalies turistams;
- Savivaldybėje plėtojamose šalies mastu žinomos unikalios turizmo paslaugos ir produktai (aviaturizmas, Stakliškių midus);
- Savivaldybėje išplėtotas turistų apgyvendinimo paslaugų pasiūla turistų grupėms, vidutines ir aukštesnes pajamas gaunantiems klientams;
- Gerai geografiškai išplėtotas ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo paslaugų tinklas;
- Sėkmingai įgyvendinama bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarka;

- Aukšta savivaldybės pedagogų ir kultūros darbuotojų profesinė kvalifikacija;
- Išplėtos NVŠ, FŠPU paslaugos (meno mokyklos, kūno kultūros ir sporto centras);
- Sėkmingai plėtojama Prienų krašto muziejaus veikla, augantis lankytojų skaičius;
- Prienų Justino Marcinkevičiaus viešojoje bibliotekoje ir jos padaliniuose atnaujinti vieši interneto prieigos taškai, modernizuota infrastruktūra įgalina ugdyti informacinę visuomenę;
- Modernizuota didžiosios dalies bibliotekų, muziejaus, kultūros ir laisvalaikio centrų infrastruktūra sudaro puikias sąlygas vystyti suaugusiųjų ir vaikų neformalųjį švietimą;
- Savivaldybėje gerai išvystyta sporto infrastruktūra (Prienų mieste puikiai išvystyta sporto infrastruktūra, seniūnijose sudarytos geros sąlygos vystyti sportinę veiklą);
- Didelė visuomenės dalis dalyvauja sportinėje veikloje, sveikatinimo ir kultūros renginiuose.
- Sukurta teisinė bazė ir institucinė sistema jaunimo politikai koordinuoti ir įgyvendinti;
- Augantis sporto, jaunimo ir bendruomeninių organizacijų skaičius;
- Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio, gamtinio turizmo plėtrai;
- Išplėtos rajono poreikius atitinkančios pirminės ir antrinės sveikatos priežiūros paslaugos;
- Palyginti didelis gyventojų dėmesys savo sveikatos ugdymui ir prevencijai;
- Koordinuotai teikiamos socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos vaikams ir jų atstovams;
- Sukurta socialinės paramos ir paslaugų teikimo struktūra;
- Palyginti didelė apimti teikiamos paslaugos vaikams vaikų dienos centruose;
- Sparčiai mažėjantis socialinės paramos ir kompensacijų gavėjų skaičius, išmokų socialinėms pašalpoms ir kompensacijoms už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui apimtys;
- Prienų rajono aplinka – švari; savivaldybė yra viena mažiausiai aplinką teršiančių savivaldybių regione (maža atmosferos tarša iš stacionarių taršos šaltinių);
- Išplėta atliekų surinkimo sistema, pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų surinkimo priemonių tinklas.
- Tankus valstybinių kelių (magistralinių, krašto ir rajoninių) tinklas;
- Rajono teritoriją kerta magistralinė tarptautinė geležinkelio linija, sudaranti geras sąlygas transportuoti produkciją.

SILPNYBĖS

- Savivaldybėje vyrauja mažą pridėtinę vertę kuriantys ūkio subjektai;
- Menkai į ekonomikos ir verslumo skatinimą orientuota valstybinės žemės nuomos, nekilnojamojo turto, žemės mokesčių tarifų sistema;
- Neišplėta turizmo ir verslo informacijos ir kitų viešųjų paslaugų verslui paramos infrastruktūra;
- Neišplėtos ir (arba) neišviešintos šalies turistams (ypač savaitgalio turistams) aktualios turizmo paslaugos ir produktai (pirmiausia – gamtiniai pažintiniai takai, taip pat kultūros paveldo objektai ir kt.);
- Nepakankama turistų apgyvendinimo paslaugų pasiūla pavieniams ir nedideles pajamas turintiems turistams;
- Žemės ūkiui mažiau palanki žemėnaudos struktūra ir dirvožemio sudėtis;
- Menkas savivaldybės patrauklumas tiesioginėms užsienio investicijoms;
- Palyginti didelės ir sparčiai augančios švietimo sistemos sąnaudos, mažėjantis finansinis efektyvumas (ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo);
- Prasta dalies kultūros paveldo objektų būklė, kurią lemia nepakankamas darbų finansavimas;
- Seniūnijose trūksta sutvarkytų ir bendruomenės rekreaciniais poreikiams pritaikytų viešųjų erdvių, o tai mažina gyventojų pasitenkinimo lygį;
- Neišplėtos jaunimo laisvalaikio užimtumo paslaugos;
- Ekonominiai demografiniai ir socialiniai veiksniai didina kultūros koncentraciją didžiuosiuose miestuose (ypač profesionalaus meno), o tai mažina kultūros paslaugų kokybę rajone;
- Augantis gyventojų sergamumas ir pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugų poreikis;
- Specialistų trūkumas, ribojantis galimybes suteikti paslaugų gavėjų poreikius atitinkančias paslaugas;
- Menkai geografiškai išplėtos socialinės paslaugos (koncentracija Prienų mieste);
- Silpnai išplėtotas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklas, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų didelė dalis – nusidėvėjusi;
- Silpnai išplėta lietaus nuotekų tvarkymo infrastruktūra;
- Didelė dalis rajono centralizuoto šilumos tiekimo tinklų – nusidėvėję;
- Palyginti mažas didelės dalies viešųjų ir gyvenamųjų pastatų energetinis efektyvumas;
- Didelė dalis vietinės reikšmės kelių yra blogos būklės. Daugiausia yra kelių su žvyro danga;
- Menkai išplėtotas dviračių kelių tinklas.

GALIMYBĖS

- Didėjančios šalies gyventojų pajamos ir perkamoji galia sudarys prielaidas rajono įmonėms didinti pardavimus kituose šalies regionuose;
- Augantis bendras šalies patrauklumas tiesioginėms užsienio investicijoms sudarys prielaidas į rajoną pritraukti tiesiogines užsienio investicijas;
- Besikeičiantis visuomenės požiūris į iniciatyvumą ir verslumą sudarys sąlygas didinti vietos gyventojų verslumą;
- Nacionaliniu mastu vykdoma regioninės specializacijos skatinimo politika sudarys prielaidas rajone plėtoti gamybos ir susijusias sritis;
- Ryškėjantis šalies turistų polinkis atostogauti Lietuvoje sudaro galimybę plėtoti vietiniam turizmui skirtus produktus;
- Savivaldybės apsuptyje esantis Birštono kurortas, pritraukiantis daugiau nei 200 tūkstančių turistų per metus, suteikia galimybes lengviau pritraukti turistus į Prienų rajoną;
- Rajono teritoriją kirs magistralinio dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos trasa, sudarysianti sąlygas plėtoti ūkinę veiklą;
- Nacionalinis dėmesys mokyklų ugdymo(si) aplinkai sudarys prielaidas tobulinti mokyklų ugdymo(si) erdvių kokybę;
- Nacionalinis dėmesys mokinių kūrybiškumo skatinimui sudarys prielaidas visapusiškai integruoti kūrybiškumo ugdymą(si) į formalaus ir neformalaus ugdymo programas;
- Globalizacija, spartus technologijų vystymasis, gausi informacijos sklaida sudarys sąlygas ieškoti veiksmingesnių ugdymo(si) ir mokymo(si) būdų, turiningo laisvalaikio praleidimo formų;
- Besiformuojantys visuomenės išskirtiniai reikalavimai ir lūkesčiai dėl mokytojų kompetencijos, asmeninių savybių, motyvacijos, kūrybiškumo ir kitų savybių skatins ieškoti galimybių kurti kūrybingų ir profesionalių mokytojų bendruomenę;
- Augantis gyventojų pilietiškumas ir dalyvavimo kolegialiai sprendžiant aktualias švietimo problemas lygis sudarys sąlygas įgyvendinti geros mokyklos koncepciją;
- Augantis nacionalinis dėmesys regioninei kultūrai sudarys galimybes plėtoti unikalias kultūros paslaugas;
- Vietos plėtros strategijos įgyvendinimas sudarys galimybes įgyvendinti švietimo ir kultūros politikos priemones;
- Augantis gyventojų sąmoningumas didins poreikį fizinio aktyvumo paslaugoms;
- Augantis gyventojų verslumas sudarys galimybes į darbo rinką pritraukti ekonomiškai neaktyvius rajono gyventojus;
- Nacionaliniu mastu vykdoma deinstitutionalizacijos (tvaraus perėjimo nuo institucinės globos (neįgaliųjų ir vaikų (netekusių tėvų)) prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų) politika sudarys galimybę šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų plėtrai;
- Augantis žmonių sąmoningumas atliekų rūšiavimo srityje sudarys sąlygas rūšiavimo didinimui ir susidarantių mišrių komunalinių atliekų kiekio mažinimui;
- Gamtos turtingumas bei įvairovė, kultūros objektai, mažas miškingumas, palyginti geras kelių tinklas ir palanki geografinė padėtis sudaro palankias sąlygas vietiniam ir atvykstamajam turizmui.
- Esami prieinami išoriniai finansavimo šaltiniai (ES ir kitų šalių bei institucijų finansinė parama) sudarys sąlygas įgyvendinti svarbius infrastruktūros plėtros projektus.

GRĖSMĖS

- Kitų šalies regionų ir užsienio darbo rinkų patrauklumo didėjimas, lemsiantis jaunimo ir kvalifikuotų specialistų emigraciją;
- Agresyvi kitų šalies savivaldybių konkurencija dėl šalies bei užsienio investicijų gamybos ir susijusiose srityse;
- Auganti rajono gyventojų emigracija mažins paslaugų vartotojų skaičių;
- Didesnis kaimyninių miestų (ypač Birštono, Kauno ir Trakų) turizmo potencialas sudarys didelę konkurenciją Prienų rajono turizmo plėtrai;
- Nepakankamas ar neracionalus finansavimas kultūros ir turizmo srityje lems rekreacinio ir kultūrinio turizmo išteklių kokybinį ir kiekybinį nykimą;
- Ryškėjančios neigiamos išsivysčiusioms šalims būdingos vaikų ir jaunimo nutukimo tendencijos;
- Lietuvos Respublikos teisės aktų kaita dėl atliekų tvarkymo rinkliavų ir kitų mokesčių; problemos, kylančios dėl degios frakcijos, kuri išskiriama po atliekų rūšiavimo mechaninio biologinio atliekų rūšiavimo įrenginiuose, tvarkymo didins atliekų tvarkymo sistemos finansinę riziką;
- Auganti atliekų tvarkymo, vandens tiekimo ir kitų komunalinių paslaugų sąnaudoms ir kainoms, tikėtinas nemokių klientų dalies didėjimas.

